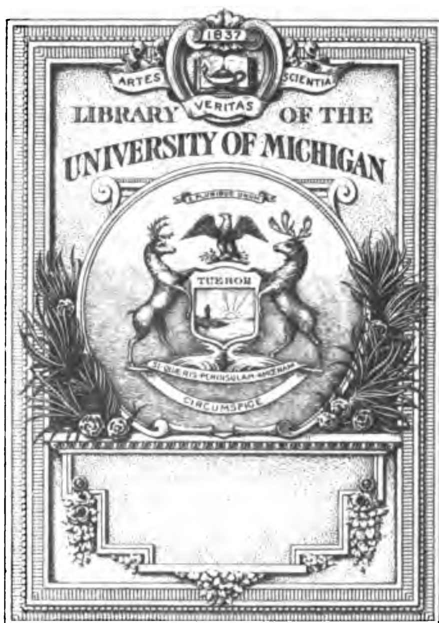
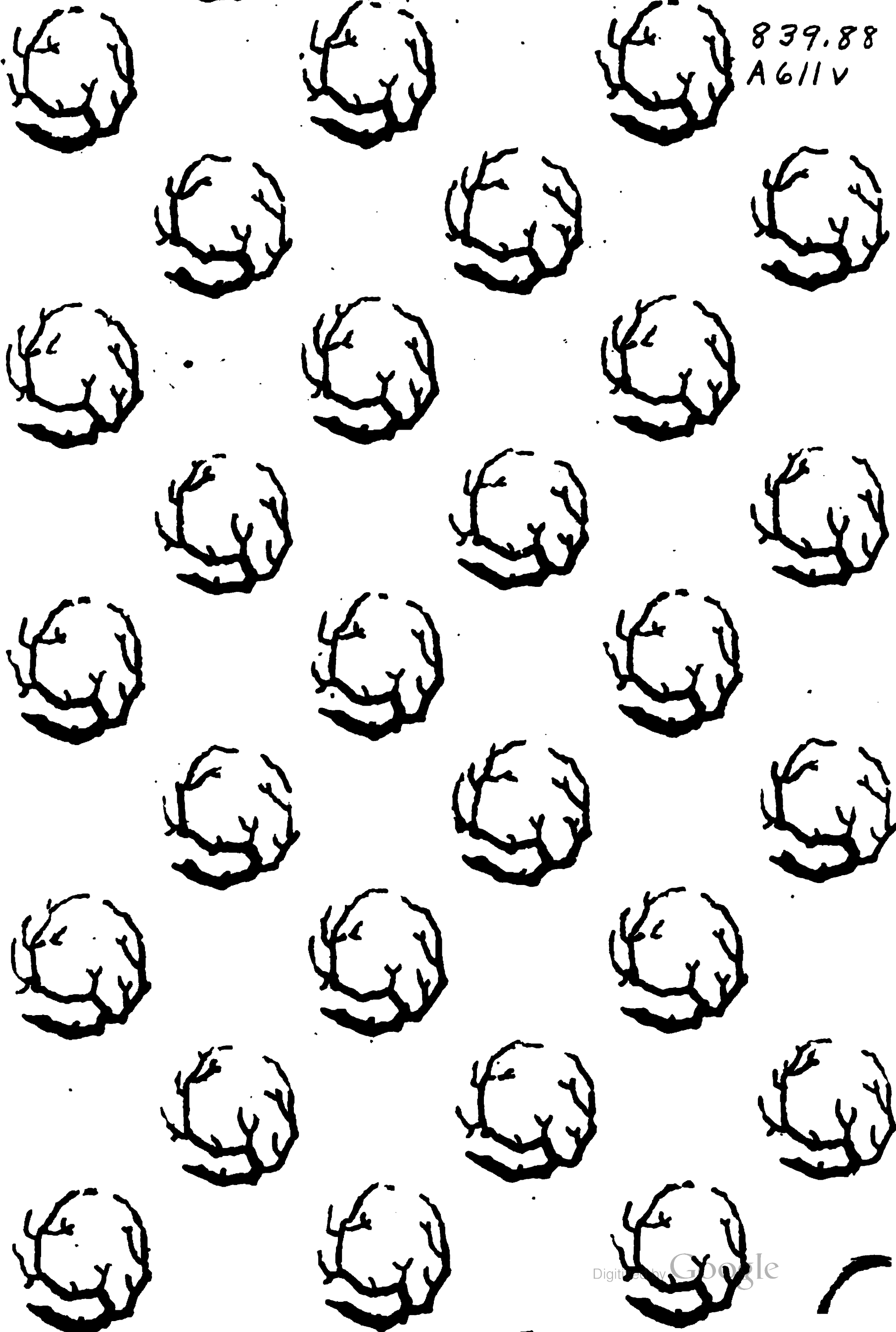

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

DE VAABENLØSE

NINI ROLL ANKER

DE VAABENLØSE

KRISTIANIA
FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO (W. NYGAARD)
1912

NATIONALTRYKKERIET

FRØKEN DANELLS LILLE ENDELIGT

I ti aar hadde hun været lærerinde ved den høiere pikeskole der i byen.

Hun het frøken Danell. Hun var barnefødt langt borte paa en anden kant av landet; hendes gode mor og far var døde, og hun hadde ingen søsken. Prestefruen, som kjendte hende bedst av alle i byen, kaldte hende lille Danell.

Naar hun var blandt menneskene, var hendes væsen blidhet. En sky, men villig blidhet, som altid var tilstede i hendes smale, brune øine, mens munden stod rede i et litet smil, som brast ut i et stort, straks et andet menneskes kom imot det. Hun hadde en myk, litt syngende røst; da hun fik sin første stilling, hadde bestyrerinden sagt om hendes røst, at den var melodisk; det hadde voldt frøken Danell en dulgt og heftig glæde, som hun endda kunde kjende varmen av, naar hun mindtes. Og hun hadde hegnet om røstens vellyd — hun hostet i en liten tre-fjerde-dels takt, og mange, som

første gang hørte hendes stemme, løftet øienlaaket i undring. Den kom lik sangfuglen i de kunstfærdige urene frem under den store, besynderlige næsen, som vilde den si: Næsen er stor og styg, men jeg er smuk og liten — fæst Dem ikke ved næsen, fæst Dem ved mig.

Hun hadde meget smaa hænder, ja hun kunde ikke faa smaa nok hansker der i byen, de maatte forskrives fra hovedstaden. Naar hun ikke passet paa dem, vilde hænderne gjerne op mot ansigtet som for at hente folks opmærksomhet væk fra noget ... Men somoftest passet hun paa dem og holdt dem stille under barmen. For præstefruen hadde sagt det til hende: La Deres næse i fred, lille Danell, hadde hun sagt, den flyver ikke fra Dem!

Frøken Danell var tjenstvillig. Da hun var ung, yngre end nu, og blev alene mellem menneskene, hadde hun været uviss og ogsaa forvirret blandt fremmede — naar skulde hun si noget, naar skulde hun tie stille, hvor skulde hun sætte sig, hvem skulde hun holde sig til? Hun var blit nervøs og hadde skjælvet paa hænderne, og det hadde været vanskelig. Men livet maa leves, og det maa leves mellem andre, hvor skal man ellers faa brød fra? Paa skolen gav hun barna drops for at de skulde sitte stille ... Og hun hadde mindtes ord, hendes gode mør hadde sagt, og hun var begyndt at nærme sig menneskene med en liten tjeneste i haan-

den. Da var hun blit vel mottat og hadde faat en position.

«Bed frøken Danell,» sa de der i byen. Og eftersom aarene gik, sa de det i fler og fler huse, fra konsulens til konditorens. For det var ingen persons anseelse hos frøken Danell — hun rømmet den gode stol og satte sig ved vinduet, saa vel for enkefruen som for de unge fuldmægtiger, hendes medspisende i pensionatet. Hun kunde ikke leve uten venlighet. I det mindste venlighet . . . Og hvorledes skal man faa, hvis man ikke først gir? Frøken Danell maatte si hun visste det ikke.

Hendes nærmere bekjendte, som præstefruen og gamle frøken Oversen, trængte hende ogsaa. De sendte bud efter hende. Ja frøken Danell blev sommetider sittende ganske stille i sin stue — med to fag vinduer og adgang til piano — naar hun visste, at de bakte hos præstens, eller naar gamle frøken Oversen skulde hænge op gardiner. Hun sat og ventet. Hun kunde godt gaat av sig selv, hun visste, hun maatte til . . . Men sommetider sat hun likevel heller og ventet til hun blev budsendt. Og naar hun hørte spørsmaalet ute i gangen — en andpusten pikerøst, som spurte: Er frøken Danell hjemme? — da kom den lille varmebølgen i brystet . . .

«Lille Danell har hjulpet mig,» sa præstefruen — «hun er makeløs tjenstvillig, mand.»

«Ja, derfor er hun ogsaa et lykkelig menneske,

som vi alle holder av,» sa præsten og talte som altid paa menighetens og egne vegne. «Sier du det?» sa prestefruen og stanset litt før hun la resten av kakerne i boksen — og hun visste ikke, om det var det første eller sidste i mandens ord hun studset ved — eller begge dele.

Frøken Danell omgikkes med familierne; men hun forsømte heller ikke sine kolleger. Ogsaa blandt dem kunde hun si hun hadde sin egen plads, skjønt de var selvhjulpne damer. Hun gik eftermiddagstur med den nye inspektricen, som maatte motionere for sin mave, og hun møtte op i lærerinde-klubben og kokte kaffe hver torsdagskveld. «Deres evige blidhet matter mig,» sa frøken Langfelt, som ikke la skjul paa sine meninger, «men jeg kan ikke undvære Deres stoppenaal.» Og mens frøken Danell stoppet hendes strømper, spurte hun: «Smiler De ogsaa naar De sover, Danell?»

Lærerinderne ved den høiere pikeskole dannet en særskilt kreds der i byen. Et par av de mest oplyste og frigjorte fruer og nogen frøkner av familie hadde sluttet sig til dem; frøken Oversens brordatter, som underviste i musik, var ogsaa velkommen, — hun var ikke belæst og talte ikke sprog, men desto større agtelse hadde hun for lærerinderne, og hun var det eneste væsen i frøken Danells omgang, som frøken Danell ikke kunde komme til at gjøre en tjeneste. «De skal ikke by mig,» sa frøken

Oversen — og i hendes venlige Nordlands-røst laa al hendes ærbødighet og beundring for frøken Danells kundskaper i tre sprog —, og frøken Danell fik fugtige øine og lot frøken Oversen skjænke kaffe for sig selv. — I lærerindernes kreds blev pædagogiske, sociale, moralske og literære spørsmaal drøftet, og naar der blev øvet kritik over byens folk og forhold, var kritiken saglig, uforfærdet og velformet. Lærerinderne slog sammen med sine aands-frænder ring om dannelsen i byen, og den nordlandske frøken Oversen var passivt, men lykkelig medlem av vaktholdet. Hvor skulde man befinde sig vel og beæret, om ikke her, hvor ingen trængte at bruke fremmedordboken? Den lille musiklærerinde spurte hviskende frøken Danell om det, og frøken Danell smilte og nikket med sit store hode og holdt det heklede sjal bedre om sig — nei! Hun saa fra de oplyste, høit talende fruer til de mer stille, men solide frøkner, som var barnefødt i byen, men dog hadde fulgt med tiden — hun saa fra sine andre kolleger over til frøken Langfelt, som altid betragtet byens fædre med et blik som vilde hun si: naar døde Schiller, mine herrer . . . nei, hvor skulde man befinde sig vel om ikke her? »Frit ord, vid horisont, høifjeldsluft» — det var en kollegas dom om lærerindernes kreds. Frøken Danell smilte paa forhaand til det som blev sagt i kredsen; og naar frøken Langfelt i klubben ut-

bragte en kaffeskaal for vores alles haab, kjære kolleger, haabet om snarlig avancement, drak hun med øine som lukket sig av smil og blidhet — for «dette haab, som ethvert anstændig arbeidsmenneske bør nære og vedstaa».

Men Gud alene ser hjertets tanker.

— — — — —

Naar frøken Danell var hjemme, det vil si i pensionats-værelset, naar det blev kveld og døren var laast og hun skulde lægge sig, skedde en forandring. Litt efter litt fældte hendes ansigt sin blidhet — og likesom legemet gik ut av kjolen, som var for andres blik, og blev underlig forvokset i det graa strikkede skjørtet, som aldrig andre skulde se — saa trak munden sig op, rund og forstummet, mens øinene aapnet sig og blev lik barneøine i et gammel-kone ansigt. Og tanken, som kom til frøken Danell mens lyset brændte nedover, ja som kom nærmest naar lyset var slukket, og hun laa med det blonde haaret sirlig flettet bak ørene og bundet sammen i nakken, — var den samme og skiftet ikke:

Hvorledes var det gaat til?

Hun hadde været et lykkelig barn hos sin gode mor og far. Og hun hadde været en lykkelig ung pike hos sin mor, da de blev alene. Hun hadde gaat paa kursus og hun hadde læst fransk med byens franske frue for at danne sig. «Kund-

skaper kommer vel med, naar ens barn blir store, staar man ikke fast,» sa hendes gode mor. Og selv læste fru Danell Shakespeare paa engelsk og kunde «der Gott und die Bajadere» utenad. — Dengang hadde hun været lykkelig . . . «Hvo kan vel staa imod en yndig liden fod» pleiet deres gamle doktor at si, naar han tok sine egne kalosjer paa ute i gangen og saa hendes smaa staa derute. «Du har en slegtsnæse, du har din bedstefars næse, barn,» sa moren; og frøken Danell visste, at morfaren hadde været general og en kjendt mand i landet . . . Ja, den gang hadde hun været lykkelig og pleiet sin mor, som sat lam i stolen ved vinduet —; og hun hadde læst franske og engelske romaner for hende og aapnet vinduet, saa de som gik forbi utenfor kunde snakke ind i stuen. —

Men moren var død, og hun var blit selvstændig og alene. Hun hadde faat ansættelse ved den private skolen i en gammel og ærværdig by, hendes mors venner hadde skaffet hende posten, og hun maatte føle sig lykkelig ved en post som den. Hvor mange misundte hende ikke? Hadde det ikke været fjorten ansøkere?

Men i steden for lykken var angsten kommet.

Det var en stille og fin by; der bodde gamle og rike familier; de pleiet en nedarvet, mangeretters omgang med hverandre, de hadde sine penge og sine traditioner, de hadde ikke bruk

for dannelse og indflyttere. Ensomme folk kom og reiste, dem om det; fremmede folk rottet sig sammen paa hybler og møttes paa spisekvarterne, — indenfor murene kom bare de meget foretagsomme, de meget anbefalede, paa store festdage . . .

Men frøken Danell hadde husket sin gode mors ord: «vær venlig mot menneskene, og de vil være venlige mot dig» — og i de første maanederne hadde hun talt til byens folk, til skolebarnas mødre og til bestyrerinden, som var i familie med de bedste, om sit hjem og sine minder — og hun hadde ogsaa nævnt sin bedstefar, som hadde været general og en kjendt mand, hun hadde nævnt ham mens hun strøk let over næsen med pekefingeren og sa: «Den har jeg nok fra min morfar, generalen.» Men de hadde svart: «Saa?» — for han hadde ikke været general der i byen, og de kjendte ham ikke. Og de hadde nikket og gaat . . .

Da hadde hun skjønt, at hun var ingenting. Da var det kommet, likesom en langsom opvaakning en vintermorgen: hun var alene og maatte være selvstændig. Og hun kunde dø der i værelset mot elven uten at nogen banket paa døren før næste dag — ja, kanske ikke før om to eller tre dage, hvis det var maanedslov . . .

«De maa sætte haardt imot, Danell,» hadde gymnastiklærerinden sagt, hun sat ved siden av hende ved bordet hos spiseværtinden — «man

maa sætte haardt imot eller man blir knaset —» og frøken Sten hadde set stivt paa hendes næse og hendes rødgraatte øine.

Men hun hadde ikke sat nogenting imot. Hun hadde git sig over og jamret sig, hun hadde stukket hodet under puten og jamret sig om natten og graatt efter mennesker og kjærlighet og lykke.

Hun visste, hvad lykken var. Hun hadde læst om den i mange bøker, paa fransk og paa engelsk. «Mon coeur s'ouvrit à mille sentiments de plaisir dont je n'avais jamais eu l'idée» .... «Closer in my arms, nearer to my heart, her trembling hand upon my shoulder, her sweet eyes shining through her tears on mine.» Det var lykken. Naar skulde hun faa kjende den paa sit eget sprog?

Nat og dag hadde ensomhet og angst været nær hende, og hun hadde ikke kunnet overvinde og beherske dem; hun hadde sittet med sit hekletøi paa frøken Stens kvist, og hendes spørsmaal hadde vimret mot frøken Sten som møl mot lyset ... Hvorledes var det gaat til? Kunde man bli sittende ved væggen før man hadde været paa gulvet? Kunde nogenting holde op før det var begyndt? Og hadde hun ikke ret til noget? Hadde ikke hjertet sin ret, frøken Sten? — Frøken Sten, sa hun — og frøken Saa og frøken Saa ... Hun var ikke kjæk og

selvhjulpen som kollegerne, og hun sløifet ikke titlerne.

«Danell, Danell,» sa frøken Sten og vrikket lorgnetten av næsen og satte maven ut, som hendes sørgelige vane var — «hvor De er barnagtig, menneske!» Og hun spurte Danell, om hun trodde, hun var alene om affæren? Om hun trodde hun, Anna Sten, eller nogen av de andre hadde hat tid til at observere, «hvordan det var gaat til». »En dag er man ernæringsdygtig, gode Danell,» sa frøken Sten — «en dag lyder det: opstilling, høire om, marsch! og saa er det begyndt. Saa er man paa linje og faar passe takten. Frøken Petersen med én t begyndte i forberedelsen da hun var sytten; nu er hun førti; hvordan det er gaat til? Hun har marscheret, gode Danell, brødmarschen!» Og om sig selv vilde hun, Anna Sten, si, at hun hadde luket i naboens have før hun var seks! «Man fødes for en feils skyld ikke med dansesko paa føtterne, selv om de er smaa,» sa frøken Sten — «og smaamynt skal ikke gebærde sig om lykkeskilling. For saa blir man latterlig. Det er latterlig at vente sig noget av livet,» sa frøken Sten og hendes øine lignet sodakuler — «men det latterligste er at røbe sig. Det gjør kun barn og uvidende kvinder — men ikke folk i vor stilling, kjære Dem! Man maa selv holde paa sin værdighet, Danell, hvem andre tror De gjør det? Og naar jeg lærer de gode borgeres

døtre at gaa rakrygget — jeg mener i denne forbindelse ikke blot ryghvirvlelig — saa tillater jeg mig at tro, at jeg gjør ret og skjel for min person. Graater De, Danell,» sa frøken Sten og satte lorgnetten paa — «man skulde tro, De ikke hadde slitt Deres barnesko, kjære menneske.»

Ja hun hadde graatt. Hun hadde ligget under for sin svakhet, og hun hadde tydd sig til andres styrke, og frøken Stens venlige ord hadde truffet hende som kold og høstlig regn.

Men hun hadde lært. Langsomt — som eleverne lærer sprogenes begyndelsesgrunde — hadde hun lært at bære sig ad. Og da hun kom til stillingen som lærerinde i den nye byen, hadde selv frøken Sten ikke kunnet utsætte noget paa hendes opførsel.

I ti aar hadde hun lært de unge døtre av embeds-, kjøbmands- og haandværkerstanden at bøie aimer aimant aimé — og hun turde si, at hun aldrig hadde røbet sig, hverken offentlig eller paa tomands-haand. — Saa naar presten sa til sin kone, at frøken Danell var et lykkelig menneske, saa uttalte han for en gangs skyld virkelig byens almindelige mening.

Men Gud alene ser hjertets tanker.

— — — —

Hun kom i alle byens huse, i de nævneværdige. Hun kom i alle kredse, hun gik kjøkkenveien hos doktorens og prestens, og hun

var den ene av de syv damerne som visste, at konsulinden skulde opereres. Efter det store bryllupet for fogdens Louise var hun den eneste foruten fruens søster, som var invitert til andendags-middag paa levningerne. Og hun var den første som fik komme ind og se doktorens kone som lik. Hvergang præstefruen laa i barselseng, fik hun konvolutten med hendes «sidste vilje» til opbevaring; og den natten, hun vaaket hos doktorens kone, hadde det ulykkelige menneske foræret hende æsken med sovepulverne . . .

Hun kjendte byen. Og hun saa meget og bevarte det. Til bruk for sin virksomhet samlet hun paa menneskers vaner og folks smaa svakheter. Men til bruk for sig selv samlet hun paa noget andet.

Likesom mimosen lukker bladene sammen om det som vil forbi, saa foldet frøken Danells sind sig om lykken. Hun hadde set brudgommens blik, da han saa paa fogdens Louise — hun hadde møtt doktoren, da han gik i skogen med sin anden kone — hun hadde staat paa den andre siden av sengen, da konditoren takket sin hustru for sønnen . . . Hendes hjerte hadde hentet et straa hist og et straa her, og det hadde bygget sig rede . . .

Om dagen haabet frøken Danell paa avancement, som det anstaar sig en kollega. Og hun klippet de ledige posterne ut av aviserne, og gav

dem til frøken Langfelt med sit tjenstvillige smil. Men om natten, naar lyset var slukket, stirret hun med aapne øine ind i mørket efter det virkelige haab ... Hun var blit fem og tredve aar. Men hendes hjerte var aldeles ungt. Hvorledes var det gaat til?

*

Hun hadde været ti aar ved skolen der i byen, da sorenskriveren atter fik ny fuldmægtig.

Han bodde hos madam Bærgren, men han spiste middag i pensionatet. Da hun saa ham første gang, tænkte hun: han ser ut som en student. Ja, hun mindtes det siden, at «student» var ordet, hun hadde tænkt. Saa ung saa han ut.

Han fik plads like overfor hende ved bordet — ved siden av enkefruen; og han holdt hodet litt paa skraa for at passe paa at ta faterne fra enkefruen i ret tid. Haaret var mørkt og glat kjæmmet paa begge sider av den hvite skillen, øinene var sørgmodige og muntre. Hun snakket ikke med ham den første middag; det var enkefruen som førte konversationen ved middagsbordet — hendes mand hadde været kaptein paa store skibe, og hun var vant til at repræsentere. Hun spurte kandidaten, om han gouterede fisk? I motsat fald vilde hun beklage ham. Her i huset var det nemlig altid fisketid. Hun spurte kandidaten videre om han gik paa ski? I saa

tilfælde vilde hun beklage ham. Her paa stedet gik man paa kalosjer, det var det hele. — Kandidaten lyttet opmerksomt og bøiet hodet mot enkefruen og holdt op at spise, mens han svarte hende. Han hadde en smuk og høflig røst, og frøken Danell forstod, at han kom fra et pent og dannet hjem. Og hun la selv hodet paa skraa, i sympati, mens hun smilte til samtalen paa den andre siden av bordet — det var saa megen mangel paa dannelse, saa megen halv dannelse der i byen, tandlægen ved siden av hende brukte tandstikker mellem retterne, hun tilgav ham for hans métiers skyld, men hun led ved det . . . Og da kandidaten efter bordet aapnet døren til stuen og holdt den aapen, mens enkefruen, de to telefondamer og hun passerte, kjendte hun varmebølgen i brystet . .

Ved kaffen, som enkefruen deltok i for at vise det nye menneske en smule venlighet paa hans første dag i huset — betragtet frøken Danell sorenskriverens fuldmægtig. Hun sat bak ham, paa sin plads ved vinduet — og hun betragtet hans snip og hans blanke haar og hans hvite, magre hænder — hun betragtet snittet paa hans klær, det var forskjellig fra herrernes der i byen . . . Og hun tænkte sig til hovedstaden, hvor denne unge mand var barnefødt, og hvor hun selv aldrig hadde været — hun tænkte paa hans pene hjem og hans mor, som længtes efter ham . . .

Da snudde kandidaten sig pludselig og talte til hende. Og saa uventet skedde dette, at frøken Danell blev forvirret og rødmet og bøiet hodet som om hun svælget noget — ja, et øieblik lignet hun virkelig sit sørgelige selv for tolv aar siden, da hun endda skalv paa hænderne og ikke visste, naar hun skulde si noget og naar hun skulde tie stille. Men enkefruen, som var en verdensdame, sa:

«Det kan man kalde et træf — candidaten søker en præceptor i fransk og henvender sig til vor by's fornemste dyrker av dette skjønne sprog — candidaten har lykken med sig,» sa enkefruen, og man kunde høre, hun stavet ham med c.

Det var virkelig saa, at sorenskriverens fuldmægtig ønsket undervisning. Helst daglig undervisning. Hans far hadde planer med ham ... Og her i byen hadde han jo ingenting at forsømme med det. Saa hvis frøknen vilde ha taalmodighet med ham?

Frøken Danell hadde gjenvundet fatningen. Hun saa ned over det ovale ansigtet, saa fort forbi de blaa øinene, som var muntre og sørgmodige — over den store, smukt bøiede næsen, over munden, som smilte ... og sa, at det skulde være hende en fornøielse, hvis hun kunde øke kandidatens kjendskap til et sprog, som Europas største aander har utviklet til fuldkommenhet.

— — —

Samme kveld var skolens lærerinder hos rektoren og frue til aftens.

Rektorens frue var den forhenværende inspektrice, som hadde været medlem av klubben og kredsen til hun for tre aar siden, oprigtig talt til alles forbauselse, giftet sig med den otte aar yngre rektor. Og frøken Langfelt, som ikke mer ved den leilighet end ellers la skjul paa sin mening, hadde aapent i fleres paahør paa lærerindernes værelse sagt, at hun forstod det ikke. Hun forstod ikke denslags, hadde hun sagt. Og enhver fik tyde det som hun vilde... Men rektor og inspektricen hadde latt sig vie utenbys i juleferien, saa det blev, saa at si, ikke anledning til at ta standpunkt. Straks efter brylluppet var den nygifte frue blit syk, — og i de tre forløpne aarene hadde hun levet et saa stille hjemmeliv i rektor-huset — naar hun ikke laa ved bad — at det kunde gaa uker uten at lærerpersonalet saa hende passere skolegaarden... Men for fem maaneder siden hadde hun født en liten pike. Og atter hadde frøken Langfelt aapent og ærlig sagt sin mening. Den var desværre, som frøken Langfelts meninger ofte, litt krass, og frøken Danell vilde ikke gjenta den for den yngre frøken Oversen.

Frøken Danell hadde skrevet to smaa brever til rektorens frue, sin gamle kollega. Paa skolen hadde hun altid staat paa den bedste fot med hende, som med alle, og da de nygifte kom til-

bake til byen, hadde hun sendt bruden utsprungne roser fra sit eget rosentræ, det røde, med sin gratulation og de ord, at hvis hendes gamle kollega nogensinde hadde bruk for hende, vilde intet være hende kjærere. Hun hadde faat brudeparrets kort tilbake med budet; men i rektorens hjem hadde hun ikke været siden han blev gift. Paa den lilles daapsdag hadde hun atter sendt roser, dennegang av den hvite, og atter en billet med det samme tilbud. Svaret hadde hun faat nu, i den venlige indbydelse til et enkelt aftensmaaltid sammen med de andre lærerinderne.

Da gjesterne kom — de ventet paa hverandre utenfor gjærdet og gik samlet gjennem haven — bad piken damerne undskylde fruen, men hun kom straks, og rektoren var i stuen ... Og rektoren, som hadde latt skjægget vokse og var blit litt svær i det sidste — efter frøken Langfelts mening adskillig forandret og ikke til sin fordel — tok mot dem med den samme undskyldning. —

Damerne satte sig, i sofaen og paa stolerne rundt bordet, som var dækket av en hardangersøms duk. Det var den samme duk som inspektricen hadde sydd paa, klubaftnerne, før noget var skedd ... Frøken Danell kjendte mønstret igjen og blev bevæget.

... Det hændte saa meget idag. Hun hadde faat en ny elev. Og nu sat hun i dette hjem,

som hendes tanker saa ofte hadde kredset om med en viss saar længsel — for det hadde været noget saart i dette, at hendes gamle kollega ikke hadde hat bruk for hende i alle disse aar . . . Her inden disse vægge hadde den rolige mand, som nu talte om skolen med frøken Langfelt, levet med sin hustru, sin otte aar ældre hustru, uset av alle . . Frøken Danell rakte armen ut og rørte haanden, som var nærmest hende, kjøkkenlærerindens haand. Og kjøkkenlærerinden skvat og saa spørgende paa hende.

«Jeg vilde bare —» sa frøken Danell; men da kom rektorens frue.

Man reiste sig. Det var den forhenværende inspektrice, man kjendte hende selvfølgelig igjen. Likevel spredte en svak rødme sig over et par ansigter, og frøken Langfelts overlæbe dirret et øieblik, som i ophidselse. —

Rektorinden hadde et stort forklæ paa, og i armene holdt hun barnet; hun var litt bustet — hendes mørke haar, som hadde en pludselig stripe sølvgraatt ved tindingen, faldt ned over ørene; hun var litt anpusten og meget rød i kinderne, som var rundere end før.

«Dere maa sandelig undskylde mig,» sa hun, og hendes øine, som var forandret, bad hver enkelt om undskyldning, i det hele tat. «Hun har været saa vrang i kveld — men nu sover hun straks — og saa syntes jeg . . .» og hun

fik en indskydelse og la barnet i frøken Langfelts arme.

Barnet laa stille, øinene skinnet døsige og blanke, kinderne var rosenrøde og saapevasket, og det holdt tommelfingeren i munden.

«Bevares,» sa frøken Langfelt, og hver fik tyde det som hun vilde. Og hun tok barnet med begge hænder og sendte det videre — «Værsegod forsyn Dem,» sa hun til næstemand, og hendes læbe dirret ikke længer, hun smilte derimot og saa paa kollegerne som mønstret hun tropper. — Barnet gik fra hænder i arme — kjøkkenlærerinden la det til rette hos sig, hun kunde holde et barn, hun hadde søsterbarn, hun visste hvordan et spædbarn skal holdes ... En av dem spurte, om hun fik kysse det? «Helst ikke, Tora,» sa rektorens frue, og nu var hendes øine muntre, og hun holdt haanden paa sin mands skulder — og sa: «Paa haaret kan du kysse hende, Tora.»

Men frøken Danell la hænderne sammen under barmen, da turen kom til hende. Hun smilte og rystet paa hodet og lot barnet gaa forbi. Hun var ikke vel; hun var ikke vel i aften; hendes knær dirret under hende, og frøken Langfelts blik hadde truffet hende som en politilygte.

— — — — —

Timerne var begyndt. Det var den niende time.

De sat i frøken Danells værelse —; det hadde to fag vinduer med blomster i, mot solen, og de var uforstyrret derinde. De sat ved siden av hverandre i sofaen, som var seng om natten — frøken Danell pekte paa ordene i boken med en hvit heklenaal av ben, og kandidaten knep sig uavladelig i det venstre øret, mens hun hørte ham i gloserne. Øresnippen holdt sig ofte rød helt til aftensbordet.

Egentlig skulde det hele gaat paa fransk, som avtalen var. Frøken Danell indledet altid paa fransk:

«Bonjour, monsieur le candidat, asseyez vous de graçe!»

Og kandidaten svarte i smaa, langsomme sætninger, som ofte bare endte i stotring. Men allerede den andre timen var kandidaten begyndt at fortælle hende litt om livet i hovedstaden, om sit hjem — og nu var det alt blit en vane, at han straks hun hadde gaat gjennem hans stiløvelse med ham, snakket om nyheterne i morens sidste brev, før de tok fat paa høitlæsingen.

Hun sat og hørte paa ham, med den ene haanden under kindet. Og nu, den niende timen, mens han fortalte om sine veninder og venner i byen, husket hun alt et og andet navn og kunde si: «hun, som altid ler?» — eller: «han, som halter litt?» — og naar kandidaten da nikket og fortalte videre, kjendte hun sig

omlunet av disse navnene, hun hadde sammen med ham, som av en sommervind... Hendes lille, melodiske latter laa rede ved første leilighet; og han sluttet sig straks til den og lo længe og hjertelig av sine gamle historier og nye pudsige bemerkninger om byens folk, som ogsaa moret frøknen saa ypperlig. —

Han kjendte ikke mange utenfor pensionatet — han hadde set byens unge damer paa gaten, men han vilde parole d'honneur ti gange heller sitte her end møisommelig konversere sig gjennem nye vildfremmede frøkner... Han hadde kjedet sig tversover to middage hos sorenskriveren og hans spidsborgerinde, og han hadde rent ut sagt længtes efter «100 timer i fransk».

Naar han sa dette, saa han frøken Danell i øinene, og hans blik var muntert og sørgmodig paa samme tid. Han likte ikke madam Bærgren og alt hendes væsen — han likte ikke byen, hvor det lugtet fisk og guano; han likte ikke sorenskriver-kontoret, hvor pulten var sort av forgjængerblæk. Men han likte den lille frøken Danell, med det blonde haaret — som sat og hørte paa ham og næsten lignet en ung pike, naar hun lo med den lille uskyldige haanden under kindet.

«Mor skriver, at frøken B. har forlovet sig,» sa han — «men ifjor kysset jeg hende bak gardinet i hendes fars stue, haha — og det er akkurat et aar siden idag — det var akkurat

dagen efter mors fødselsdag, den tiende september. Hva — det var komisk!» sa han.

Og mindet fôr som en glad liten ild gjennem ham, og med ett bøiet han hodet litt, saa hans næse kom paa siden av frøken Danells — og kysset hende midt paa munden.

. . . .

Han kunde ikke si, hvorledes han var kommet til at gjøre det — nei ikke om det gjaldt livet . . .

Da han samme kveld gik op og ned i madam Bærgrens nattely og slap cigaretstumperne paa gulvet, var han irritert — og lattermild — og atter irritert . . . Han hadde gjort en dumhet, det var givet — igjen en dumhet! Og han drog hidsige drag av cigaretten. Men straks efter bøiet han sig og lo høit — nogen skulde set ham — nogen hjemmefra skulde set ham . . . Men — det var likegodt en taapelighet. — Hun hadde faat et uttryk i øinene . . . han hadde set det uttrykket før hos nogen — hos et andet menneske — — et menneske, han hadde kjendt godt — — — Han kom ikke paa naar. Men saa hadde hun tat boken, og var begyndt med gloserne og hadde ikke set paa ham mer — som om ingenting var hændt . . . Det var det ved gud heller ikke! Et kys . . .

Kandidaten mindtes, gjennem cigaretrøken, mange slags kys — morens daglige, morens myke, kolde læber mot panden . . søstrenes ved

festlige anledninger, farens klodsete paa immatrikulerings-dagen .. tanternes, som han ikke kunde utstaa. Venindekys i gymnasiast-aarene — kysset paa frøken B's nakke bak gardinet i professorens egen stue, haha... Og nu var hun forlovet — et kys var vel ingen begivenhet! Bedrøvede kys og gla kys hadde han tat og faat — kys i gla lag og maaneskinskvelder — kjælkekys og skikys og kys han ikke gad tænke paa...

Imorgen gjorde han en undskyldning for hende, imorgen fandt han paa en liten spøkende undskyldning, i en eller anden form. Men uttrykket, hun fik i øinene, det hadde han set før — det vilde han dø paa...

Næste dag, da kandidaten kom ind i stuen før middagen, sat frøken Danell ved vinduet og og læste. Hun var alene i stuen. Men kandidaten hadde beregnet at det som vanlig skulde være andre derinde, og han hadde sat sammen en liten munter sætning, som han skulde henvende til samtlige, men som likevel skulde si hende, at hun maatte tilgi...

De andre var ikke i stuen. Og kandidatens sætning mistet sin zweck. Et sekund blev han konfus — det samme sekund, som hun reiste sig og kom imot ham. Noget maatte gjøres... Hun rakte ham haanden, som var lik en barnehaand, og hun saa op paa ham, og øinene var

større end før. Noget maatte gjøres . . og ute i gangen kom det nogen — kandidaten bøiet sig hurtig og kysset hende.

— — — — —

Timerne gik sin gang.

Man var alt i December, og i byen lugtet det smult.

Kandidaten hadde oversat Alexander Kiellands «Siesta» omtrent feilfrit, og hans sikkerhet i de uregelmæssige verber var virkelig forbausende. Frøken Danell maatte nævne det for sine kolleger: «paa knapt tre maaneder, husk paa det,» sa hun, «det er enestaaende hurtig.»

Det var den attende om eftermiddagen, og hun hadde tændt hængelampen og ventet ham. Paa bordet laa blyanten spidset ved siden av blokken med notaterne, og ved siden av blokken stod cigaretæsken og askebægret. I vinduet hadde hun vendt geranien med de tre røde blomsterklaserne ind mot værelset — det var forunderlig, selv blomsterne klarte mørketiden godt iaar; det kom av den lange eftersommeren, de hadde hat, — «an indian summer», hadde kandidaten kaldt oktober maaned; hun visste intet fransk ord for det . . .

Frøken Danell gik frem og tilbake og satte ting mer like; da hun hørte ham komme, gned hun sig litt i kinderne; hun var ganske rolig . . .

Kandidaten var stiv paa fingrene av kulden,

og hun holdt hans haand et øieblik og strøk over den.

«Er det virkelig like koldt?» spurte hun.

«Bikjekoldt,» svarte han — «og var det endda real frost, men slik forbandet vasskulde ... Si mig, holder det paa slik hele vinteren?»

Han gik nogen slag i værelset, og hun stod ved bordet og skrudde lampen litt op.

«Nei vi har da sommetider sne,» sa hun, «ifjor gik de paa ski til konsulens hytte. De unge,» la hun til. «Kanske det blir sne iaar ogsaa — over jul.»

«Frøken Danell,» sa han og stod foran hende, «jeg gjør det likevel! Jeg reiser imorgen!» Og han kysset hende paa kindet, saa det hørtes en lystig liten smeld — lo og sa: «Jeg fik brev fra mor imorges — fatter vil betale reisen — ohoi.» Og pludselig gjorde han et hop, saa al ting i værelset skvat. — «Gode himmel, saa skal jeg faa se dem igjen, allesammen!»

Hun hadde likevel skrudd lampen for høit — hun rettet paa det; og hun vilde si noget — men han snakket uophørlig ...

«... saa tar jeg skyss til Utsundet og tar hurtigruten der, saa er jeg hjemme paa fredag, nat til fredag er jeg hjemme» — han rak armene mot taket, og det knaket i leddene — «nat til fredag ...»

Og han gik i værelset og snakket om pak-

king og kjøreredskap og sorenskriverens ulster, som han skulde laane.

Hun hadde sat sig i sofaen. Og om en stund kom han og satte sig ved siden av hende.

«Og hadde det ikke været for Dem, saa hadde disse maanederne været ufremkommelige,» sa han, «men De har hørt taalmodig paa mig, frøken Danell, De kjender hele menageriet nu, frøken Danell, De er sgu næsten som medlem av familien! De, som ikke har set Karl Johan engang — ikke set Karl Johan — men det er aldeles rystende — det skulde være statens første pligt, frøken Danell, at sørge for at alle borgere fik se Karl Johan . . en vinterdag, naar taaken pludselig er væk og damerne tripper som duer i solen og musikken kommer — det fins ikke maken i hele verden!»

Erindringen tok ham — han drev igjen paa gulvet og tidde litt . . .

«Si noget da,» sa han, da han merket stilheten. Og han støttet hænderne paa bordet og bøiet sig mot hende. «Si at De vil savne mig litt for eksempel.»

Frøken Danells hænder laa sammen over hverandre paa bordet, og hun sat og saa paa dem. Og kandidaten tænkte som saa ofte før: hadde ikke næsen været saa kroket, hadde ikke hodet været saa stort, saa hadde hun ikke været gal . . .

«Er det noget jeg kan gjøre for Dem, frøken

Danell, saa bare gi mig ordre — De har været god mot mig,» hans røst blev næsten alvorlig. — «Jeg har næsten ikke savnet nogenting herinde — selv det har jeg faat lov til,» sa han og rørte hendes haar med læberne — «jo da, stiltiende!»

Frøken Danell smilte; og hun sa i en liten let tone, som hun hadde vænnet sig til at bruke — en lten letvint tone, som frøken Langfelt kaldte sober . . .

«Jo, De skal faa gjøre mig en tjeneste, kandidat. De kan kalde mig ved fornavn før De reiser.»

Kandidaten rettet sig litt . . Det var en motsætning mellem tonen og det hun sa, som forvirret ham et øieblik . . . Blev hun sentimental?

Men frøken Danell nikket muntert og smilte:

«Jeg glemmer snart, at jeg har et døpenavn — jeg er døpt Marcella» — sa hun — «har De hørt det navnet før?»

«Nei. Nei. Aldrig. Det er ikke noget almindelig navn, hjemme,» sa kandidaten; og han tok efter cigaretterne, men flyttet haanden over til blokken med notaterne og fik et indfald og sa: «Skulde jeg ikke ta «la sieste» med hjem til mor, hva? Hva ikke sandt? For at hun kan faa klart for sig, hvor langt De har kunnet bringe en idiot som mig . . .» og pludselig kjendte han en læskelse ved dette skjældsord, som han brukte paa sig selv. — «For jeg

har altid været en idiot, en idiot,» sa han — «det vet De selv bedst, Danella.»

Hun rødmet over hele ansigtet.

Litt efter gik han. Han hadde ikke ro paa sig — hun fik undskylde ham for sidste gang i det gamle aaret. De saaes igjen over jul. Over jul . . . Men her stanset kandidaten. Han vilde selvfølgelig fortsætte lektionerne paa det nye aaret. Det var ikke en gang nødvendig at si det. — Og han bøiet sig og kysset hendes haand, som var ualmindelig spæd og liten. —

«Tak for iaar og glædelig jul,» sa han.

«Glædelig jul og tak,» sa frøken Danell.

«Danell gaar omkring med en mine som om hun hadde arvet,» sa frøken Langfelt, da hun hadde ordnet i lærerindeværelset for sidste gang før jul. —

Og julaften, da præstefruen endelig kom saa langt, at hun kunde slukke det sidste lyset og vække sin mand og si godnat til ham, reiste hun sig trods sin træthet endda en gang paa albuen og sa: «Lille Danell har forandret sig, mand — hun er blit storagtig» — og hun tænkte paa, hvorledes frøken Danell hadde snudd ansigtet væk, da hun vilde gi hende julekysset; og hun tok sig atter nær av det . . . Som om nogen anden der i byen kysset Danell én gang om aaret, som hun hadde gjort hver julekveld i otte aar!

Selv gamle frøken Oversen syntes, hun mærket noget — og hun bøiet sig frem og saa skarpt paa frøken Danell over brillerne; hun hadde netop sluttet sine betragtninger over tidens makeløse letsindighet, og hun hørte ikke, at Danell sa noget? Var frøken Danell maaske ikke enig med hende? Det vilde i saa tilfælde være første gang og det vilde stille hendes karakter i et nyt lys ... «Jo naturligvis,» sa frøken Danell og tællet luftmasker. Men det var noget i hendes røst, som gamle frøken Oversen satte et kryds ved. —

I frøken Danells sind arbeidet tankerne med ny og trættende hurtighet.

Ferien var kommet. Man hadde tid til at tænke ... Hun sat i sofaen og hadde ledige timer. Folk i byen var begyndt med at holde aftenselskaper, likesom i hovedstaden. Det kunde gaa flere dage, uten at man var buden ut til middag ...

Men hun savnet ikke byens folk! Det var tvertimot dem, hun var beskjæftiget med at tænke paa. Og naar hun kom sammen med dem, sat de nye tanker som farvede briller for hendes øine ... Hun saa præstefruen og fogdens frue og gamle frøken Oversen — det var dem og det var ikke dem — besynderlige spørsmaal huserte i hendes bryst og underlige lyster ... Folk var meget venlige mot hende,

gudbevares. Men hun kunde for eksempel ha lyst til at spørre: hadde hun ikke betalt for det? Hun kunde for eksempel ha lyst til at gjøre op et regnestykke . . . Hvem hadde sydd alle hullerne paa Louises brudelaken? Men var hun blit buden i bryllupper? Til andendags-middag paa levningerne var hun blit buden, sammen med fruens søster, som alle visste ikke var vel bevaret! — Hun hadde vaaket hos doktorens første kone en av de sidste grufulde nætterne. Og det stakkars menneske hadde git hende æsken med sovepulverne. «Gjem Dem til De vil sove, frøken Danell,» hadde hun sagt. Men i doktorens tanker hadde hun ikke været, da han skjænket konsulinden kaménaalen og den yngre frøken Oversen avdødes plysjkaape . . . Hvorfor skulde hun ikke se det som det var? Hun hadde maaske raad til at se det som det var! —

Og da frøken Langfelt, paa klubbens julefest med deviser og bakkels, sluttet sin tale for det nye aaret med at si, at hun haabet hun maatte opleve den dag kvindens ret til overlærer-stillingen blev erkjendt — da stod et litet smil i frøken Danells ansigt, mens hun tok del i ovationerne efter den store tale og klappet med hænderne høit oppe i luften — et smil som den nordlandske frøken Oversen vilde kaldt spefuldt, hvis det ikke hadde staat paa frøken Danells mund.

Men om frøken Danells dag-tanker i de ledige timerne var nye og vidløftige og danset bak hendes hete pande, saa hun maatte væte tindingen med eau-de-cologne av flaçonen, kandidatens julegave — saa holdt hun likevel orden paa dem, en viss orden . . .

Og naar hun tænkte paa kandidaten — foran hende paa bordet stod cigaretæsken, askebægeret og flaçonen, og hun satte dem ofte i ny indbyrdes stilling — husket hun, hvorledes han hadde gjort sig lystig over sorenskriveren og hans spidsborgerinde, over præstens elve barn og frøken Langfelts korte skjørter, og hun maatte endda smile, naar hun husket hans pudsige ord. Folk der i byen trodde maaske de var uangripelige — men kandidaten og hun hadde været som to sammensvorne, med sin egen hemmelige parole.

Hvad det andre mellem hende og kandidaten angik, saa tænkte frøken Danell imellem paa det ogsaa . . . Og hvis hun blusset litt ved tanken, strøk hun sig ærgerlig over kinderne og strøk rødmen væk — ikke et øieblik hadde hun lagt mere i det end det var, ikke et øieblik . . . Han var ung, hadde hun ikke selv tænkt, at han saa ut som en student? . . . Han var ung og munter og kjærlig. Og hun var ingen snerpe vilde hun haabe. Hvorfor skulde han ikke av og til kysse hende, naar han likte hende? Hvorfor skulde ikke folk sommetider

kysse hverandre, selv om det ikke var juleaften? Det var bare her i Norge at alt gik saa latterlig strengt og puritansk for sig. Herregud, man var vel mennesker?

— — — —

Kandidaten skulde komme med rutebaaten.

Rutebaaten kom klokken fire, og skolen sluttet klokken to.

Frøken Danell skled ned over bakken mot byen i de nye kalosjerne. Konsulinden vilde stanse hende, men frøken Danell viftet med haanden, som hun havde faat hansken halvt paa, og ropte: «Det et saa glat, det er saa glat» — og skled forbi. Konsulinden vendte sin skindforede person og saa efter mennesket —

Frøken Danell kom hjem et kvarter over to. Hun hang yttertøiet paa sin private knag i gangen og gik ind i sit værelse og laaste døren. Hun hadde besluttet sig til at flytte sofaen ... Hun hadde længe været i tvil. Men idag i den franske timen i ottende hadde hun set som i et syn og en aabenbaring, hvor smukt værelset vilde bli. Sofaen mellem vinduerne, etagèren paa sofaens plads, og lænestolen tilhøire . . . Det var endda tid, og sofaen gik paa trinser.

«Jeg kommer, jeg kommer!» ropte hun, da piken for tredje gang banket paa døren og sa, at nu var de kommet til steken . . .

Ved bordet konverserte enkefruen om kan-

didaten, som man ventet hos madame Bærgren i eftermiddag. Spørsmaalet var, om han hadde spist middag ombord? Det skulde være enkefruen en fornøielse at hilse sin nabo ved bordet velkommen tilbake. «Jeg vet ikke, om han har sin barnetro i behold, jeg betviler det,» sa hun, «men han er et ungt menneske med savør viver, og jeg har savnet hans konversation.» — Det kneppet og dirret i Frøken Danells armmuskler — skjønt sofaen hadde gode trinser — «Kommer kandidaten allerede idag?» spurte hun, og hendes røst var letvint i tonen som en Kristiania-røst — «jeg trodde, han hadde en maaned?» «Maaske savner han os,» sa enkefruen og spøkte. —

Efter middagen ordnet frøken Danell de mindre ting, nipsen paa etagèren, blomsterne i vinduet, og hun pillet folderne i den nye røde lampeskjærmen forsigtig fra hverandre. Saa tok hun den rutede silkeblusen paa; men før hun ringte og bad piken knappe den i ryggen, skjænket hun sig et glas vand og drak det langsomt. —

Hun blev sittende i dagligstuen, som hun først hadde besluttet. Da de tre støtene i dampbaatspipen dirret sig frem gjennem kveldsluften som brøl fra et stort, sykt bryst, reiste hun sig og saa ind i den røde solefaldshimlen over sjøboderne og kjendte det, som hun maatte springe, bort over gaten, mot madam Bærgrens hus. Men straks efter sat hun som før ved vinduet

og heklet. Fra vinduet kunde hun se gaten helt til broen; naar han kom, tidlig eller sent, kunde hun se ham straks han satte foten paa broen. Byen hadde faat elektrisk lys ifjor; gaten laa hvit og skinnende som en boulevard . . .

Hun glædet sig til at se ham igjen. Jeg glæder mig til at se ham igjen, tænkte hun. Jeg glæder mig til at høre om hans nye oplevelser, om julen i hovedstaden og om hans mor er blit kvit sin kardialgi . . . Mens hun tænkte dette, heklet hun.

Men naar hun saa ut paa gaten mellem pensionatets grimme vinduskrukker, tænkte hun ikke. Det suste jevnt og svakt for ørene som om hun sat ved rindende vand og et sted lød dumpe stempel-slag . . .

Hun saa ofte ut. Likevel kom han midt i seks staver og et kast . . . og da hun opdaget ham, var han alt over broen . . .

Frøken Danell stirret paa hans skikkelse. Et sekund var hendes øine en fremmeds øine, og de fanget et likegyldig billed: en høi mand, en lang frak, en hastig gang . . . en stiv hat, som sat litt ned mot det venstre øiet . . . . .

Saa sank gjenkjendelsen gjennem hende som en sten gjennem sjødyp — syn, erindring, forventning fornam ham — og hun selv blev noget, som svimlet . . . og vandet omkring hende steg og suste stærkere . . .

Hun lukket øinene. Det feiler mig noget, tænkte hun.

Da hun reiste sig, stod kandidaten paa gaten nedenfor vinduet. Nogen var sammen med ham. Han saa op, løftet hatten og svang den. Hun slap vinduskarmen, løftet haanden og vinket... Men da kandidaten kom ind i stuen med sit følge, var hun der ikke. Hun stod inde paa sit værelse — hun hadde aabnet flaçonen og bøiet sig over den . . . Hun hørte, hvordan han rumsterte gjennem spisestuen og gangen og ropte paa pensionats-værtinden. «Rop ikke saa høit, kjære,» sa en damerøst ute i gangen. «Rop ikke saa høit!» sa det litt efter, længer borte.

Om kvelden var det et litet selskap, et litet forsinket julegilde, i pensionatet.

Idéen var enkefruens, og frøken Danell hadde selv hjulpet pensionats-værtinden med bord-dekorationen. Midt paa spisebordet stod et litet tændt juletræ, og det lugtet gran i hele huset. Det blev traktert med ribbenstek og surkaal, og man hadde skutt sammen til champagne . . .

Stemningen var god og oprømt ved bordet, trods at tandlægen hadde maattet rykke op — for at skaffe plads til den unge dame, som kandidaten hadde bragt til huset — og derfor kom til at sitte ved siden af byfogdens fuldmægtig, som var hans konkurrents bedste kunde og altsaa ikke av hans folk . . . Men en tydelig

vilje til at yde sit bedste, til at være elskværdig — ja for enkeltes vedkommende til at udmærke sig, præget fra første øieblik det selskabelige samvær; og skjønt man endda ikke henvendte sig direkte til den unge dame i lyserødt, som kom like fra hovedstaden og bar haaret efter sidste mode, saa var det ikke skjult for nogen, at hun ved sin nærværelse øket festens glans.

Enkefruen sat mellem sine to niecer, frøken Danells elever i tiende; de var hvitklædte og invitert for anledningen, og efterat kandidaten hadde sat sig, sa de ikke et ord. Kandidaten kom efter at man var gaat til bords; værtinden hadde bent ut negtet at la den kostbare ribbe vente længer paa ham . . . Og han gik rundt og hilste paa sine gamle bekjendte før han satte sig. «Men kjære, bli sittende — god dag og godt nyt aar — nei kjære, bli sittende, godt nyt aar og tak for det gamle . . .» føtter og stoler skrapte og hænder møttes. «Godt nyt aar, frøken Danell — hvor blev det av Dem? Er damerne forestilt for hverandre?» «Ja, det fik man selv besørge — De er en deilig en, De,» sa den nye, som sat ved siden av frøken Danell — «For dette er altsaa frøken Danell, min gode veninde, som jeg fortalte Dem om,» sa kandidaten og satte sig bak juletræet, saa frøken Danell bare kunde se ham naar han bøiet sig frem — «frøken Vinter har været sjøstærk sammen med mig helt fra byen, frøken Danell, saa

det mindste jeg kunde gjøre for hende var at skaffe hende tak over hodet . . .»

Og frøken Vinter, som var ung og blomstret og havde vaarens farver i øine og haar — ja hendes navn sat paa hende som sneflekken paa lien en mai-dag, og kandidaten hadde sagt det til hende — fortalte selv hele bordet om sin reise med kandidaten, om sit sindsvake indfald at bli her i byen, hvor hun ikke kjendte et liv altsaa, nogen dage — hun skulde jo nemlig til Bergen — hun var født i Bergen, men bodde selvfølgelig i Kristiania — ja, hun fortalte frøken Danell og dem alle om alt sammen, og hendes blaa øine beskinnet tandlægen og enkefruen og løitnanten og de hvidklædte niecerne og speilet alle julelysene, naar hun saa over bordet paa sin reisefælle . . .

Kandidaten spiste og lo. Og enkefruen bemærket, at han ikke tok fatene fra niecen Anna før hun trykket dem mot hans arm. Skulde han være blit en smule rusificeret under sit ferieophold? —

Efter bordet samledes man i daglıgstuen. Nøtter, fiken, frugt og tiøres kaker stod alt der inde og fjorten smale, høie glas bebudet champagnen. Telefondamerne vilde spille firhændig, tandlægen vilde synge Gluntar, desværre alene, da tenoren var paa harejagt; men straks efter ordnet det sig med løitnanten, som hadde baryton. Og trøken Danell hadde saa godt som lovet at deklamere Welhavens deilige digt «Re-

publikaneren». Man visste altsaa paa forhaand, at de franske ord vilde faa den korrekte uttale. —

Men først maatte herrerne røke, med damernes tilladelse? Hvorfor skulde ikke damerne ogsaa? Det var kandidaten som foreslog det, han bød sine egne cigaretter om, og frøken Vinter hadde alt tændt én, da telefondamerne tok hver sin. — Men frøken Danell vægret sig; hendes hode var ikke aldeles klart; naar hun skulde si noget, var det som hendes røst var optat, ja som om den var i stort ordskifte langt borte, saa hun maatte hente den hjem; og stemmerne i stuen kom til hende gjennem en underlig dur, som av en terskemaskine en høstdag . . . Nei, hun vilde helst ikke røke iaften, tak.

«Jeg er ikke vant til det — vet De,» sà hun og saa op paa kandidaten.

Han stod ganske nær hende og holdt etuiet med cigaretterne ut mod hende og saa ned paa hende og nødet hende — Hvad var det for noget tøv? Hadde han ikke selv lært hende kunsten? Husket hun ikke det? Vilde hun gjøre skam paa sin lærer? «Værsegod, vis Dem som en flink og lydig elev,» sa han og tok en cigaret og gav hende den og holdt den tændte fyrstikken foran hende.

Frøken Danell bøiet sig litt frem og drog ilden ind i cigaretten — det blusset stort og

rødt foran hende, og hun kjendte heten over hals og hode.

«Tak,» sa hun og blaaste røken fra sig i et litet, stakaandet puff.

Han satte sig ved siden av hende og snakket til hende og over hende til frøken Vinter, som lænet sig mot væggen og lot røken ligge over ansigtet som en morgentaake ... Han fortalte og spurte — og mens de svarte, knep han øinene sammen, som holdt han dem færdige til en stor latter.

Frøken Danell saa det; det var hans øine, som var forandret; hans øine skimret over av glæde, munterheten gik ut av dem som en legemlig ting og rørte alt, han saa. Det sørgmodige var ikke længer i dem. —

Naar det første glas champagne var drukket, skulde frøken Danell deklamere. Strofer af digtet hadde av og til hele kvelden rykket gjennem hende, som signaler gjennem en telegrafstreng. Hun hadde hat forskjellige tanker, da hun lovet enkefruen dette lille bidrag til aftenens program: hun vilde efter evne gjøre sit til, at denne aften skulde bli minderik, usædvanlig; hun hadde tænkt paa byens aftenselskaper, som i sandhet var aandløse, fattige paa nydelse — «en soiré hos madame de Staël» hadde ogsaa foresvævet hende; og hun mindtes, at kandidaten, da hun en gang læste et digt av Victor Hugo for ham, hadde kaldt det musik.

Men da frøken Danell like før champagnen kom paa bordet, gik ind i sit værelse — for at drikke et glas vand og pudre sig litt — stod det med ett klart for hende, at hun ikke burde si digtet frem. Det var koldt paa hendes eget værelse ... og hun studset og stod et øieblik som fjettret før hun husket, at det var hende selv, som hadde flyttet om møblerne derinde ... Det elektriske lyset fra gaten laa i bleke, urørlige strimer bort over gulvet, og det lugtet noget usædvanlig derinde ... Om litt sanset hun, det var granbar. Nei, hun kunde ikke deklamere dette alvorlige kunstværk i stuen, hvor lystigheten laa i luften ikveld — en underlig eksplosiv lystighed, som knittret lik pludselige raketter i den unge bergenserindes latter, mens de hvidklædte elever i tiende knækket nøtter og fandt fillipine og jublet op ... Nei, ganske bestemt ikke.

Da hun atter kom ind i stuen, hvor tandlægen netop hadde sunget

Ack i Arkadien,
äfven jag har varit ...

og champagnen blev baaret ind, stod beslutningen klar og rolig i hendes sind. —

Champagnen blev skjænket.

Det sølvhvite skummet sitret og sank langs glassets rand, mens skumperlerne steg og strømmet mot læberne, hastige og levende, lik blomsterstøv fra en dyp og honninggylden kalk ...

Alle skaalte, alle drak med hverandre for det nye aar — og den lille klirr av glas, som møttes, gik som en klinger undertone til røsterne, som ønsket . .

Rundt om den unge dame, om frøken Vinter, samlet herrerne og de hvitklædte sig, lystige ord perlet omkap med vinen, og hendes latter brast og drysset over løitnanten og tandlægen og byfogdens fuldmægtig, mens kandidaten stod saa nær hende, at violduften av hendes klær laa om ham som en kappe. Nu kjendte man hverandre — skaal! Hun skulde ikke bli hos dem en uke — hun skulde bli en maaned, en hel maaned, skaal! Hun var steget i land hos de indfødte, de vilde beholde hende som fange til hendes dages ende — hendes skaal! Hun svarte dem allesammen — hun holdt glasset frem, saa alle kunde naa det med sit — og enkefruens niece Anna lot sin kind gli langs hendes glatte, runde skulder — hun vilde sætte haaret som frøken Vinter, naar hun blev voksen, hun vilde gaa og staa og le og klæ sig og være som hun!

Frøken Danell sat hos enkefruen i sofaen. Alle hadde drukket først med hende og enkefruen. Og hun hadde tømt sit glas. — Hun saa dit, hvor de stod i ring om damen i lyserødt. Og pludselig slog hendes hjerte nogen haarde og korte slag — og som hun sat alene i sin egen sofa og hadde en ledig time, kom

tankerne nye og hurtige: Gjaldt det legemets skjønhet? Eller gjaldt det sjælens? Gjaldt det at le av alt og ingenting? Eller gjaldt det at præstere noget? Gjaldt det et smukt ansigt? Eller gjaldt det en ædel og dannet aand? Det skulde maaske vise sig . . .

Frøken Danell hadde reist sig.

Og enkefruen, som hadde været ute i verden og var enhver situation voksen, kremtet og sa:

«Mine damer og herrer, frøken Danell vil gjøre os den glæde at recitere Wergelands bekjendte digt «Republikaneren».»

Det blev stille efterhvert — en lummer og mættet stilhet, først avbrutt av skridt, bytting av stoler, utrop: «Sæt Dem her.» «Ta min stol» . . saa tandlægens besværede pust, mens han kom sig til rette i kroken bak pianoet — saa absolut tyst. —

Hun stod midt i værelset ved bordet. Hun støttet sig mot bordet med haanden og saa op — op paa væggen med fjordbilledet og lampetterne. Og stille og lavt begyndte hun —

Ved Barrière de la Santé
ligger en ydmyg liden Kafé.
En gammeldags Stue er al dens Plads
der er ei Forgylding, der bruges ei Gas.
Den har en Søgning, som sjelden brister
af Etudianter og smaa Artister,
og kommer ei disse, da eier den dog
en stillere Gjæst i sin dunkle Krog.
Der vandrer om i den straalende Stad
en skibbruden Flok, som aldrig er glad . . .

Frøken Danells røst dirret ganske svakt. Hun var selv denne ydmyge lille kafé ... hun var selv den stille gjæst i den dunkle krog ... hun var selv den skibbrudne flok ... alt blev saa underlig ... Hendes øine blev store, hun sænket hodet litt — hun saa en bøiet profil, en mager haand, et mørkt haar, som var kjæmmet glat paa begge sider av skillen ... og digtets ord kom hastigere og hastigere over læberne — hun støttet sig ikke til noget længer — hun glemte den lille pausen efter «flokkens jubel» — hun nævnte den sælsomme mand og løftet hænderne og hævet røsten til den fyldte stuen med noget, hun ikke kunde stanse ...

Han viste sit Bryst — hvor det var skrammet
af streifende Kugler, af Klinger rammet.
«I Daarer, det er Ostrolenkas Mærke!
Har I vel fattet, hvor det kan værke?
Det er ingen Lise for denne Kval ...

Frøken Danell stanset. Kandidaten reiste hodet og saa paa hende. Hendes øine lyste besynderlig —

«Den kan ikke ...» sa hun. Saa tok hun sig til hodet og smilte.

«Jeg er nok kommet ut av det,» sa hun.

Nogen lo. Men de fleste reiste sig og stod omkring hende og takket. Det hadde været en stor nydelse. «Uhyre gripende og nobelt,» sa enkefruen. «Var det mange vers igjen?» «De

sa det, som De selv skulde været paa slagmarken, frøken Danell,» sa kandidaten og fyldte hendes glas og rakte hende det og drak med hende.

Efter det drak alle med hende.

Men bak kandidaten stod frøken Vinter; hun trak hodet ned bak sine bare skuldre. —

«Det var ved gud aldeles nifst at se paa hende,» hvisket hun — «hun blev kvit . .»

«Frøken Danell er et fint dannet menneske,» svarte kandidaten lavt.

Den unge piken rakte to fingre i veiret og knipset — «Nu leker vi juleleker, hva — og siden danser vi!»

Ja'erne slog sammen om hende.

Slik hadde det aldrig været lekt der i huset før. Ikke der i byen heller, det vilde løitnanten bande paa.

Pensionats-værtinden kom ind og satte sig ved døren, og en duft av alle ukens middage sprang ut paa hende, naar hun sommetider reiste sig og løftet armene i angst for sine stoler og border og lamper. Men ingen hørte og ingen saa . . . Det var «Jernbaneleken» og «Blindebuk» og «Ringen gaar» og «Bytte hus». Hvor kandidaten var, der var frøken Vinter, og hvor frøken Vinter var, der var alle de andre efter — det var lek bakom lek, og hver lek gik paa dobbelt-spor. Frøken Vinter stumret

mellem stolene med kandidatens silketørklæ for øinene og rakte armene ut og spriket med de lange fingrene, saa ringene lyste — og fandt kandidaten; men løitnanten gled imellem og tok hende. Jubel! — Kandidaten «tok den ring og lot den vandre», og hans hænder og frøken Vinters hænder fløi sammen over enkefruens veltjente egtering, som gled paa snoren — men den hvitklædte, som stod midt i kredsen, opdaget dem og slog ned paa deres hænder og fanget ringen og fik kandidatens plads ved siden av den yndige fremmede — og alle ropte og lo og sammensvor sig mot kandidaten og frøken Vinter.

Til slut kom panteleken.

Frøken Vinters lyserøde fang var fuldt av panter, som skulde løses ind: telefondamernes armbaand og tandlægens plystrepipe og løitnantens cigaretui — men inde i den lukkede venstre haanden holdt hun kandidatens lille guldmedaljon, og paa baksiden stod hans mors billed . . .

«Hvem eier dette pant?»

Og den ene telefondamen maatte synge «Ach du lieber Augustin» — og den andre maatte kysse sin egen taaspids — — men løitnanten maatte gaa paa hænderne . . .

«Hvem eier dette pant?»

Hun løftet haanden og det blinket mellem hendes smale fingre.

Kandidaten stod foran hende.

Et sekund blev det pludselig stille — hett og bristefærdig stille.

Hun saa paa ham — og smilet trak sig ind og gjemte sig i mundvikerne, kløften i haken dirret litt — hun saa paa ham, og som hun blev vâr noget deilig og sørgelig, blev hendes øine mørke og milde . . .

Og kandidaten sænket blikket og kjendte sig med ett saa fyldt av sin store grænseløse lykkelige forelskelse at grunden gled væk under ham og stuen dreiet . . .

«Den som eier dette pant skal . . .» sa hun langsomt. Og nu skiftet hendes øine og blev smale og lyse — hun trykket medaljonens glatte, kolde kant mot kinden, like mot skjønhetspletten paa den høire kinden — nogen hadde kysset hende der, for nogen timer siden, utenfor kahytsdøren, nede i den mørke dampskibsgangen, uten at spørre om lov engang!

«Den som eier dette pant, skal kysse en av de gamle damerne om han tør!» ropte hun og svinget den lille guldtingen over hodet som et seiersmærke.

Jubel!

Men kandidaten blinket ikke. Han gik over gulvet mot sofaen, hvor enkefruen og frøken Danell sat. Han var ikke paa jorden . . han hadde en ballon, fyldt av gylden perlende lykke . . . den stod oppe i hans hode . . . og

den duppet sagte mot taket, sagte og regelmæssig, som et pulsslag . . .

Frøken Danell sat litt sammensunken. Det kunde se ut som hun sov. Randen av korsettet stod som en linjert linje langs hendes skulderblade, og under næsen laa munden og haken i skygge. Hun sat bøiet over en stor smerte, som hugg vild og rasende i hendes bryst. Den var kommet dit for en liten stund siden . . . det var egentlig polakkens smerte i Welhavens digt Republikaneren . . . men den var blit derinde . . . I daarer, det er Ostrolenkas mærke . . . Hun maatte være paa skolen klokken ni imorgen, det var hendes klasse-uke i niende . . . Men det feilet hende noget . . . Har I vel fattet, hvor det kan værke . . . Maaske hadde hun ikke taalt vinen . . . Denne jul var forbi, det var dens sidste dag, dens sidste minderike og usædvanlige aften . . . Det er ingen lise for denne kval . . . Men det var ikke hendes kval, ikke hendes . . .

«Frøken Danell,» sa det over hendes hode.

Hun saa op. Han stod over hende og hadde et champagneglas i haanden — og bak ham stod selskapet som et hof, de unge pikerne, herrerne, løitnanten i uniform . . . Kandidaten sa noget. Det var ikke tydelig, hun hørte ikke tydelig hvad han sa — men med ett bøiet han sig og kysset hende paa munden. Hans læber var fugtige av champagnen . . .

«Bravo!» ropte de — «bravo!» «Ved gud, han gjorde det!» «Det var mig en satan.» Og over løitnantens og frøken Vinters stemmer skar en pikerøst som et maakehvin: «Han kysset Rotta midt paa munden» — og de hvitklædte tok hverandre om halsen og svang hverandre rundt til de lignet én svirre.

Øieblikket efter slog nogen an en vals paa pianoet, og det første par danset ut.

Kandidaten stod litt, med ryggen til sofaen og saa ned i det tomme glasset. Han hadde gjort en dumhet — en dumhet igjen — selvfølgelig! Hun hadde ledd med ham og de andre. Men uttrykket i hendes øine . . . han hadde set det før. Hos hende. Og hos en anden. Hos en anden ogsaa, én han kjendte godt — hvem det saa var . . . Han vilde gjøre hende en undskyldning — nu, paa stedet . . .

Kandidaten syntes ikke, han hadde staat med ryggen til sofaen mer end et øieblik; men da han snudde sig, var hun ikke længer der.

«Naar hun kommer ind igjen, vil jeg gjøre hende min undskyldning,» sa han høit.

. . . .

Klokken var halv tre, da enkefruen for sidste gang sa, at opbruddets time var kommet. Frøken Danell og værtinden hadde forlængst trukket sig tilbake; men selv gjorde hun intet halvt: hun hadde lovet ungdommen en festlig atten, hun haabet hun hadde holdt ord? —

Kandidaten gik i det glade følge over broen til madam Bærgrens hus.

Ti minutter senere gik han gaten tilbake igjen. Og i maaneskinnet paa pensionatets trap stod frøken Vinter og ventet paa ham. Hun hadde sin store reisekaape paa, men hodet var bart, og haaret stod som en blek straalering om det lille hodet.

De gik frem og tilbake utenfor huset; de gik tæt ind til hverandre, og de hadde nye og forandrede ansigter, fordi det var hændt noget mellem dem.

Da de skulde skilles, gik de ind i skyggen av husets overbyggede trap. Men da de kom ut i maanelyset igjen og alt hadde sagt det sidste godnat til hverandre, stanset kandidaten —

«Vet du,» sa han, «jeg hadde engang en hund, som jeg maatte skyte. Hun lignet Pan i øinene, da jeg maatte skyte ham.»

«Tænker du endda paa den gamle frøknen,» sa hun og smilte — «send hende blomster imorgen, Karsten, send hende nogen vakre blomster og et litet brev.»

*

Frøken Danell var død.

Det var ubegripelig. Det kunde ikke fattes. Folk vilde ikke tro det før de selv hadde set det. Og de snakket ikke om andet. De stod paa hjørnerne, utenfor barberen, inde i butikkerne, paa kontorerne — hun var det sidste

menneske, de kunde tænke sig død — frøken Danell — som var overalt — som var alles bekjendt ... Og hvorledes var hun død? Hvad var hun død av? Det var spørsmaalet.

Doktoren hadde været der, det visste man. Værtinden hadde fundet hende liggende paa sofaen, selskapsklædt, i rutet silkebluse. Men i hendes værelse var alt ordnet om. Ingenting stod længer paa sin gamle plass. Og om lampen var det hængt en skjærm av rød silke. Det var noget planlagt i dette. Maaske noget avsindig. Hvad hadde lægen sagt? Det visste man ikke.

Værtinden hadde fundet en liten æske, en liten tom æske, som hadde indeholdt sovepulver. Hun hadde git den til doktoren og han hadde stukket den i lommen. Men hvad hadde han sagt? Hadde frøken Danell tat noget ind for at faa sove? Hadde hun tat for stor dosis av vanvare? Eller? E l l e r — det var spørsmaalet.

Byen grøsset.

Blomster kom til huset som paa en stor høitidsdag.

Allerede dødsdagen kom roser — en buket pragtfulde roser. Budet tok brevet med sig tilbake — men den døde fik roserne mellem hænderne. Og siden kom hele gartnerens vinterflor og alt byen eiet av vindusblomster.

Mange bragte sine kranse selv og bad om

at faa se hende. Det var ingen som ikke skyldte hende tak for en haandsrækning. Og præstefruen, som gik paa faldende fot, graat ved den grønne sovesofaen over lille Danell som hun ikke hadde graatt siden hun mistet sit eget barn.

Frøken Langfelt skulde nedlægge krans paa baaren fra skolens lærerinder. Men hun gik likevel indom pensionatet kvelden før kisten blev bragt til kapellet. Den yngre frøken Oversen var med hende.

Værtinden spurte, om damerne ønsket at se den døde? Frøken Langfeldt maatte spørge, om fruen trodde, de kom for at tale med hende? Og værtinden tændte et lys og gik foran dem ind i frøken Danells stue, hvor de to fag vinduer var dækket med hvite laken.

Under et tæppe av blomster laa frøken Danell. Hendes smaa hænder var foldet og næsten gjemt av visne roser. Hendes øine var lukket og lignet sovende barneøine; men oppe under næsen laa munden, liten og rund og forstummet.

Musiklærerinden blev staaende ved døren. Hun graat i lommetørklædet. Hun tænkte paa alle de kundskaper, kundskaper i tre sprog, som nu laa paa likstraa. Mens en som hun levet videre . . .

Men frøken Langfelt gik nær til den aapne kisten og saa længe med sine graa øine, alvor-

lig og grundende, paa sin kollegas mund. Saa pustet hun ut, som om hun blev kvit noget — «Gudskelov da,» sa hun — og bøiet sig og rørte Danells pande med læberne.

«Frøken Langfelt,» sa frøken Oversen, da de var ute paa gaten igjen, «— tror De, frøken Danell var syk?«

Frøken Langfelt marscherte litt før hun svarte.

«Danell hadde ingen hud,» sa hun — «men den ensomme trænger skaller, Oversen — og bed De Deres gud om at faa dem tykke!»

Solen skinnet paa kirkegaarden, da alle frøken Danells elever med smaa sorte slør om hattene gik foran kisten til graven.

Presten hadde holdt en deilig tale i kapellet. Likesom sin bror i hovedstaden var han bekjendt for sine herlige liktaler, som var træffende og poetiske, selv om han ikke hadde kjendt liket i levende live. Og de kom likesom brorens i avisen. «Det var saamæn umaken værd at la sig begrave bare av den grund,» som frøken Langfelt rigtig bemærket.

Men hvad denne lille baare angik, saa hadde jo presten kjendt frøken Danell mellem ni og ti aar, og det hadde derfor været ham en kjær om vemodig anledning her over hendes jordiske støv endda en gang at mane dette lyse og lykkelige sind frem for hendes mange venner. Over-

bevisende og smukt hadde presten gjort det — desværre hadde han ikke, som han ellers saa ofte saa sig istand til, kunnet gi vennerne indblik i avdødes gudsforhold gjennem bekjendelser, han som sjælesørger hadde tat imot paa dødsleiet, men i steden hadde han i varsomme men tydelige ord fundet anledning til en gang for alle at slaa til jorden skumlerierne om frøken Danells bratte død. Og hele byen fulgte kisten ut av kapellet med en bevæget visshet om, at frøken Danells lykkelige liv og stille død aldrig har staat for dem i et skjønnere lys . . .

Frøken Langfelt gik ved siden av eleverne og ledet deres marsch mot den aapne grav.

«Behersk dig, Anna,» sa hun til enkefruens niece. De andre elever gik ret i ryggen, med blanke øine og utvidede pupiller; men Anna i tiende graat bitterlig og holdt sig fast i sin søster. Hun hadde kaldt frøknen Rotta den sidste dagen hun levet . . . hun var kommet til at rope det høit . . . hele skolen kaldte hende det . . . men natten efter var frøknen død . . . hun kunde aldrig bli glad mer, aldrig i evighet mer . . .

«Behersk dig, Anna,» sa frøken Langfelt, «— det vilde glædet og overrasket den døde, smaapiker, om hun hadde hørt prestens tale, stol paa det,» sa hun og pudset næsen med et litet smeld.

Solen skinnet. Det tinte og dryppet fra

trærne, og da kisten langsomt blev sænket i graven, rutschet sneen med som paa en vaardag . . .

Bakerst i følget stod kandidaten og doktoren.

Under jordpaakastelsen holdt kandidaten floshatten for ansigtet; og ringen paa hans høire haand, som endda ikke hadde en eneste ripe, glitret i solen. Kandidaten var blek og bevæget; men siden hin morgen, han fik vite det, hadde han ikke hat slik fred i sindet som nu. Prestens tale var den vakreste og sandeste liktale han hadde hørt . . . Og da han gik frem mellem gravene i de andres spor, hadde han spurt sin sidemand doktoren: «Hun døde altsaa en naturlig død, doktor?» — og doktoren hadde svart: «Særdeles naturlig, kjære fuldmægtig.»

Kandidaten saa ind i floshattens bund. Én ting var han glad for — én ting vilde han være glad for saa længe han levet: at han hadde kaldt hende ved fornavn, da hun bad ham om det.

EVA

Jeg visste, jeg skulde faa høre fra hende en gang. Men jeg hadde haabet, det skulde bli hendes røst, — den dype altstemme, som gav hendes spinkle legem en slik underlig forjættelse om kraft — som skulde si mig det, den ujevne skriften nu sier mig.

Med budet om hendes død kom den store konvolutten til mig. Paa omslaget, som holdt papirerne sammen, staar det: «fordi hun er min ven fra barndommen av». Og papirerne er løse stile-boksblade.

*

Vi bodde i samme by til vi var femten aar.

Eva hadde som en sær-stilling der i byen. Hun var byens barn i en anden forstand end vi andre. Og jeg syntes, hun var fornemmere end mine andre veninder, og jeg var stolt, naar hun nærmet sig mig. Men hun var ofte i mange uker like glad med alt venskap.

Hun var forældreløs, og byens folk, som hadde set den korte og stærke lykke i hendes hjem, fik mykere røst og mildere øine, naar de nævnte Evas navn eller møtte hende paa gaten.

— Og vore mødre opsøkte Mareia, som var Eva i forældres sted, og gav hende raad og retledning. Naar det var fest i et hjem, blev Eva aldrig glemt; de vilde alle forsøke at gjøre hende godt for det, hun hadde mistet. Og Mareia, hendes gamle amme, fik gaver av byens folk, fordi hun altid var god og selvglemmende og fuld av morsømhet for Eva.

Den gik som et sagn fortællingen om Evas forældre. Og for hver liten ny ting, min mor husket og nævnte fra samvær med Evas mor, syntes jeg Eva blev mer ulik mine andre veninder.

Hendes mor hadde været av fransk slegt, men var opvokset i Norge, sydpaa. Og da hun kom som nygift dit til byen, hadde hendes livlighet og hendes rare klær og hendes aabenbare forelskelse i manden vakt undring og forargelse. Men da hun efter saa kort en lykke døde, blev byens folk ett i medfølelse. Nogen maaneder senere døde Evas far; og folk sa, at hans hjerte var blit sykt av sorg. Jeg husker, at de sa, at han var død av et brustet hjerte; jeg tænkte altid paa det, naar jeg om lørdagen hjalp Eva at stelle forældrenes graver.

— — —

Naar jeg sat i Mareias stue og hørte Eva klunke paa det gamle taffelformede piano, tænkte jeg ofte paa hendes fremmede mor. Der stod ting, som hadde været hendes mors, og som

ikke lignet tingene i andre hjem. Mareia holdt dem i ære som noget hellig og forbød os at røre dem. I en æske i Mareias komode laa et par øredobber av perler. Eva skulde faa dem paa sin konfirmationsdag. Paa væggen hang et stort billede av en dame med et deilig ansigt; i ørene hadde hun perlene. — Og jeg syntes, mindet om den mørkøiede dame, Evas mor, gjemte sig som en hemmelighet i stuen. Jeg saa paa Eva og undret ofte, om det sky og fraværende i hendes væsen var der, fordi hun længtes efter sin mor.

Vi kaldte hende franske-Eva paa skolen, fordi der var en anden pike, som ogsaa het Eva. Men det var ingenting i hendes maate, som lignet det vi tænkte paa ved ordet fransk. Hun var ikke livlig og hurtig — hun var ikke opbrusende og hadde ikke lystige indfald; hun var indtænkt og stille av lag; og naar vi snakket til hende, sa vi: hører du, Eva? Hun lignet én bak en rute — vi saa hende tydelig, men vilde vi indtil, var det noget, som stod imellem.

Det var først det sidste aaret — ja, de sidste ukerne, vi var sammen, at Evas og mit venskap fik en opluing av slik fortrolighet, som er vanlig imellem piker i opvæksten.

— — —

Jeg fik ikke noget brev fra hende, efter at jeg med mine forældre var flyttet fra byen. Hun sendte mig hilsen og løfte gjennem andre ven-

inder, at nu skrev hun snart. Men hun skrev aldrig.

I de næste femten aar saa jeg hende bare en eneste flygtig gang. Hun var da paa gjennemreise i Kristiania, som nygift. Og hun kom og hilste paa mine forældre med sin mand, bankchef Birk. Han var hendes fars ungdomsven; og Eva hadde i hans mors hus hat som et hjem siden Mariea døde. Hun var nitten aar, da hun giftet sig.

— — —

Saa var det, jeg møtte hende for to aar siden. I Berlin — ved hotellets spisebord.

Vi hilste paa hverandre med hjertelige, snublende ord, som skulde si, at vi var venner og dække over, at vi ikke kjendte hverandre. Vi snakket sammen over bordet om fælles barndoms-minder — og da hun nævnte dagen, vi som femtenaars piker skiltes, fik hendes store, trætte øine sit uttryk fra fór længe siden. «Den gang visste vi ingen ting og trodde al ting,» sa hun og smilte.

Hun hadde planer for kvelden. Jeg var for træt efter reisen til at følge hende, og vi avtalte at møtes næste dag.

Men da jeg ved nitiden sat alene paa mit værelse, kom hun.

Jeg sat og tænkte paa hende, da hun kom. Jeg husket uttrykket i hendes øine, et uttryk saa vanskelig at tyde. Og jeg lette efter

det lille, jeg visste om hendes liv i de sidste aarene. Hun hadde ingen barn. Jeg hadde en gang for flere aar siden set hendes navn i en avis ... fra en veldædighetskonsert? Spilte hun ikke mer? Hun hadde sagt, hun var i Berlin for at høre musik ...

Da det gik i døren bak mig, fik jeg ikke snudd mig før jeg kjendte hendes lille, kolde haand mot kinden.

Jeg blev overrasket og dum og spurte et forvirret spørsmaal. Hun stod og smilte — i haanden hadde hun violinkassen.

«Nei,» sa hun «jeg har telefonert til de andre, at jeg ikke kommer — like siden jeg traf dig, har jeg tænkt paa det. Jeg vil være sammed dig ikveld. Det blir kanhænde bare denne ene kvelden. Birks mor er blit syk.»

Hun satte sig i stolen midt imot mig, la violinkassen over fanget og foldet hænderne. Og jeg saa, hvor hendes hænder var blit anderledes — ja, den samme forandringen var i dem som i hendes ansigt. Linjerne var blit vekere og huden hvitere — og likesom aaren ved tindingen grenet aarene paa haanden sig mørke og ængstelig tydelige.

«Jeg vil ogsaa spille for dig,» sa hun.

Jeg spurte hende, om hun ikke var for træt. Spørsmaalet gik paa egen haand fra mig — hele hendes utseende gjorde et slikt spørsmaal rimelig.

«Jeg er bestandig træt,» sa hun, «er ikke du? Men naar jeg spiller, glemmer jeg det.»

Og hun begyndte fort og nervøst at fortælle om musik hun netop hadde hørt — om konserter og operaer. Men braatt som hun hadde begyndt brøt hun av.

«Du er kanske like dum i musik som før, er du?» Hun lo. Og vi snakket atter litt om barndommen og hun mindet mig om, at hun altid nøie hadde maattet forklare mig «meningen», musik-stykkernes, — og hun husket, at jeg altid kjendte bedst igjen en liten vals, hendes mor hadde spillet. «En attendant, het den,» sa hun.

Hun blev alvorlig, aapnet kassen og tok violinen varlig ut av hylstret, den laa i.

Uten at se op sa hun: «Husker du den sidste natten du laa hos mig, for din egen seng var pakket? Da var vi farvelbedrøvet og høitidelige — og vi visste ikke, hvad vi skulde finde paa for at løse ut det, vi kjendte — da sa du, ja for det var du som sa det, at det var ikke nok at vi lovte hverandre evig venskap og det. Den natten skulde vi love hverandre, at vi skulde vente paa den rette — til vi blev gamle, hvis han ikke kom før. Husker du det?» spurte hun, og hendes øine blev mørkere.

«Ja,» sa jeg og lo.

«Ikke le,» brøt hun ut, «det var vakkert. Det var vakrere end al ting siden.»

Jeg mindet hende om, hvor romantiske og

forskrudde vi hadde været — vi hadde ogsaa malt ut for hverandre, hvordan han skulde se ut, den rette.

Hun brøt mig av.

«Nei,» sa hun. «Nei, det husker jeg ikke. Men jeg husker, at naar jeg møtte ham, skulde jeg kjende det fra hode til fot, og jeg skulde gaa til ham tvers igjennem alt, som stængte — og jeg ønsket, at meget maatte stænge, og at det maatte gjøre ondt i føtterne mine, naar jeg gik til ham.»

Jeg saa paa hende. Det var heftighet i hendes stemme. Og uvilkaarlig søkte øinene mine ringen, hun bar.

Hun mærket det — hun nikket til mig, som en voksen nikker til et barn. «Ja,» sa hun bare.

Litt efter reiste hun sig.

«Jeg vil spille noget for dig,» sa hun — «og naar jeg har spilt, skal jeg forklare «meningen», som i gamle dage.»

Hun hadde skrudd det elektriske lyset av, mens hun spilte. Det brændte bare et litet dækket bluss borte ved sengen. Selv stod hun nær det udækkede vinduet; utenfor laa et blaat mørke, men med regelvisse mellemrum dirret det fiolet-hvitt forbi ruterne, og metal-lyd fra de elektriske sporvognene skar ind mellem violintonerne.

Hendes spinkle legem fulgte buestrøket; hendes bryst var endda spædt og barnlig, og

linjen fra foten og op mot armen, som arbeidet, bølget knapt synlig over hoften. Naar det lynte til bak det store vinduet, blev alt lys væk fra hendes skikkelse, og et sekund stod den sort — ett med violin og bue. —

Jeg tvang mig til at forsøke at høre, hvad det var, hun spilte. Men jeg kunde ikke høre det. — En violin, det er for mig et menneske, som graater. For mit uvidde øre er det et menneske, som hulker dypt nede i brystet selv naar det ler — som ber stumme bønner av nød, mens det ler med læberne. Da jeg var barn, kunde jeg ikke taale violinspil. Nu sitter jeg stille og forsøker at høre. Men instrumentets jammer er høiere end tonen, og jeg maa hele tiden værge mig mot minder om sørgelige ting, som violinen roper paa . . .

Jeg saa paa Evas smale, hvite haand, som flygtet, og som ikke hadde magt til motstand — som droges og flygtet igjen . . . lik en liten og flaksende fugl. Og jeg saa paa buen, som stadig kjærtegnet de syke strengene og fik dem til at klage — og til slut syntes jeg, at en fremmed bekjendelse fyldte rummet, og jeg kjendte den tvinge sig ind over mig som en stor lidelse, en lidelse, som ikke kom mig ved. Jeg reiste mig . . .

Da blev det stumt i værelset.

Eva sænket armen. Hun holdt op at spille Hun hadde spilt til ende.

Jeg kjendte stilheten som en lise, og jeg fattet mig i den og blev rolig. Jeg aapnet vinduet.

Eva kom bort til mig, la armene om skuldrene mine og hodet ind til mig. En tør, het duft stod fra hendes mørke, krøllede haar.

«Hvad tror du, jeg spilte,» spurte hun; og hun sa sagte, mens hun la kinden fast mot mig: «Liebestod». —

Da vi sat ved bordet igjen og hadde tændt lamperne, saa jeg, hvorledes den sterke, blaalige heten i hendes hud vek for blekhet; og blekheten naadde til slut hendes læber. Evas ansigt var som herjet av en stor sindsrørelse, og i hendes øine trængte de store pupiller det graa og blide bort, og det var vanskelig for mig at møte hendes fremmede blik.

Og jeg kjendte trang til at jage dette fremmede imellem os, en hjemve efter vor forrige fortrolighet brøt frem hos mig. Og da hun sa: «Jeg vil forklare det for dig,» svarte jeg:

«Eva, vi møtes kanske aldrig mer — forklar heller noget om dig selv.»

Hun rakte mig haanden over bordet. —

«Det er ingen ting at forklare,» sa hun.

«Jeg skjønner ikke musik,» sa jeg, «jeg er ikke musikalsk, men jeg tror at den som spiller som du spilte nu . . . maa ha oplevd noget.»

Hun smilte som en voksen smiler til et barn.

«Du tar feil,» sa hun, «slik spiller den, som ingen ting har oplevd. Skjønner du ikke det? Skjønner du ikke, at jeg spiller det, jeg aldrig har oplevd? Aa» — hun tok sig heftig mot panden — «sommetider synes jeg, jeg maa komme til at spille deiligere end alle de andre, som spiller det de vet.»

«Eva, har du det ikke godt? . .»

Jeg angret mit spørsmaal før det var helt over læberne.

Hun reiste sig og drev et par ganger over gulvet. Saa kom hun bort til mig. Det laa en beslutning i hendet ansigtsdrag.

«Ser du . .» sa hun. Men hendes øine blev sky, og uten overgang sa hun: «Nei ikke i kveld.»

Og hun tok travel efter violinen og pakket den ind.

«Vi sees jo imorgen,» sa hun, «vi træffes imorgen.»

Og lik en rømling tok hun violinkassen og gik mot døren. —

«Imorgen,» sa hun, og stod alt med haanden om dørhanken. —

Næste dag var hun reist — et telegram hadde kaldt hende hjem.

— — —

Det er to aar siden. Og nu fik jeg den sidste hilsen fra hende.

*

Ja, jeg skal «forklare» det for dig.

Og jeg vælger dig, fordi du er langt borte, og fordi du kan lytte og — fordi jeg vil, at noget skal bli igjen, naar al ting er forbi!

Kanske du ogsaa er det eneste menneske, som har bedt mig og fristet mig med en bøn. Men en liten bøn kan gjøre mindre fattig....

. . . .

Aa, har du kjendt angsten for de store vandene, som skal lukke sig over dig? Og kvæle stemmen... Og skylle over dig — over alle linjer og hver lyd og tegnet, som var dig?

Jeg tænker ofte paa det. Og det reiser sig i mig og oprører sig — det reiser sig i mig og vil staa imot — for jeg vil ikke, jeg vil ikke.

Men vissheten bøier sig over mig med sit forfærdelige ansigt, som aldrig forandrer sig.

. . . .

Du har kanske et barn, og du kan holde det i haanden, naar timen nærmer sig — og du kan kjende livet dit vike over i den varme haanden, som holder fast om dig, som holder om din, naar den blir kold, og du vil tænke: om jeg dør skal jeg allikevel leve.

Men jeg er alene.

Og du har kanske et arbeide, som du var hjemme hos — og det vil følge dig til grinden og kaste lys for dig ind i mørket paa den andre siden.

Men jeg er uten følge.

Jeg skal slukkes og strykes ut — jeg har været overflødig og forgjæves, jeg har ikke forstaat meningen, jeg har ikke skimtet maalet, som var mit. Jeg har levd som en fremmed og skal dø, mens jeg venter. Og sjøen skal lukke sig over mig.

Jeg vil det ikke — jeg vil ikke! Jeg vil række en haand op av sjøen før jeg synker — jeg vil rope her, her, her — et eneste menneske skal høre mig . . .

. . . .

Du sa: vi møtes kanske ikke mer, Eva.

Nei. Naar du holder dette i dine rolige hænder, da møtes vi aldrig mer.

Men naar du har læst det, da vil du hvile panden i hænderne og tænke: hvor underlig at nu møtte jeg Eva for første gang. — Kanske du vil tænke saa.

Og du vil huske, at jeg har levd.

. . . .

Nu spør jeg ikke mer: hvad er meningen? For jeg vet, det er ingen mening.

Men i de første otte aarene av mit samliv

med Birk spurte jeg. Ikke bare stille og uten ord, indi mig. Jeg spurte ham.

Da pleiet Birk at smile (han har et vakkert smil likesom sin mor; og rolig, rolig), og han sa: Hvor du er ufornøielig, Eva. Har vi det ikke godt? Lever vi ikke godt med hverandre og vore kjære? Og har vi ikke litt tilovers for dem, som er fattigere end os? La os være taknemmelige.

Jeg forsøkte tilfredsheten.

Jeg satte mig til rette imellem Birks mor og søstre og byens damer. Og jeg stjal av deres iver og ivret med dem om de ting, som har kvinders omsorg og interesse i byen, vi bor i. Det er huslige ting og praktiske ting, ting vi kan omslutte med hænderne, og som en liten fornuft kan ha god fremgang med.

Men jeg var paa komedie, og jeg saa mig selv, og jeg syntes, jeg selv var komisk i min utklædning, men endda mer komisk syntes jeg de andre var i sine virkelige klær. Ja, deres ansigt blusset glædesbluss for døde ting — de fik hete øine for en syltekrukkes skyld!

Og jeg forsøkte ogsaa taknemmeligheten.

Jeg tænkte paa dem, som har det ondt. Jeg tænkte paa gruelige lidelser, jeg hadde hørt om, og jeg vilde skræmme mig til taknemmelighet for de andres lidelsers skyld. Da hændte det

mig, at jeg fik længsel og attraa efter en stor lidelse . . .

Naar jeg var stærk nok til det, gik jeg ind i fremmede huse og vendte puten hos dem som laa der og hadde det ondt. Eller jeg stelte et barn, som var uten mor, og blev der til de kom, som hørte hjemme der og gjorde mig til én for meget.

Jeg naadde noget: Jeg blev sommetider meget træt og fik sove.

Men den næste dag, naar jeg vaagnet, tænkte jeg: Hvad skal jeg finde paa idag? Og det anstrengte mig. Og det ydmyget mig ogsaa. —

For jeg kjendte mig lik en, som staar ved bredden og ser de andre menneskenes travelhet strømme forbi som en elv.

Jeg saa dem staa op om morgenen, som Birk, og si: Jeg maa skynde mig.

Jeg saa dem fortsætte hele dagen; travelheten var i deres øine, de kom og gik, og deres hænder arbeidet. De lot sig ikke skyve til siden; de øket sin virksomhet og la nye ting under sig. Og deres tanker var flittige som deres hænder. Og de spurte ikke hvorfor . . .

Du interesserer dig ikke for dit hus, sa Birk.

Jeg tænkte det over.

Og jeg blev bedrøvet; for jeg maatte være sanddru mot mig selv og si: nei, jeg interesserer mig ikke for vort hus. — Jeg stirret paa det og det stirret tilbake paa mig, og vi var som to fremmede for hverandre.

Jeg tørket hver morgen støv av pianoet, av den store grønne keramikkrukken, av Birks bøker og av alle de smaa tingene paa skrivebordet, som har været hans første kones. Men nu er det mit. Og jeg tænkte: dette skal jeg gjøre tusen ganger og kanske tre tusen og kanske ti tusen — for kan jeg ikke bli en gammel dame her i huset? Og jeg tænkte ogsaa: Men straks jeg holder op, kommer det andre hænder i steden for mine . . .

Jeg sat ofte stille i den stille stuen (og nu gjør jeg det hver dag —) og saa viserne paa uret gaa og tænkte: Jeg vet alt som vil ske. Jeg vet naar Birk kommer og naar han gaar igjen. Jeg vet, hvorledes hans fingre rører sig, naar han rydder imellem sine papirer (Birks fingre er stærke og brede, og om vinteren er de aldeles hvite). Jeg vet, hvorledes han kysser mig og hvad han sier, naar han kysser mig. Jeg vet hvorledes uttrykket i hans øine er, naar han tænker paa sine forretninger; og jeg vet, at hans øine blir smaa og mørke, naar det blir aften og han vil eie mig.

Jeg tænkte: det kan ikke ske noget, som jeg ikke vet . . .

Naar Birks mor kommer, sætter hun sig i Birks gyngestol; og det gaar en liten tid, før hun kommer godt til sæte. Jeg vet, at hun hoster litt, og at hun en stund har kort pust for trappen, hun netop har steget op . . . Og hendes store, hvite hænder løser traad og mer traad av garnnøstet, og saa spør hun mig: Hvad har du bestilt idag, Eva? — Jeg vet ogsaa, hvad hun tænker, mens jeg svarer hende og samler sammen det lille, jeg maaske kan tillægge mig av gjerning. For det upraktiske menneske er det praktiske en svie i sjælen og en forargelse; og min uvirksomhet er synd mot det hellige liv.

Og naar Birks mor fortæller mig om sin vask og sine opskrifter og sit regnskap, da blir hendes røst hidsig som foran en motsigelse. Skjønt jeg tier, jeg tier hele tiden.

Du skulde lægge dig dette paa hjerte, Eva, sier hun.

Jeg undret ofte om jeg hadde noget hjerte at raade over.

Time efter time saa jeg viserne gaa.

Og jeg sa til mig selv: Jeg er en, de har glemt. Ingen roper paa mig. Jeg er en ulykkelig og en fortapt. Livet rinder bort mellem

mine hænder, og hænderne mine blir tomme tilbake. Jeg er ulykkelig, for jeg er ikke en av de andre. Jeg glæder mig ikke over det, som sker med mine venner. Nei, jeg har ikke en gang en ven, jeg kan kalde min. For de er mig alle likegyldige. Jeg smiler, naar de kommer, men jeg har glemt lyden av deres stemme før de er gaat ut av værelset. Jeg sier: kom snart igjen. Men jeg mener: bli bestandig borte. For de har ingenting at si mig.

Jeg kunde ikke altid tie med det. Med min ydmygelse og min sorg — min sorg over mig selv, mener jeg.

Jeg tok Birk om halsen.

Christian, sa jeg (jeg sa sommetider Christian til ham den gangen), si noget, gjør noget, vis mig at jeg lever, sa jeg. Og jeg rusket haardt i ham — Christian, dette er ikke alt sammen, sa jeg og graat. Hvorfor staar jeg op om morgenen, hvorfor behøver jeg at staa op? Faar du ikke mat uten mig, og er her ikke varmt uten mig, og er ikke alle dine bøker paa plads.

Liten, Liten, sa Birk, hvor nervøs du er.

Og han gik frem og tilbake i værelset og rystet paa hodet til de tanker, han tænkte om mig.

Og naar kvelden kom, lot han være at ta boken, han holdt paa med — han satte sig bort uten bok og hørte paa mig spille.

Og naar jeg la violinen ned, snakket han med med mig om nyt han hadde hørt i byen — og han søkte i sin hukommelse, og jeg mærket, hvor han gjennemlette sig for at finde en munter historie, nogen hadde fortalt ham. Og hans smil blev blankere.

Men den næste kvelden bad jeg ham: La det være som det pleier, Birk. Det er bedst.

Er du viss paa det? sa han; men han rakte alt med haanden efter sin bok. Og jeg nikket og kysset ham.

Jeg graat sommetider om natten den gang.

Hvorfor graater du, Liten? spurte Birk, og han strøk sig mange ganger over ansigtet for at stryke søvnen av sig og være vaaken med mig. — Er du bedrøvet over noget? Kan jeg ikke hjælpe dig?

Jeg vet ikke, sa jeg. Og naar jeg hørte min egen stemme, blev jeg fuld av medlidenhet og ynk over mig selv som over en hjælpeløs og en stakkar, og min graat sluttet ikke.

Kan jeg ikke hjælpe dig? sa Birk og lot haanden glide over mit haar og mine skuldre.

Men jeg visste, at han ikke kunde. Og jeg graat sterkere for at jeg visste, at jeg voldte en god mand pine.

Jeg bad ogsaa Birk om urimelige ting.

Birk, sa jeg til ham, hvor meget elsker du mig? Si mig, hvor meget du elsker mig.

Du vet det, Eva, sa han, jeg kan ikke være dig foruten. Naar du er borte, savner jeg dig daglig.

Christian, sa jeg, vilde du heller dø end leve mig foruten?

Det kan jeg jo aldrig faa bevist dig, Liten, svarte han, hvorfor skal vi da snakke om det?

Christian, sa jeg, elsker du mig mer end hende? og jeg pekte paa billedet som hænger over hans arbeidsbord.

Hun var en god og kjærlig hustru, hun som du, Eva, sa han, la hende hvile.

Saa svarte Birk mig, fordi han er redelig og skyr de usande ord.

Jeg tænkte ogsaa uten bitterhet paa hende, som har været Birks første hustru. Jeg tænkte uten uro paa hende, som hadde latt sig erstatte.

Det var naar jeg tænkte paa mig selv, at jeg kjendte uro. Uker og aar gaar, sa jeg til mig selv, og jeg vet endda ikke om jeg lever. Min mund snakker og mine hænder rører ham, hvis navn jeg bærer, men selv er jeg en ukjendt for min mund og mine hænder — vaagn op, vaagn op, eller døden kommer over en, som sover!

Jeg undret ofte, om jeg var den eneste.

Jeg vaaget mig til at spørre. Jeg spurte en dame (de kaldte hende min veninde). Jeg valgte hende, fordi hun ingen barn hadde — likesom mig; og fordi hun hadde en mand,

som arbeidet og virket og gjorde meget for folk der i byen — likesom Birk.

Kjender du det aldrig som om du ikke er med? sa jeg.

Hvad mener du? sa hun.

Som om det er de andre, som lever, mens du bare er.

Jeg forstaar dig ikke, sa hun.

Og jeg forsøkte endda en gang.

Kjender du det ikke som du venter? sa jeg.

Paa hvad? svarte hun.

Paa noget som skal gjøre dig levende, sa jeg.

Eva, er du ikke frisk! Levende! sa hun og grep mine hænder. — Er jeg ikke levende? ropte hun og trykket mine hænder haardt.

Jo, hendes hænder, tænkte jeg.

Jeg dristet mig ogsaa til at ransake mig selv.

Hvorledes var det fra begyndelsen av? sa jeg til mig selv.

Og jeg laa vaaken og tænkte tilbake igjennem mit liv. Da husket jeg ting fra barndommen og fra den tid, jeg endda ikke var voksen.

. . . . Jeg gik ut over isen en gang. Jeg visste, at Mareia gik til vinduet og til det andre vinduet og saa efter mig, som ikke kom hjem, endda solen var gaat ned. Men likevel gik jeg længer og længer ut over fjorden; jeg gik ret

imot aftenrøden, og hjertet mit slog langsomt og haardt, og jeg tænkte paa mama. Jeg ventet paa hende; nu kommer hun, tænkte jeg; nu kommer hun imot mig, og jeg skal se hende og kjende hende, naar hun kysser mig, og jeg skal vite, at hun elsker mig meget. Jeg saa bent ind i aftenrøden, og det flimret for øinene og dannet sig blaa skygger i det røde. Det er hende, tænkte jeg og ventet. Jeg gik til det røde visnet ned bak aaserne, og til alt sammen omkring mig blev en stor skygge. Da kom jeg til raaken. — Og mens jeg gik hjem igjen, knyttet jeg hænderne og graat. Og jeg taalte ikke at tænke paa Mareia, som gik fra vindu til vindu og bad:

Herre, du naadig bevare
Eva fra sorg og fare.

(Hun skulde bedt anderledes, det var motsat, hun skulde bedt.) Og jeg taalte ikke at tænke paa mama, som hadde papa hos sig og ikke hadde bruk for mig.

.... Jeg gik ogsaa ofte fra dere andre og gik op i aasen. Jeg gik fra dere, for jeg var den eneste fremmede, og jeg blev træt av de andres søstre og brødre og forældre, som ropte kjærlige advarsler til dem under leken. Og jeg la mig ned i mosen og trængte hænderne ind under den og vilde ikke være en fremmed længer, men bad nogen ord, som var dumme og

stærke, til én, jeg ikke visste . . . Maaske Gud. Jeg krøp ned i mosen og var tæt ved berget under den og spurte det, om det var glad i mig. Og jeg ventet og lyttet. Jeg hørte alle fuglene, som var sammen opi trærne. Men nærmest hørte jeg mit eget hjerte, som var alene. Og jeg syntes, jeg laa og hørte paa mig selv, som var stængt inde, og som slog og skalv i fængsel, og som aldrig kunde naa ut; for det var ingen til at lukke op for mig.

Ved fossen sat jeg ofte. Nedi fossen tænkte jeg døden bodde. I fossen eller i raaken.

Dette husket jeg, da jeg laa vaaken og tænkte tilbake igjennem mit liv. Og bare én visshet kom til mig: ham, jeg ikke venter paa, er det, jeg skal møte. Han, som bodde i fossen. For han har bruk for alle.

Hvem skal gjøre det, hvis ikke jeg gjør det? sa Birk og samlet travel sammen alle papirerne.

Jeg har ikke anledning til at være syk, min ven, sa Birks mor, hvem skulde da ha opsyn med tingene?

Og de talte om andre mennesker, som de nævnte uundværlige, og de sa: den mand kan ikke erstattes.

Naar jeg hørte paa dem, undret jeg: mener de det? Eller sier de det bare — likesom jeg?

Gjemmer de bare ansigtet i det mot kulden? Eller kjender de ikke kulden, som er nær?

Aa vis mig det menneske, som ikke kan erstattes, la mig se det tydelig og bli viss paa, at det er til ... Saa tænkte jeg.

En mor, sa nogen.

Kan en mor ikke erstattes? Har jeg kjendt nogen mor? Har jeg ikke drukket et fremmed menneskes melk, har jeg ikke hat en rolig barndom under en fremmeds venlige øine? Og har ikke en fremmeds arme lukket sig om mig og beskyttet mig, naar jeg trængte det? Længes jeg ikke efter mama, fordi hun er en drøm og et billede? Vilde jeg længes og bygge drømme om hende, hvis hun var en visshet? Vilde jeg ha min drøm byttet med en virkelighet, hvis jeg kunde? Nei nei. Mine drømme er det eneste, jeg eier, det eneste jeg vet er virkelig. Jeg vil beholde dem.

En hustru, sier de.

Kan en hustru ikke erstattes? Maa jeg spørge om det?

Og en far? En søster? En ven? Trær de ikke alle i hverandres spor, og sletter ikke den anden den førstes spor ut, og er ikke jorden haardtrampet og ældgammel av millioner spor? Ja, ser jeg ikke alt den næste komme, mens den første endda er hos mig? Ofte ser jeg det og fryser ved det.

Men mot at være den eneste, den uerstattelige, den alt-omsluttende higer det i mig!

Naar jeg tænkte disse tanker, var det, at legenden om min mor kom til mig.

Da lukket jeg øinene og hørte atter Mareias stemme, naar den fortalte eventyret om mama. Og jeg sa paa ny: fortæl det om igjen, Mareia, fortæl det endda en gang. Og paa ny spurte mine tanker mens Mareia fortalte: Elsket hun ham, saa hendes ansigt skalv — saa Mareia hendes ansigt skjælve naar han kom? Kunde hun ikke sitte stille mens hun ventet? Gik hun rundt bordet og rundt bordet, og aapnet hun døren og gik ut — saa Mareia hende gaa for at møte ham i tynde sko gjennem sneen i haven? Men da han kom, sat hun paa hans arm. Da sat hun paa papas arm, og han danset med hende gjennem de aapne dørene . . .

Jeg blev aldrig træt av at høre Mareia si det.

Og jeg blir ikke nu heller træt av at vække hendes stemme frem fra døde og be hende: endda en gang . . .

Mareia hadde vogtet døren, mens det varte. Mareia visste det. Og naar hun kom til det sidste, til det allersidste som var at si, da maatte jeg altid bøie mig frem for at høre hendes stemme, som blev lav som en kveldvind: Saa sa fruen herrens navn. Og herren kom nær til hende. Saa sa fruen: kys mig. Og han bøiet

sig og kysset hende paa hendes mund. Saa sa fruen: Al ting er godt. Saa døde fruen.

Mareia forstummet.

Men jeg visste, det var mer. Jeg visste, at den store frysingen endda skulde komme i min hud, og jeg spurte: og saa blev papa . . .

Saa blev din papa hvit i sit haar, og hans ryg blev ikke mer som før, nei, han blev ikke mer som før.

Og saa døde papa . . ?

Og da din papa døde, var jeg hos ham. Da sa herren: Mareia, ta vare paa barnet. Jeg kan ikke mer; for jeg elsket hende til fuldkommenhet. Og han nævnte fruen ved navn. — Sagtere end alt hvisket Mareia: Gud glæde deres hjerter i himmerik.

Det kom i de aarene sommetider en mand til os, som løi meget. Han løi kanske for sin glædes skyld; eller det var for at opretholde livet. Og naar nogen grep ham i det og sa: Bertelris, Bertelris, hold Dem til sandheten — da løftet Bertelris sine magre hænder og stemte oo en lovsang til løgnens hæder. Sandheten, sa nan, sandheten, gud fri mig for hende, hun omkommer alle, som befatter sig med hende — og de svake først, de svake først. Men hvad angaar løgnen, min herre (og jeg skrev hans ord ned den gang og grundet over dem), saa er det løgnen, som har stjerner i haaret og

sommer under sine fotsaaler, og det er min veninde løgnen, som gjemmer mit hode i skyerne og lærer mig at forglemme, at mine føtter vandrer i idel skit.

Det er en gudsforgaaen fyr, sa Birk, jeg ynder ham ikke. Men jeg vil ikke negte ham et maaltid mat.

Jeg var glad, naar Bertelris kom. Jeg forstod ham bedre end jeg forstod de mætte, som bad ham til bords. Jeg hørte paa hans forvrængte talemaater og jeg lyttet gjerne til hans beretninger om skogslivet, han levde; det gik mig ikke nær, at de sa, at det ikke var noget vildt dyr med pragtfuld og silkefin pels og med guldstrupe, som Bertelris hadde skutt. Det var en gammel skogkat — det var en kat i virkeligheten. Nogen hadde bevis for det. Men jeg brydde mig ikke om deres beviser. Hvad visste de om Bertelris' virkelighet. Kanske den var like sikker som deres egen. Og den var meget vakrere.

Ja, jeg lærte av Bertelris, at for den stærke gaaar det an at ta sig til rette. Og jeg ønsket, jeg hadde været stærk som han og hadde kunnet ta virkeligheten i min haand.

. . . .

Nu kommer jeg til det, som hændte, da Birk og jeg hadde været gift i otte aar.

Det flyttet nogen nye mennesker til byen. Jon Clayton kom flyttende til byen sammen

med sin mor. Birk kjendte ham, Birk og han hadde gaat paa samme skole. Og Birk ordnet med praktiske ting for dem, og han leiet huset, de bodde i. (De bor der ogsaa endda; de bor i konsulgaarden, og vi bor ret overfor, og jeg ser ham og hans mor hver dag, naar de gaar ut og naar de kommer hjem.)

Hans mor er skotsk. Og han bærer hendes navn av sin store kjærlighet til hende. Hun er en fin og yndig dame, og hendes ansigt sier, at det er mildt at bli gammel, naar man elsker en søn. Hendes haar er hvitt og blankt; og jeg maatte ofte stirre paa dette haar som noget gaadefuldt, hvis skjønhet grep mig. Hvorfor var ikke et eneste gyldent haar blit tilbake, hvor var alt det gyldne og brune som skinnet, naar jeg saa paa billedet av mrs. Clayton med Jon paa armen? Hvad var det, som hadde frosset farven bort fra hendes haar? Men jeg tænkte ogsaa paa Jons far, som ingen nævner, og som det ikke er et navn tilbake av. —

Da jeg saa mrs. Clayton første gang, neiet jeg dypt. Du neier som en liten pike, sa Birk. Ja, jeg blev en liten pike, naar hun rakte mig sin haand. Det straalte moderlighet fra hendes væsen, og hun bragte mig længsler efter Mareia.

Da jeg saa mrs. Clayton første gang, gik hun ved Jons arm. Jeg mærket ham ikke mer, da jeg hadde hilst ham.

Men saa kom tiden, da jeg bare mærket

ham og ingen av dem, som var nær ham og med os.

Han spilte violin likesom mig.

Mrs. Clayton fortalte os det, da Birk og jeg sat i deres stue og gjengjældte deres besøk hos os. Min søn spiller litt, sa hun og brukte forvendte ord, han spiller voielin, og jeg akkompagner han. Jeg vendte mig mot Jon. Kan det være sandt, tænkte jeg. Og jeg blev stum over en stor bevægelse i mig, og jeg syntes, at jeg saa doktor Clayton for første gang.

Men fra nu av var Jon fuld af draging for mig og var ulik alle jeg til da hadde møtt. Jeg fik lyst til at kjende ham, og jeg kjendte fristelse til altid at betragte ham, og hvad han sa syntes mig nyt og likevel forventet. Naar nogen sa: den nye doktor ser godt ut — da svarte jeg: det synes jeg ikke. Og jeg kjendte mig irritert, som talte folk om ting, som ikke kom dem ved.

Jeg skjulte ikke for Birk, at jeg hadde ønske om at han skulde bli vor ven. Jeg har i otte aar været beskeden og ikke forbrukt noget venskap, tænkte jeg. Og jeg bad Birk vise Jon Clayton, sin yngre skoleven, gjæstfrihet og venlighet, saa han kunde finde sig vel hos os og ta sin violin med.

Det varte længe. Det varte længe, før han tok den med.

Han hadde sky for at spille for nogen. Likesom jeg . . .

Vi kunde heller ikke bli enig om, hvem av os som skulde begynde.

Det var hans mor, som fik ham overtalt.

Han har lært av store mestre.

Men det var noget ved hans spil — det var noget ved Jon's violin... som om han spilte bak en væg... Han fik det ikke frem, han fik det ikke op, han spilte forgjæves! Han lette efter tonen, han rørte den — han næsten rørte den. Næsten. Men han løste den ikke fri.

Og han blev trættere, mens han spilte; og det kom en anstrengelse og et utaalmod i hans øine.

Og naar han hadde spilt, gik han altid frem og tilbake. Frem og tilbake mellem flygelet og og døren. Og han tok sig over nakken og sa: det gik ikke godt iaften. Og han var længe ilde ved og ubekvem for sit spils skyld.

Men naar jeg spiller, da blir min angst og min træthet ræd og gaar fra mig — mens jeg spiller, er jeg under aapen himmel, og jeg er fri for mit jeg's byrde.

Og jeg spiller bedre og anderledes end Jon Clayton.

Vi snakket musik. Og det var mens Jon talte om musik, at nye ting skedde for mig. Naar Jon spilte, vilde jeg gaa over gulvet og ta buen fra ham og si: la det være — la mig. Og jeg vilde finde det vovelige strøket for ham. Men

naar Jon talte, da var det ham, som kom over og hjalp — da var det ham, som løste ut noget, som hadde famlet i mig siden den ene gangen jeg for længe siden hadde været ute og hørt musik.

Jeg fik feber av ham. Han snakket til mig om musik. Og jeg syntes det strømmet en kraft fra ham ind i mig og blev musik, mer musik. Han visste og kunde meget, han hadde set og hørt. Jeg blev vâr store mestre. Jeg blev ogsaa vâr mit eget spil.

Jon, som ikke med sin egen haand kunde naa frem, han naadde frem igjennem mine hænder.

Jeg spilte for ham. Han stanset mig, og jeg spilte forfra. Jeg var færdig, og jeg satte mig bort til ham, og vi snakket det, jeg hadde spilt, igjennem.

Nogen uker gik. Da kunde jeg ikke mere tænke paa stuen uten det bøide, lyttende hodet borte ved den høie lampen. Og jeg kunde ikke mere tænke paa mig selv og mit spil uten dette menneske, som lyttet.

Du spiller dig en sygdom paa halsen, sa Birk.

Det var ogsaa sandt, at jeg arbeidet til mine kræfters grænse. Jeg var næsten lykkelig.

Men naar vi var hos Claytons, hørte mrs. Clayton helst Jon. Jeg mærket det. Og jeg fandt utflugter, naar hun var høflig mot mig og bad mig ta min violin med.

Hendes lille sangrike akkompagnement strøk

igjennem Jons spil lik en morshaand, som vet at dække.

Denne vinter tænkte jeg altid paa Jon Clayton, naar mine tanker var fri til det. Jeg tænkte ikke: jeg elsker ham. Men jeg tænkte: kanske jeg kunde elske en mand med Jon Claytons øine og stemme. Og jeg slap det ind i mine drømme. Da begyndte mine hænder at bli tunge av ugitte gaver.

Og naar Birk kom hjem, møtte jeg ham, og jeg hjalp ham at ta frakken av, og jeg strøk ham ogsaa gjennem hans haar, som er krøllet. Men der kom en forundring i Birks klare øine, og den vækket mig.

Jeg tænkte bestandig mer paa dem, som det times at elske et menneske til fuldkommenhet.

Jeg sat i stuen og saa viserne paa uret gaa. Jeg sa til mig selv: hvad jager blodet ind i mit hjerte? Og det reiste sig en ny og heftig tanke i mig og sa: Jeg kan elske.

For er det ikke en kunst og en naadegave at elske?

Men jeg saa mig om. Og da syntes jeg, den laa øde, den livsens kunst. Og maaske er det, fordi ingen tør øve den. For her er det koldt og strengt inde i husene, likesom alt er koldt og dødt i mange frygtelige maaneder utenfor.

Jeg husket min mor. Jeg husket min mor

og min mors mor, som har levd før mig i hengivelse og fryd og smerte. Og jeg tænkte: saa levde de og visste, at alt utenfor kjærligheten er døden. Og deres stemmer hvisker i mig og lærer mig en ny visdom, som er den eneste.

Men det er mødre, som lærer sine døtre vilje, frygt og nøisomhet; men min mor lærte mig eventyr. Og jeg ser slegter, hvor kvinderne samler stumhet og taalmod og gir i arv derav til sine døtre — men i min slegt gaar et eventyr om kjærlighet i arv. —

Og jeg sat i stuen og stirret ind i det, som ligner en stor solrøde.

Jeg elsket ham maaske ikke.

Men Jon gjorde livet fordragelig for mig, og jeg øste styrke av samværet med ham.

Naar det ikke var blomster i den store krukken, sa han: Idag er det ingen blomster her inde. Og naar jeg næste gang satte roser i krukken, blev det en mening med det.

Og arbeidet i stuen og huset syntes mig rimeligere.

Om vaaren mistet jeg søvnen helt.

Det pleier jeg om vaaren. Da jeg var barn, hadde jeg det heller ikke godt om vaaren. Nætterne er lyse og urolige, og al ting har il og hast og feber. Jeg ligger vaaken og ser timerne bli lyseblaa. Jeg ligger og lytter utover dit al

ting fuldbyrdes. — Det er ogsaa trær og græs ved vort hus, og fuglene holder ikke op hele natten.

Birk sa: du spiller dig en sygdom paa halsen. Og han fik familiens gamle læge til at forby mig violinen.

Saa hørte jeg bare paa Jon.

Jeg sat urørlig i den dype skindstolen i hans mors stue og lot hans spil pine mig.

Og det faldt mig ogsaa ind, at hans spil lignet mit eget liv.

Han la violinen bort og sa: Jeg er en stymper — jeg er en stymper, som ikke duer.

Og han gik mellem flygelet og døren.

Du overdriver, Jon, sa mrs. Clayton, jeg synes, du spille den meget gracieuse, ikke sandt, Jon har saadden fodringer til ham selv.

Men Jon likte ikke, naar mrs. Clayton glattet ham over med sine rare smaa ord. En dag sa han — og han stanset foran mig: Min sidste lærer sa: doktor Clayton, det er en stor sorg eller en stor glæde De trænger.

Da bad jeg om en stor glæde for ham i mit hjerte.

De bestemte, at jeg skulde til bad, som jeg pleier. Men Birks mor kunde ikke følge mig.

Jeg tænkte: Jon Clayton følger mig. Og jeg visste det.

Mrs. Clayton sa: we are going home this summer — og i sin glæde snakket hun engelsk.

Men Jon svarte intet, og jeg visste, hvorfor han ingenting svarte.

Det var den sidste kveld, Birk og jeg var hos dem før min badereise. Da sa Jon:

Maaske reiser jeg til bad — til bad som fru Eva.

Og det var som Jon Clayton og jeg hadde talt længe sammen om hans gigt og om denne reise. Og vi forklarte mrs. Clayton om dette bads godhet. Og den ene fandt altid muntrere og bedre ord, naar den anden tiet. Men mrs. Claytons blik blev tungsindig: du ikke følge til Scotland, sa hun, er det mulig?

Jeg bedrøver dig nødig, mother, sa Jon.

Og det blev stille.

Det var en ond stilhet i stuen.

Jeg bad Birk om at hente min violin. Jeg vil gjerne spille, sa jeg. Og jeg bad ham, til jeg vandt over ham.

Hvorfor skal jeg ikke spille? tænkte jeg. Hvorfor skal jeg altid la være at spille, fordi hun synes bedst om Jons spil.

Da Birk kom, satte Jon op notestolen for mig; og mens jeg spilte, vendte han bladet.

Hvorfor skulde jeg skaane dem? Hvorfor skulde jeg la være?

Jeg spilte anderledes end før.

Da jeg var kommet til tredje sats, tok Birk violinen fra mig. Eva, du er hvit som dine klær, sa Birk.

Hvad gjør det? sa jeg, nu reiser vi til bad.

Jeg sa vi.

Ja, sa Jon.

Det rykket litt i mrs. Claytons hænder, som laa i hendes fang. Jeg saa det.

. . . .

Det var sol og mange blomster om sommeren. Vi var bestandig sammen.

. . . .

I slutningen av august maaned var det, at Birk og jeg reiste ut til Skjæret.

I to uker var vi derute før han kom ut til os.

Allesteds saa vi sjøen. Jeg syntes, jeg kom hjem til den, for jeg har ikke levd ved den siden vi var barn. Husker du ikke hvor sørgmodig den var under bryggerne, naar det regnet? Det sukket bestandig av sjøen hjemme — selv naar det var blikstille hørte Mareia og jeg det sukke under sjøboderne.

Men fra Skjæret saa vi havet. Jeg behøvde bare at gaa nogen minutter over berget, saa kom jeg dit sjømærket stod. Derfra saa jeg ingenting uten havet og himmelen. Og jeg pleiet at sitte der hele formiddagen, mens Birk var ute og seilte. Da husket jeg mange ting fra den gang vi var barn, og nu syntes meget mig glædeligere end før. Det banket ofte stærkt inde i brystet mit, og jeg kjendte, at livet var inde i

mig. Og naar sjøfuglene skrek vildt og høit og slog vingerne ned i den blaa sjøen, da taalte jeg det godt. Og sommetider jog det lykke igjennem mig, og jeg tænkte det klart: jeg elsker ham. Jeg tænkte ogsaa mer om det, men nu er det ydmygende for mig.

Det gik fjorten dage fra vi skiltes til jeg saa ham igjen.

Men det var saa, at jeg kjendte en ømhet for Birk, naar jeg møtte ham, og vi gik sammen op til huset, vi bodde i. Og om kvelden hjalp jeg ham med de smaa tingene, han steller med. Jeg husker, at vi spændte et fiskesnøre til tørring imellem to stoler, og jeg husker hvor langsomt snøret gik fra Birks hænder og at jeg saa paa hans hænder og bøiet mig og kysset en av dem. Men jeg vet hvad det var. For det var en kjærlighet, som kommer og blusser, naar farvellet er nær. Jeg har tænkt over det; og jeg tænkte ogsaa gode tanker om Birks mor og hans søstre. De stod igjen, langt borte, og jeg holdt av dem.

. . . .

Jeg tænkte ikke paa ham, naar Birk var nos mig. Men han var indi mig. Han stod opreist et steds inde i mig, og jeg bar ham med mig.

. . . .

Det var, naar jeg sat og saa sjøen, at jeg kjendte længsel; jeg længtes efter at røre ved hans klær og kjende hans kolde hænder.

. . . .

Ingenting ved ham lignet Birk. Ikke noget av det, jeg kjendte, lignet det, jeg kjendte for Birk.

. . . .

Det blev den dagen, han skulde komme. Han skulde komme om formiddagen med dampbaaten. Birk hadde selv bedt ham.

Nu ser jeg hver liten ting saa tydelig, naar jeg tænker paa det. Det var strødd brisk paa gulvet, og paa komoden stod blomsterne, jeg hadde plukket; det var en heklet duk paa komoden og ogsaa to tomme vaser av blaat glas. I det ene vinduet hang Birks store badesvamp.

Jeg sat og ventet. Jeg hørte efter dampbaaten. Og jeg husker, at alle de smaa nerverne indi mig, som jeg ikke kan styre, begyndte at dirre meget; men selv sat jeg opreist i stolen ved vinduet og rørte mig ikke.

Saa hørte jeg skridtene paa berget. Jeg hørte, at han lo.

Da løp det et støt igjennem brystet mit, og det suste som stærk vind for ørene mine, og jeg saa ham komme levende imot mig paa berget utenfor vindet.

Om en liten stund var vi i stuen allesammen. Birk ogsaa.

Jeg hadde visst, at Birk maatte være i stuen. Jeg hadde set Birk gaa ned til bryggen for at ta imot ham. Likevel var det ikke før de stod der i stuen, at det blev sandt for mig, at vi var tre.

Det er noget, jeg husker bedst. Det var saa varmt. Det var saa varmt i den lave stuen, endda vinduerne stod oppe. Og jeg husker ogsaa Birks ansigt. Han var saa glad i ansigtet.

Han var glad for at han hadde et menneske, som han kunde fortælle om alle herligheterne paa Skjæret og sjøen. Han var travel og foretagsom. Han tok violinen fra ham og spøkte og kaldte den hans kone. Han klappet ham paa ryggen. Han skjænket vermout og selters i glassene og ønsket vor gjæst velkommen. Vær som hjemme hos os, sa han.

Kanske han rørte sig. Kanske vi rørte os... Satte os eller gik eller flyttet os frem og tilbake.

Nogen var ræd. Men jeg syntes ikke, det var mig selv. Jeg maa ikke røbe nogenting. Jeg maa holde hænderne mine stille og ikke la stemmen skjælve. Men jeg syntes ikke, det var mig selv, som tænkte det. Jeg selv tænkte rappe tanker — jeg selv tænkte milevis og oplevet dage, som kom, og graat og lo og var inde i noget farlig, som skedde paa tusen maater. Jeg hørte spørsmaal og lavet svar paa dem, og jeg snek mig ut av dører og var ræd for

at møte Birks mor i trappen, og naar jeg møtte fru Clayton, saa jeg ikke længer hendes øine, og jeg syntes, min stuepike smilte, naar jeg vendte mig fra hende. Jeg husket klart og tydelig alle, som har bedraget, og jeg saa fru Simonsens ansigt, som nikket til mig. Fru Simonsen med det hvite ansigt, som alle i byen hjemme visste var en skjøge. Og jeg saa den lille fruen i byen, vi bor i, og hun stak sin arm ind under min. Men hun har bedraget sin mand i mange aar....

Det varte kanske nogen minutter.

Og jeg kjendte, at et smil strammet i ansigtet mit.

Da hørte jeg, at han sa De til mig og du til Birk.

De har gaat paa skolen sammen, tænkte jeg. men du har bare kjendt din mands skoleven en vinter og en kort sommer.

Efter det var det jeg retnet mig og sa nogenting.

Og jeg vendte mig mot ham og spurte ham, hvorledes hans mor hadde det i Skotland. Jeg saa, at kløften i hans hake bevæget sig, mens han svarte mig, og jeg saa en liten blankhet langs hakens runding. Men jeg saa ikke hans læber og ikke hans øine og ikke panden, som jeg visste hadde en solrand efter panamahattens kant. Jeg turde det ikke. Jeg, som hadde kysset panden der hvor det hvite møter det brune.

Men jeg satte mit blik vidaapent paa Birk og saa ham ikke.

Om en stund snakket de om mig. Om musikken.

Det var ham, som spurte Birk et spørsmaal. Han spurte, om Birk var blit glad, da han læste om mit spil. Om din kones spil for kurgjæsterne, sa han.

Men jeg hørte ingenting i hans stemme, som ikke var høflig mot min mand Birk. Og Birk svarte høit og stærkt, at han ikke var blit glad. Det var en hvemsomhelst, som hadde kaldt min musik kunst i en avis. Men min musik kom ikke de fremmede ved. Det var en forulempning at sætte et navn, som hørte hjem og familie til, i en avis. Jeg ønsker ikke at andre befatter sig med min hustrus navn, sa Birk. Eva er ingen offentlig kunstner, sa han.

Jeg husker alle Birks høie ord (han sa ogsaa gudskelov efter det sidste). Han værget og forsvarte det, som var hans.

Det var ikke nogen luftning i værelset. Og den stærke lugten av tang og sjø, som stod ind gjennem de lave vinduerne, var ond at puste i.

Han svarte Birk. Men jeg syntes, det var en liten fornøielse i hans stemme, da han svarte Birk; likesom nogen svarer et barn. Og jeg begyndte at skjælve i halsen.

Birk reiste sig.

Jeg stod borte ved vinduet. Jeg tænkte:

ingen vil skade sig, som springer ut av vinduet. Det var bare som et litet skridt ned paa berget fra karmen.

Birk sa: Jeg er like glad. Det var likevel musikken, som gjorde doktor og kur nødvendig. Og stemmen blev som før, og han sa: Se paa hende. Se hvad disse fjorten dagene har gjort hende til. Hun sitter og ser efter mig og baaten, og solen skinner paa hende. Kanske du sitter og er ræd for mig, Liten, sa han og spøkte.

Jeg husker alle ordene. Jeg husker hvorledes Birk sa dem. Jeg glemmer ingenting.

Birk rakte efter mig. Jeg stod og kjendte, at bak ryggen min rakte Birk haanden ut.

Se paa Evas armer, vis frem hænderne dine, Liten, vis Jon de brune sjøgutnæverne dine, sa Birk.

Jeg rakte hænderne frem.

Og Birk kom bort og strøk kjoleærmet op.

Han sa: Jeg fik ikke vadsækken med mig. Jeg glemte vadsækken. Og han fik ikke lyden i sin røst.

Atter blev Birk travel. Jeg vil selv hente din vadsæk, sa han. Og han kaldte gutten, som ikke kom med den, en slubbert.

Jeg skal ikke bli længe, sa Birk. Og forsikret det. Lat som du er hjemme, Jon, sa han, Eva, sørg for Jon.

Birk fandt sin hat. Men da han var ved

døren, husket han noget. Og han snudde og kom hurtig over gulvet og kom dit, hvor jeg stod, og kysset mig.

Da han var utenfor, lænet han sig ind over vinduskarmen i det laveste vinduet. Buh, sa han. Vi hørte hans latter, mens han gik bort over berget.

Vi var alene i stuen han og jeg.

Han stod ved døren. Og han vendte sig langsomt og kom imot mig og rakte armene ut.

Jeg slog ham.

Jeg slog ham haardt over de utrakte hænderne.

Han vilde snakke til mig. Og han strøk sig over sit bleke ansigt med den hvite smale haanden; men det dirret allikevel i hans øienbryn. Ja, det var pinlig, sa han. Og han tok pinlig op, likesom det var et trøsteord. Ti stille, sa jeg til ham, ti stille du, sa jeg til ham. Og jeg lot ham ikke snakke til mig. For han hadde gjort mig til en elendig, og han hadde gjort stemmen min til en forræder, og han hadde gjort øinene mine til svikere, og kroppen min var stiv av rædsel. Og jeg husker, jeg sa det til ham. Og jeg ropte: nei, rør mig ikke, rør mig ikke, du skal ikke røre mig. Og jeg hadet ham for at han stod i Birks stue og var høflig mot ham. Det hader jeg dig for, sa jeg, og for at du tar

Birk i haanden og støter glasset dit mot hans og er Birks ven.

Og endda hader jeg doktor Clayton for hans uforanderlige venskaps skyld.

Og jeg graat den gangen. Jeg laa over bordet og graat, og jeg hørte, at glassene faldt ned, og jeg syntes at lyden av det, som gik istykker, gjorde mig godt. Og angsten i hans røst, mens han idelig nævnte mit navn, gjorde mig godt. —

Det var da jeg kjendte, at han holdt haanden stille over nakken min, at jeg blev mer rolig. Han sa ingenting mer. Men jeg kjendte kulden fra hans haand over nakken. Og tankerne mine greiet sig ut. Og det blev stille og klart indi mig, og jeg lukket øinene fast sammen for at ingenting skulde forstyrre mig, og jeg tænkte: det er nu, jeg skal avgjøre al ting; det er nu jeg skal bestemme over alle dagene, som siden kommer. Jeg skal være rolig, for det er nu avgjørelsen er hos mig. — Jeg var som jeg er nu. Nerverne dirret ikke, og heten i hodet sank væk, og jeg tænkte tanke efter tanke aldeles lynsnart og klokt. Nu er det et litet tyndt skille mellem mig og det levende, tænkte jeg, det er nu jeg skal bryte det.

La mig faa snakke med dig, Eva, sa han. Og jeg reiste hodet og nikket til ham.

Han snakket til mig, snakket længe til mig. Han satte sig langt fra mig, og øinene blev stærke i hans magre, hvite ansigt mens han talte. Jeg sat og drak av hans ansigt. Jeg hørte hvad han sa, og jeg husker det. Men det kom mig ikke ved. Jeg sat og hørte paa hans lave røst, som hadde en liten fremmed klang i de lange ord — og jeg tænkte paa meget av det, han hadde sagt til mig for nogen uker siden, og hans røst gav mig en lykkefølelse tilbake.

Du er et barn og en sværmer, sa han, du venter at faa glæden givendes som barnene. Men naar vi blir store, maa vi betale pris for glæden. Saa skal vi vel ikke spørre, om prisen er stor, men vi skal spørre, om glæden er sin pris værd.

Noget som det sa han.

Og jeg tænkte: han ser ikke at jeg er rede. Og at den høieste pris ikke er for tung for mig.

Han snakket til mig om musikken. Han kaldte den min kunst. Det er i din kunst, jeg møtte dig, sa han. Det kommer ikke andre ved. Og han spurte mig, om jeg ikke hadde hørt, netop hadde hørt, at musikken var et land, Birk ikke kjendte. Da jeg saa dig første gang, sa han, da tænkte jeg: det er en liten dame som de andre. Men da jeg hadde hørt dig spille første gang, da visste jeg, hvad du skulde gi mig. Og jeg saa mer paa dig og kjendte hjer-

tet slaa for første gang paa ti aar. — Da han sa dette, slap klangen i hans røst bevægelsen frem. Men jeg var ikke vagtsom og tænkte ikke: saa blir han bevæget, naar han mindes sin egen bevægelse . . . saa bevæges Jon Clayton i rørte tanker om sig selv . . . Jeg husket bare hans røst, da han første gang nævnte mit navn; jeg sat og mindtes, at saa var hans røst, da han sa: Dem kunde jeg elske, Eva.

Og endda talte han om min musik. Jeg eier dette i dig, sa han, hvad kommer det nogen ved? Han sa, han hadde løst det ut. Det er mit, sa han, ved gud, det er mit. Da jeg møtte dig, var jeg en gammel mand — for den er gammel, som er holdt op at vente.

For den er gammel, som er holdt op at vente.

Jeg har hat en liten evne, en liten og forkrøblet evne, sa han. Og han sa, jeg hadde ropt paa den. Du roper paa den, og den rører sig og reiser sig, naar du stryker buen over violinstrengene. Og musikken i mig naar frem til kunstneren i dig — og det skulde jeg la mig stænge ute fra. For en tilfældighets skyld. For en andens skyld. Nei.

For en tilfældighets skyld, sa han.

Jeg tænkte paa Birk. Jeg tvang mine tanker og tænkte paa Birk. Men nu stod han alt langt borte, jeg saa ham ikke saa tydelig mer. Jeg

vil bare takke ham for alt sammen, tænkte jeg, og jeg fik et øieblik taarer i øinene. — Og straks efter hørte jeg igjen Jons lave stemme. Jeg syntes, den skalv litt: den skjælver for at han ikke vil miste mig, tænkte jeg. Og jeg hørte ikke, at han glemte at nævne sin kjærlighet; ja, jeg hørte ikke, at han bare nævnte sit behovs navn. Og den trygges forvovenhet kom til mig, og jeg smilte: Jon, sa jeg og vilde prøve ham, Jon, men hvis det ikke tilhører dig?

Saa tilhører det heller ikke nogen anden, sa han. En mand eier ikke mer end hvad han retmæssig har erhvervet. Ikke mer.

Jeg sa — og jeg vilde endda prøve ham: Men naar en mand har en eiendom og har hegnet den — paa sin vis, sa jeg, og hysjet ham ned, paa sin vis, Jon — og det kommer en og opdager, at det er noget værdifuldt i skogen eller marken, sølv eller guld — saa tilhører likevel sølvet ham, som eier. Den første.

Da reiste Jon sig og kom bort til mig og bøiet sig over mig og sa: Nei. Og det lyste underlig i hans øine. Nei, det gjør det netop ikke. Det tilhører den fremmede. Det tilhører den fremmede efter loven. Han mærker findestedet. Dette er mit, mærker han det. Og siden kan han vinde ut alverdens sølv av det, og han kan bli en rik og stærk mand paa det.

Det kom en heftig glæde over mig.

Den glæden kan jeg ikke forklare.

Den var i alle mine lemmer. Og jeg lot ham ikke kysse mig. Jeg kysset ham — ja, det kom en vildskap over mig, og jeg kysset ham haardt og meget. Du. Du. Du, sa jeg. Og jeg lo og slap ham ikke. Nei, jeg slap ham ikke, jeg holdt mine arme om ham og sa: er du ræd? Er du ræd og vil løs? og jeg holdt hænderne fast om hans hode.

O hvor rædde hans øine saa paa mig.

Nogen, hvisket han, nogen kunde . . .

Ja, nogen kunde komme, sa jeg, og ropte det, Birk kunde komme, sa jeg, og lo og lot ham ikke snakke. Og jeg hørte skridt paa berget. Og en heftig dirring kom i min hals — tænk om han kom og saa dig her ved brystet mit, sa jeg, tænk om han saa haaret dit, som jeg har strøket væk skillen i — og jeg kysset ham og bet ham i kindet og sa: — og kinden din, som jeg har bidt rød!

Men det sank en visshet i mig, og jeg sa: Hvis Birk saa os, da dræpte han os. Jeg vet at Birk gjorde det. —

Og jeg reiste mig og gik i værelset.

Eva, sa han, du er nervøs.

Men han var selv nervøs; jeg saa, at hans hænder ikke holdt op at ordne med hans haar.

Han begyndte at snakke. Det gjorde han for at overdøve de ord, jeg hadde sagt.

Han snakket om en ny largo. Og om vinteren, som skulde komme. Da skulde vi spille

den. Saa nævnte han sin mor. Men jeg har glemt, hvorfor han nævnte hende.

Det løp en angst og en fryd igjennem mig ved mrs. Clayton's navn. Jeg tænkte paa alt det, som han nu maatte forklare sin mor . . . Nu, naar han hadde faat vite det, jeg vilde si — om en liten stund. —

For hele tiden, mens Jon Clayton talte, sat jeg og samlet mod til det, jeg skulde si ham.

Vi maa spille mer sammen end ifjor, sa han.

Ingenting er mer som ifjor, sa jeg.

Vi sat endda litt og snakket. Kanhænde længe. Men jeg tænkte ikke mer paa Birk. Og det faldt mig ingen gang ind, at Birk ikke kom tilbake. Jeg tænkte bare: jeg maa bli roligere før jeg sier det. Jeg maa bli endda roligere.

Jeg vogtet hans ansigt. Det var ikke længer saa blekt; og hans blik hvilte mildt paa de ting, han saa, mens han snakket om den nye largo. Jeg hørte hvad han sa, mens mine hænder rørte hans klær og nakke. Men likevel syntes alt, han sa, uvirkelig og usagt. For indi mig nævnte jeg bestandig høiere mine egne ord, som skulde komme.

Og det kom en spøk i mit sind.

Jon, sa jeg, men naar vaaren kommer, maa vi skilles. Da skal Birk og jeg paa vor store reise.

Og det kom mot min vilje en liten dirring av latter i min stemme. Og nu turde jeg ikke se paa ham — jeg saa bort og det blev uklart av glæde over det, jeg tænkte paa, for mine øine.

Ja, sa han, men saa langt vil jeg ikke tænke. Hvorfor skal vi tænke saa langt? Saa meget kan ske.

Saa meget kan ske, sa han.

Han mener, at nogen kan dø, tænkte jeg. Han tror sig liten og fattig, Jon tror, han maa gjøre sig liten og ydmyg foran skjæbnen.

Og da blev mit sind aldeles stille av stor lykke.

Og jeg trængte ikke noget mod til at si: Jon, du behøver ikke at vente paa at noget skal ske. Jeg gaar med dig.

Jeg reiste mig ikke og stod ikke foran ham og sa det med gavmild stemme. Det maa du ikke tro. Jeg sa det som jeg sier: la os gaa ut og se paa sjøen. Som jeg vilde si: Jon, la os gaa ut sammen. For alt var blit stille og klart indi mig, og det var de eneste ordene, mine læber hadde at si.

Det var Jon, som reiste sig. Hurtig reiste han sig og saa mot vinduet og sa:

Det kommer nogen.

Ja, sa jeg, det er Birk, som kommer. Jeg hører ham hoste ute paa berget. Nu kan vi si det til ham.

Da kom Jon Clayton bort til mig, da tok han mig haardt om armen og saa paa mig med en livræd mands øine og sa: Eva, det er jo ikke bare Birk. Tænk da paa min mor, tænk paa min mor.

Hysj! sa jeg. Og jeg la haanden over hans mund.

Jeg vil fortælle dig om den natten, som nu kom.

Jeg sov ikke.

Sommetider hørte jeg ikke Birks aandedrag ved siden av mig. Jeg husker, at jeg laa og holdt pusten og lyttet og blev rund og haard av blod i læberne — til jeg atter hørte hans lille pust. Jeg undret, om Birks søvn var dyp og uten drømme. Jeg laa hele tiden og tænkte paa Birk, som laa der i en seng ved siden av mig og ikke visste, at jeg hadde bedraget ham.

Jeg tænkte ikke mer paa Jon Clayton. Det er underlig, at jeg hin nat ikke tænkte paa ham, som jeg hadde elsket; men han var borte. Han er borte, og jeg skal ikke se ham, naar det blir morgen, tænkte jeg, og jeg syntes, det var godt. Han skulde ikke staa i stuen, naar det blev lyst. Jeg skulde ikke møte den lille rædde manden og si godmorgen til ham.

Jeg laa og ønsket, at plædet, som jeg hver kveld hang for vinduet, ikke hadde været saa tykt. Jeg ønsket, at jeg hadde kunnet se Birks

store, lyse ansigt med de hvite hvælvede øielok og arret.

Jeg maatte uavladelig tænke paa dette ar som Birk har faat, da han forsvarte sin ære. Jeg husket alt, han hadde fortalt om det, og jeg laa og blev kold. En mand hadde krænket ham og brudt sit ord til ham. Og Birk hadde slaass med den fremmede paa det franske hotel. Og Birk hadde faat saaret i kinden. Lægerne sa, det var knivsaar. «Æreslegionen» kaldte Birk sit ar.

Jeg hadde ogsaa selv ofte hørt Birk bli harm og høi i røsten. Jeg laa og lette frem alt, jeg husket om dette. Jeg tænkte paa hans revolver, som laa i skrivebordskuffen i vort hjem; det var en ny militær-revolver; den var sortblaa med et grumset perlemorskimmer hist og her paa løpet. Og han hadde vist mig, hvorledes alle seks skud kunde gaa av, bare man rørte litt ved en staalfjær. . .

Alt dette tænkte jeg paa. Og det blev tydelig for mig som en stor visshet, at naar Birk hadde faat vite alt, kunde det ikke ske mer end én ting med mig.

Likevel maatte jeg si ham det. Jeg laa og visste, at jeg maatte si ham det. Jeg vil aldrig mer kunne sove ved siden av den stille pusten, før jeg hadde sagt det.

Men det kom en ømhet igjennem mig, mens jeg laa og lyttet efter Christians aandedrag.

Likesom bølger kom den, bølge efter bølge. Jeg husket ham fra den gangen og den gangen. Fra vor første reise og fra den første tiden, vi var gift. Og jeg syntes noget blev anderledes, og jeg saa noget nyt i hans ansigt, naar jeg tænkte paa det, og hans store brede hænder blev mig kjærere.

Jeg tænkte: Naar han faar høre det, vil han løfte haanden mot mig. Og jeg skal vite, at han har elsket mig meget. —

Og i det samme jeg tænkte det, løp det en angst og en fryd gjennem mig.

Jeg reiste mig op:

Christian, sa jeg.

Jeg hørte hans pust like ved mig.

Han sov.

Og jeg la mig tilbake. Og angst kom over mig. Men det andre var der ogsaa. Han dræper mig, tænkte jeg; men det kom en mild graat i halsen paa mig, og jeg ønsket, jeg kunde gjemt mit ansigt under hans faste hænder.

Saa tænkte jeg paa ordene, jeg skulde si. Men jeg veg av veien for dem og byttet dem idelig om. Jeg vægret mig for at si dem og klemte tænderne sammen.

Da begyndte et litet violet lys at komme. Jeg kunde se de store ruterne i Birks reiseplæd, som hang foran vinduet. Og jeg kunde skimte fotstykket av min seng og den runde kulen paa sengstolpen.

Jeg vendte mig og saa paa Birk.

Og jeg saa omridset av hans ansigt, som laa vendt op. Og jeg saa noget som lyset blinket i.

Det var Birks aapne øine.

Birk laa med aapne øine.

Jeg begyndte at skjælve. Og jeg tok haardt om mine egne hænder for at stanse dirringen i min krop.

Sover du ikke, sa jeg.

Nei, sa Birk.

Det blev aldeles stille.

Og jeg blev igjen stiv av blod i hodet og øinene, som om noget vilde kvæle mig.

Christian, sa jeg.

Han svarte mig ikke.

Jeg sa: Christian, hvorfor spurte du mig ikke, hvorfor doktor Clayton reiste. Hvorfor han tok baat og reiste i eftermiddag og reiste og ikke blev tilbake, som du hadde bedt ham.

Om en liten stund svarte han: Det kommer mig ikke ved.

Jeg sa, at jeg hadde noget, jeg maatte si ham.

Det behøver du ikke Eva, for jeg vet det sa Birk.

Jeg behøvet ikke mine ord.

Han talte stille til mig. Jeg saa sveddraaperne, som stod paa hans pande. Men hans ord var langsomme og stille.

Og imens blev det lysere i værelset, og jeg

kunde se, at Birks øine var litt røde paa det hvite. Men de hadde det rolige blik, som er hans vanlige.

Du saa det? sa jeg og visste ikke at jeg vilde si det.

Ja, sa han, jeg saa, at du kysset ham. Jeg mente ikke at belure nogen, jeg stod utenfor vinduet og vilde rope — da saa jeg . . . ja du vet det, sa han. Og jeg gik tilbake og gik ned til bryggen og satte mig paa en av stolperne. Der sat jeg og tænkte.

Naar Birks stemme stanset litt, hørte jeg de sidste ordene indi mig, om igjen. Jeg syntes, jeg hørte Birk fortælle mig noget sørgelig, som jeg maatte lytte opmærksomt til. Noget sørgelig om en, vi begge to kjendte. — Saan pleier det ogsaa at være, naar Birks mor taler til mig om mig selv.

Jeg tænkte dumme ting, sa Birk. Det gjør vel alle — med det samme. Men siden indsaa jeg, at du maa være fri til at handle som du vil.

Det var blit aldeles lyst i værelset. Borte ved ovnen stod kufferten, over den hang min hvite kjole. Jeg tænkte: nu har jeg ikke bruk for den mer.

Jeg er dig likevel taknemmelig for at du vilde si mig det, sa Birk.

Nu blev det stille.

Jeg sa:

Det er forbi.

Jeg vendte mig og saa paa Birk. Jeg saa, at hans øine var mørkere end ellers; men det var ingen harme i hans ansigt.

Han rakte mig haanden.

Saa vil vi aldrig snakke mer om det, sa han.

Christian, sa jeg, hvis det ikke hadde været forbi — hvad vilde du gjort med mig, hvis det ikke hadde været forbi? Og jeg holdt hænderne mine tilbake, og holdt dem sammen for at de ikke skulde række mot ham og bønfalde ham om noget. —

Hvad mener du Eva? sa Birk.

Og han blev rød over sit ansigt og saa ikke længer paa mig og sa: Jeg er ogsaa taknemmelig for at mor blev skaanet . . .

Og hans stemme blev myk og som før, da han nævnte sin mors navn.

. . . .

Alle ting er som før.
Det er ingenting skedd.
Det er aldrig skedd noget. . . .

. . . .

Men jeg hørte doktor Clayton paa byens fest. Han spilte, og han trængte ikke længer nogen morshaand over sit spil. Han hadde faat det, de ønsket ham. . . .

MADEMOISELLE THALIE

I.

Mademoiselle Thalie hadde straks tænkt det, da de to norske unge piker meldte sig som pensionærer: Det blir noget nyt, det blir maaske noget underlig. Men som det blev, hadde hun rigtignok aldrig tænkt sig det!

«Norge?» sa mademoiselle Thalie og satte sine smaa brune øine forbauset paa sin mor — «men si mig, hvor er det?»

Madame Debrosse tænkte sig om. Det gik ikke saa fort længer — hendes tanker hadde faat en besynderlig maner med at gjenta de sidste ord, hun hørte — og saa kom de ikke videre. Si mig, hvor er det — si mig, hvor er det, tænkte den gamle dame og kom ikke løs.

«Din far, min kjære,» sa hun omsider — «Din far hadde kunnet si dig det. Din far visste alt. For et menneske, Thalie, for en mand!»

Og madame Debrosse bestræbte sig atter for

at huske, hvordan det nu egentlig var, monsieur le professeur Debrosse hadde set ut ...... Hendes hukommelse hadde i det sidste faat en besynderlig feil: hver gang hun vilde tænke paa de døde (og hvem skulde hun ellers tænke paa? De var jo alle døde!) — saa kunde hun ikke huske deres ansigts-drag. Hun husket ikke andre ansigter end sin salig-mors. Det var meget fortrædelig ......

«Jeg begynder at bli gammel, min kjære, jeg begynder at bli gammel ...» sa madame Debrosse.

Mademoiselle Thalie hørte det ikke.

Hun sat med brevet, som meldte de norskes ankomst, aapent paa fanget. Hun sat med haand under kind og saa ind i kullene i den lille soveværelse-kaminen. De laa og glødet i en liten bunke midt paa kaminristen; de lignet guldegg i en rede.

«Det er godt, mama, saa faar vi atter en liten indtægt,» sa hun og tænkte paa brevet. Men da madame Debrosse spurte op igjen, gjentok hun det ikke. Hvorfor skulde hun hentyde til det, som var ubehagelig? Hun sa i stedet:

«Jeg haaber, de er snille, vore nye pensionærer.»

«Visselig,» svarte den gamle — «og at de er damer, min kjære, virkelige damer. Din papa vilde aldrig, oh aldrig tilgi os, Thalie, hvis

vi aapnet vort hjem for mennesker uten dannelse.»

Mademoiselle Thalie sukket.

Og mens de runde, gloende kul litt efter litt blev mørkere, og støien utenfor paa den brede «ytre» boulevard tok mere av, gled erindringer og indtryk fra de sidste aar forbi hendes øine, som blanke og uttryksløse stirret ind i kaminen.

Hun tænkte paa de første aarene, da de bodde i den lille leiligheten nær triumfbuen. Det var efter hendes fars død — de hadde endda indtægten av minerne .... Og hendes fars venner kom efter aftens og hilste paa hendes mor ... Og deres gamle bekjendte hadde endda ikke glemt dem .... Og alle hendes fars bøker hadde staat i den store hylde over hans skrivepult — som den gang, han levet.

Og der ute var det, at Théophile en dag hadde staat i deres stue med et anbefalings-brev til monsieur le professeur Debrosse.

«Oh, monsieur Sansdoute, min mand er desværre død,» hadde madame Debrosse ut-ropt — «hvilket uheld, min unge ven! Men hvad min datter og jeg kan gjøre for Dem, det skal vi gjøre.»

Og da de var blit alene, hadde hun sagt til Thalie:

«Et smukt ungt menneske, Thalie, — og et menneske med principper, som kan lade sig se

i en respektabel familie. Din papa vilde ikke lukket sin dør for ham.»

Saa var monsieur Sansdoute begyndt at komme i deres hjem .... Mens madame Debrosse sat ved vinduet og sydde sin canvas, sat han og Thalie ved bordet og la patience. De la om hinandens lykke og deres hænder rørte hverandre. Det hadde været en yndig tid ....

Madamoiselle Thalie la haanden forsigtig over øinene. Og hun satte sig nærmere kaminen, som frøs hun.

.... Men ulykkesdagen kom — den store ulykkes-dag, som bragte budskapet om minerne. Hvor kunde det være mulig? Likesom hun og hendes mor hver søndag gik til messe, — like visst hadde de gaat til det lille kontor hver maaned og hentet sin dividende. Saaledes hadde hendes far ordnet det for dem. Kunde det da være mulig, at det ikke skulde vedbli til tidens ende? Var det forbi? Var der ingen fler anvisninger at faa? Madame Debrosse sat sammensunken i sin stol ved vinduet og rørte ikke de kulørte uldnøster. Mademoiselle Thalie hadde graatt, saa hendes lommetørklær blev røde ....

..... Det lille kontor var lukket — de hadde selv været henne og set det. Det skulde ikke aapnes mer. Det var noget galt med minerne; alle de mennesker, som hadde sine penge i minerne, tapte disse penge.

«Min gud, min gud, er der da ingen ret-

færdighet til?» stønnet madame Debrosse — «er vi ikke respektable mennesker, som kan forlange at behandles pyntelig?»

Og da agenten for det lille kontor kom op til hende med sin stive hat i den ene haand og selskapets cirkulære i den andre, ropte madame Debrosse:

«Saa det vover De! De! De kanalje ... som bestjæler skikkelige folk for deres penge! Cirkulære! Cirkulære!! De vover at komme til mig med et cirkulære-papir, et papir, et makulatur-papir!! Istedenfor mine penge – og det vover De at byde mig, mig, professorinde Debrosse! Oh, saadan behandler man enker og faderløse! Kom med mine penge, hvor er mine penge, spør jeg Dem!»

Og der blev et stort mundhuggeri mellem den gamle dame og den velvillige agent for de fjerne miner, som av pur godhet for de ensomme kvinder hadde indfundet sig personlig for at forklare den beklagelige situation ...

«Det forfærdelige menneske, den tyveknægt, den svindler!» ropte madame Debrosse, da hun hadde slaat døren i efter ham — «og han vil indbilde mig, at det er gaat hæderlig for sig, den rakker, den stortyv! Luk vinduet op, Thalie, luk vinduet op — det stinker av saadanne mennesker, det stinker av saadanne svin!»

Hun kom sig aldrig efter det, madame Debrosse.

Fattigdommen var en skurkestrek, som nogen eller noget hadde øvet mot hende; og dette noget langt der henne over havet hadde her paa denne side tat agentens skikkelse — evig forbandet være han!

Men for mademoiselle Thalie begyndte nu den store, aarvisse kamp — alle dages kamp for det, vi kalder tilværelse.

— — — —

Mademoiselle Thalie rørte ved risten under kullene — og asken gled ned igjennem den, og litt efter litt blev de underste kul atter lysende.

Hun tænkte paa Théophile Sansdoute. Hvordan skulde hun kommet gjennem det uten Théophile?. Uten hans raad og veiledning, ja, uten (og mademoiselle Thalie kjendte endda en brændende rødme skyte op langs halsen) de smaa summer, han hadde forstrukket hende med, naar nøden var størst og husleien ikke længer til at avvende?

Hvem talte de drukne flyttefolk til rette, da de første gang maatte flytte — og anden gang — og atter — og atter flyttet?

Théophile!

Hvem hadde idéen: at sælge det indvendige av professor Debrosse's bøker, mens de smukke perme, hjemmets pryd, blev staaende i den store hylde?

Théophile!

Og hvem bragte selv bøkerne i en droske

ut i rue Bac og fik dem avhændet? Hvem andre end Théophile?

Hvem avfattet det første avertissement (og avfattet det saa smukt!) og rykket det ind i de fremmede aviser?

Altid Théophile!

«Madame de Brosse, monsieur le professeur de Brosse's sørgende enke aapner paa opfordring fra næste maaned sit hus for to dannede unge damer, som maatte ønske et hjem under sit ophold i Paris.»

«Meget respektabelt,» sa madame Debrosse, da hun fik læse det i klad. Men hun la endnu en gang den kjære monsieur Sansdoute paa hjerte, at hun ønsket damer med specielle typer, og hun gav ham paa stedet sin pung for at han maatte bekoste hvilketsomhelst utlæg med disse ekstra typer. Pungen gav Théophile til Thalie — maatte ikke han faa lov til at bestride dette latterlig lille utlæg? Det var jo intet at tale om — «nævn ikke denne lille bagatal, min veninde,» sa Théophile . . .

Den aften hadde hun kysset ham for første gang. Og hele aftenen maatte hun med bevægelse betragte den lille grønne silkepung, som Théophile saa generøst hadde lagt i hendes fang. At den ikke indeholdt mer end ti sous — hvad vedkom det nogen av dem? . . . .

Og pensionærerne var begyndt at komme.

Mademoiselle Thalie trak sine mørke øine

sammen, og der kom tre fine smaa rynker mellem de sorte, buede øienbryn.

Hvilke dage, hvilke nætter hadde hun ikke levet? Og hvad hadde hun ikke maattet utstaa for dette ords skyld, dette forfærdelige ord, som bestandig oftere gled over hendes mors blodløse læber, og som hun syntes truet hende som en løftet finger paa alle hendes veie.

«Respektabel — respektabel maa man være, Thalie, min pike,» sa madame Debrosse — «hvad er man ellers?»

Nei, hvad var man ellers? Det visste ogsaa mademoiselle Thalie — i rendestenen var man, i rendestenen! Og hvad en rendesten er, det vet den, som lever sine dage og sine vaakne nætter i forstæderne — i gaterne med de nye navne, som likesom menneskerne i de nye murhuse stræber for at bevare sig respektable — med de ytre boulevarder til nærmeste nabo! Oh min gud, for en kamp, for en kamp!

Den første lille tyske pensionær trak øienbrynene op og skjøt læberne frem, da hun fik se sit værelse. «150 francs! Hva? Det maa jeg si var uhyre, virkelig uhyre for et hul som dette!» Mademoiselle Thalie forklarte .... Det gik ikke saa flytende for hende den gang som nu. Oh, hvor kunde hun ikke nu denne forklaring utenad, med alle de smaa omskrivninger og tillæg og spøkende undskyldninger, som en ny flytning og en ny pensionær krævet. Ja

i onde nætter hjemsøkte denne forklaring hendes drømme — atter stod hun foran de nykomne engelske misser og tyske fräuleins — og dækket over og smilte, til hendes mange høflige og ydmyge ord til slut formildet de fremmede øine og fremkaldte et: ja, ja, det er godt, la dem komme med kufferten! Saa var hun frelst — til næste gang.

Men saa — ja, saa var jo dette med Théophile kommet til . . . . . .

Mademoiselle Thalie saa bort paa sin mor.

Den gamle dame hadde lukket øinene. Hun sov; og hendes hode med den store perlebesatte kappen — un bonnet bien joli et respectable! — faldt frem over hendes lille, krumme skikkelse i smaa bratte nik.

Thalie gjemte ansigtet i sine hænder.

Hvordan hadde hun kunnet vente noget andet? Hvordan hadde hun kunnet vente, at Théophile med sine vaner (oh, en herres vaner!) skulde kunne gifte sig med en pike uten medgift, uten penger, uten dot! Hvis hun nogensinde hadde hat den tanke, saa hadde det været en taapelig tanke, en taapelig fantasi . . . «Une fantaisie respectable,» sa det i mademoiselle Thalies hode, og hendes smale, røde læber fortrak sig til et slags smil bak hendes hænder . . .

Og var det ikke godt som det var? Hvad vilde livet være uten Théophile?

Det gik en skjælving over mademoiselle Thalies bøiede skuldre.

Théophile elsket hende.

Hadde hun lov til at tvile paa det? Gav han hende ikke villig sit ord paa det, hver gang hun bad ham? Var det ikke mindet om hans kjærtegn, som holdt hende oppe i dagens møie? Og visste hun ikke, at lyden av hans stemme var nok til at hun glemte sine vanskeligheter? Hadde hun et eneste øieblik angret, at hun hadde git ham alt? Oh nei, oh nei! Théophile var hendes egtefælle for Gud — hun hadde hans billede under sin rosenkrans ved sengen; og hun bad hver messedag den hellige jomfru om at hjælpe hende til at holde sig ung og smuk for Théophile.

Hun angret intet — — naar blot ikke pensionærerne maatte ane noget!

Og naar blot hendes mor aldrig vilde hentyde til det! Men naar det onde lune kom over madame Debrosse, naar hun mindedes bedre dage, naar hun følte hen over møblerne med sine skjælvende hænder og opdaget skrøpeligheterne trods sine halvblinde øine, da hændte det, at hun fik et opbluss av forrige tiders temperament ... Og pludselig kunde hun utbryde:

«Men denne Théophile, denne monsieur Théophile, som endnu gaar her? Han spiser os ut av huset, han tar brødet av vor mund!

Hvad er hans hensigt? Har han maaske ikke respektable hensigter? Er han en filou?»

Hvad kunde mademoiselle Thalie svare, hvad kunde hun si? Intet kunde hun svare, ingen ting kunde hun si! Hun kunde bare mumle:

«Maman, monsieur Théophile er det bedste menneske!»

Men madame Debrosse var i humør — hun vilde ikke la sig formilde.

«Det bedste menneske!» ropte hun — «Du er en tosse, Thalie, det sa ogsaa din far! Thalie er en tosse, sa han — — og din papa, Thalie, det var en mand! Men mosjø Sansdoute! Bli mig fra livet med dit «bedste menneske!» Saadden som han spiser! La mig se, la mig se ..» sa madame Debrosse, og hun satte sig for at regne efter, hvor mange stekte høner og hvor mange faare-koteletter monsieur Théophile mon nu ved disse tider hadde fortæret paa hendes bekostning? Hadde han ikke gaat ut og ind i hendes hus i ... i ... i ... hellige jomfru, i fem-ten aar!

Oh, det var en stor pine for mademoiselle Thalie, naar hendes mor talte paa denne maate om monsieur Sansdoute, hendes ven.

Men.

Mademoiselle Thalie rettet sig. Hun reiste sig. Hun gik bort til det lille sidebord og løftet forsigtig den blomstrede skjerm og tændte lampen ...

Men hittil var alt gaat godt! Gud være lovet! Hittil var hendes hemmelighet velforvaret. Og saa visst som torsdag kom, kom Théophile! Og naar madame Debrosse var tilhvile i den store seng under den høie dundyne, og naar pensionærerne var sikkert anbragt... saa blev hun og Théophile omsider, omsider alene!

Mademoiselle Thalie smilte et lykkelig smil.

Og hun bøiet sig og drog frem den store kurv, som altid stod under hendes seng, gjemt bak den stripede sengkappe. I den laa monsieur Sansdoutes eiendele: hans strømper og hans underbenklær, hans kulørte skjorter og hans smukke, lyse vester.

Kunde hun gjengjælde ham hans kjærlighet med noget ringere end at holde hans tøi i orden for ham?

Det ringte. Tre smaa klemt ringte det...

Min gud, det var hans ringning!

Mademoiselle Thalie slap hvad hun holdt i hænderne — og i sin forvirring sa hun høit: Men det er mandag, det er bare mandag!

Lynsnart fandt hun den lille stift, som hun altid bar paa sig og strøk sig med den over læberne. Da stod allerede monsieur Sansdoute i døren.

«Du, Théophile! Det er dig! Hvilken glæde, hvilken overraskelse!» Og mademoiselle Thalie kysset ham paa begge kinder, og der steg

en liten søt duft av pomade op i monsieur Théophiles næsebor.

Monsieur Sansdoute sa straks sit erend. Det var blit ham en vane, en priselig vane at nævne enhver ting ved dens rette navn overfor Thalie.

«Jeg kommer for at hente mine strømper,» sa han, og han dæmpet sin mandige røst for ikke at vække den gamle — «jeg formoder, at du ikke ønsker, at jeg skal gaa barbent til banken imorgen?»

«Nei for guds skyld, min ven!» brøt mademoiselle Thalie ut, «her — her,» og hendes smaa, hvite hænder lette hurtig mellem kurvens indhold.

«Har du vin i huset?» spurte monsieur Théophile, «jeg er ikke vel.»

Det var sandt. Monsieur Théophile Sansdoute følte sig ikke vel. Han hadde faat en mistanke, en frygtelig mistanke. Han hadde faat en til visshet grænsende mistanke om at den lille sangerinde paa Boul Miche ikke var ham tro . . . Iaften skulde det aabenbares. Iaften vilde han komme uforvarende over hende . . . Men han kunde sagtens ikke komme i hullede strømper!

«Théophile, min ven,» sa mademoiselle Thalie, mens hun omhyggelig tømte den sidste rest av en flaske i hans glas — «jeg har noget, som jeg vet vil glæde dig. En glædelig nyhet. Vi faar to nye pensionærer!»

«Vel,» sa monsieur Sansdoute — «atter engelske?»

«Nei, nei la mig se — norske! Norske! To unge norske damer! Men Norge, Théophile, hvor er det?»

Monsieur Sansdoute drog vinen av sine moustacher med underlæben.

«Det — det er Scandinavien,» sa han — «Scandinavien.»

«Men hvor ligger det, Théophile?»

«Det — naa — det er næsten Rusland,» sa han, og reiste sig.

«Du har det travelt, min ven?»

«Ja,» sa monsieur Sansdoute, «jeg skal over paa den andre siden.»

«Aah ..» Mademoiselle Thalie trak sine bryn i veiret og smilte — «Du skal over og høre den lille sangerinde?»

«Netop,» sa Théophile.

«God fornøielse, min ven, god fornøielse,» sa mademoiselle Thalie og strakte sig paa taa for at naa hans mund.

II.

Jo, de blev virkelig en begivenhet i mademoiselle Thalies liv, de unge norske piker.

Min gud, hvor merkværdige de saa ut! For en talje, for en frisure, for nogen klær!

Den ene av dem hadde aldrig hat et korset

paa sit legem. Det var mademoiselle Debrosse ufattelig, at en mor kunde forsømme sit barn saa oprørende. Og det var alene hendes velopdragenhet som avholdt hende fra at uttrykke den beklagelse og medlidenhet, hun kjendte. Sin talje, som man maa begynde at danne i seksaarsalderen — hvor skulde man ellers faa en smuk talje fra? Men frøken Asta knappet op det ene liv efter det andre og sa: «De kan gjerne faa se mine ribben, mademoiselle, se mine ribben, hvor de staar ut!» Det arme barn var stolt av sine ribben! Mademoiselle Thalie rødmet til roten av sit krusede haar — og hun la uvilkaarlig sin lille haand dér paa sit legem, hvor hendes ribben for evig var forsvundet —

Men i den egentlig store forundring faldt først mademoiselle Thalie, da de norske damer begyndte at utvikle sin livsanskuelse .... Mot det, de unge pikers ord vakte av undring i hende, var indtrykket av deres korsetløse figurer for intet at regne ...

*

Madame Debrosse var to og otti aar og mademoiselle Thalie var hendes eneste datter.

Det var, hvad de to unge norske piker visste om mademoiselle Thalies alder.

«Hun er førti saasandt jeg er atten,» sa den ene.

«Hun er ikke en dag yngre end mor,» sa

den andre. Og da hun sa det, gjemte hun ansigtet i hænderne og lo overstadig.

For mademoiselle Thalie var deres daglige samtalegjenstand — og de første dage fik hendes blotte navn det til at sprudle fra deres latters utømmelige opkomme. Av alt, Paris forundret dem med, var mademoiselle Debrosse det underligste.

Hun malte sig paa læberne — de hadde allerede opdaget det den første morgen nede paa Gare du Nord. Men hun malte sig ogsaa paa kinderne! Det var vidnefast.

Saant et gammelt spetakel!

Og hun hadde to løskrøller — sommetider sat de bakpaa hodet, sommetider ved øret. Det var til at dø av! De turde snart ikke se paa hverandre, naar de sat til bords med hende og madame.

Frøken Mimi opdaget, at det egentlig var mademoiselle Thalie, som lavde maten. Hun bare lot, som hun ikke visste hvad det var i fatene, naar hun løftet paa lokket. Hun hadde selv stekt kaninen, men likevel ropte hun: ah, ah, civet de lapin! naar hun gløttet paa lokket!

Saan en gammel comedienne!

Og naar det var koteletter paa bordet — det gik ikke ofte paa! — saa var det aldrig mer end 3! Og madame og mademoiselle spiste bønnepuré og sendte kjødet forbi: fordi de likte bønnepuré bedst! De hadde naturligvis ikke

raad til at spise koteletter! Og ikke mod til at si det!

For en feighet!

Mademoiselle Thalie gik ut hver kveld; hun gik ut med et tæt slør for ansigtet og gjorde indkjøp i smaabutikkerne rundt Place Clichy. Men likevel la hun hodet paa skakke ved middagsbordet og saa paa sin mor med sine kanarifugl-øine og kvidret: «Maman, nu blomstrer kastanjerne — den som kunde faa se dem!» Og naar madame Debrosses hode med den vældige kappe med stenkulsperlerne paa faldt fremover i et nik, mens hun sa: «Vel, min engel, jeg skal følge dig til Champs Elysée imorgen —» da bøiet mademoiselle Thalie hodet over sin asjet, mens hun sukket: «Hvor det er kjedelig, at vi unge damer ikke kan gaa alene!» Som om hun aldrig hadde sat sine vanskapte, høihælede føtter paa asfalten uten sin mor under armen!

Make til humbug! Nei, de unge norske piker hadde aldrig set make til humbug. Og de skrev breve hjem med utropstegn, som fyldte linjer. —

Da de hadde været der i otte dage og var i god gang med sine sproglektioner, kom det en dag en herre til middag. En liten herre med graat haar og kulsorte moustacher, med en signetring paa pekefingeren, poutchouli paa lommetørklædet og lyse gamasjer over knappe-

støvlerne. Madame præsenterte ham for dem; han var noget i en bank; han het monsieur Sansdoute. «Vor gode ven,» sa madame og slog ut med sin gamle knoklede haand i en av de storagtige bevægelser, som var det latterligste, de unge norske piker visste . . . .

Siden kom monsieur Sansdoute hver torsdag — den bedste kjøddag! Aahaa — det var let at skjønne, hvordan det hang sammen. Monsieur Sansdoute skulde kapres! De behøvde bare at se et sekund paa mademoiselle Debrosse for at skjønne det. Mademoiselle hadde sin kirsebærrøde kjole paa, og løskrøllerne var fordelt med omhu — og kinderne blev frisket op midt paa dagen! Og naar monsieur Sansdoute sa noget rosende om maten, kom det en naturlig rødme under mademoiselles kunstige, og hendes runde øine skinnet som virkelige glasperler. — Ja, naar hun snakket til monsieur Sansdoute, fik hendes lille skarpe pariser-stemme en slik komisk klang av mildhet, at frøken Asta maatte bruke lommetørklædet for at gjemme sig. Og naar monsieur Sansdoute avleverte sine smaa foredrag om Paris — til ære for de norske damer — da holdt mademoiselle Thalie aldeles op at spise — hun rettet sig, hun skjøt sit store bryst frem, mens hun saa fra den ene til den andre av dem, smeltet av henrykkelse . . . .

Aa, det gamle skabilken!

De unge piker gjorde alle hendes bevægelser efter, naar de kom paa sit værelse ....

— — —

Men egentlig var det for galt, at et saa gammelt menneske skulde være saa naragtig. Det begyndte at forarge de norske.

Var det i grunden ikke deres pligt at ta sig av mademoiselle Thalie? Burde de ikke oplyse hende? Burde de ikke reformere hende? Burde de ikke aapne hendes øine? Burde de ikke forklare hende om friheten, likheten og broderskapet — den virkelige frihet, den sande likhet og det ægte broderskap, som hun, den franske mademoiselle, ingen idé hadde om?

Jo.

De sat paa hver sin side av hende paa den blomstrede sirtses canapé, under den farvede straabuket i den lille, iskolde stuen; høie og lyse, ivrige i sin gjerning og med blaa, krigsberedte øine. Det skulde ikke bli sten tilbake paa sten av mademoiselle Thalies lille løgnliv!

Hvis man ikke selv vil passe paa sin dyd, saa kan da ved gud ingen anden passe paa den! sa de.

Hvis man ikke vil la være at lyve av agtelse for sig selv, saa sier man da ikke sandt til ære for andre! sa de.

Vi kvinder i Norge er vort eget politi, sa de — vi trænger ikke vore mødre til at passe paa os! Os tør ingen mand forulempe — de skulde bare forsøke!

Mademoiselle Thalie sank litt sammen i korsettet, mens hun hørte paa dem.

«Hvilket land! Hvilket mærkelig land!» mumlet hun.

Og hvis en mand elsker, elsker os, saa spør han da ved gud ikke om vi har penger! Saant anser vi sjofelt i Norge, sa de. Men her — her i landet blir ingen gift uten dot — vel? spurte de.

Mademoiselle Thalie rødmet.

«Nei,» sa hun — «nei, det blir man ikke,» sa hun, «men . . .»

Men elsket kan man bli — hellige jomfru, hun hadde været like ved at si det! Saan virket disse mærkelige piker paa hende — hun tapte sine begreper sammen med dem, hun var like ved at snakke ut av sit hjerte sammen med dem!

«Og her kan ens forældre negte, simpelthen negte en pike at faa den, hun vil» — sa de, «det skulde de bare forsøke i Norge! Vi tar ham nok likevel!»

— —

Vi tar ham nok likevel . . . . Hvad slags væsener var det, hun hadde faat i huset? Hun laa vaaken om natten av dem — de vakte uro i hende, de vakte nysgjerrighet. Og naar de ved bordet talte sit eget barbariske sprog, kjendte hun mismod, fordi hun ikke kunde forstaa . . . .

Da en tid var gaat, var hendes første tanke naar hun vaagnet: Blir de mon hjemme iaften? Og mens hun gik i sit arbeide — mens hun kokte muslinger og tilberedte salat og poteter bak den vel-laaste kjøkkendør, fik hun det med at tænke: Hvis jeg, Thalie Debrosse, var som en av dem, vilde da jeg, Thalie Debrosse .... Muligheterne overvældet hende.

Da frøken Mimi ved middagsbordet hadde spurt hende om det lille bæger, da hadde hun svart: «Dette bæger, frøken Mimi? Det er en gave fra en slegtning, en fjern slegtning ...» Men hvis hun hadde været som en av dem, da hadde hun maaske svart: «Dette bæger, frøken Mimi, som jeg drikker av hver dag — det er en gave fra min ven, Théophile Sansdoute. Derfor drikker jeg av det hver dag ...»

Selv ute i kjøkkenet rødmet mademoiselle Thalie for denne mulighet. —

Og i hint forfærdelige øieblik, da frøken Asta en dag med sine lange fingre vippet første bind av Cicero's taler ut av hylden og opdaget, at det ingen ting var der inde i ... Vilde en norsk pike i et slikt øieblik ha sagt: «Vi har solgt dem, disse værker — fordi vi var fattige ...»

Det syntes mademoiselle Thalie uoverkommelig. Og hun gjentok selv i sin ensomhet med en slags stolthet sin forklaring om de smukke permes indhold, som fremdeles ... ved

en forglemmelse . . . fremdeles laa i en kuffert, et steds, paa loftet . . .

— —

Men de unge norske piker kunde ikke finde sig i, at mademoiselle Thalie fortsatte med at lyve for dem.

Nu for eksempel det lille fæle tinbæger, som hun hver dag drak av? Var det ikke latterlig (foruten at det var feigt og uværdig) at hun ikke turde si dem — dem, som skjønte alt! — at hun hadde faat det av monsieur Sansdoute?

De gav sig ikke. Og en dag fik mademoiselle rødmet og stammet det frem. «Virkelig — hvor morsomt!» ropte de norske i kor. Og de mærket sig, hvor mademoiselle Thalie blusset og forynget sig, fordi de tok hendes betroelse som det naturligste i verden.

Hun skulde komme til at betro dem mer!

Det var nemlig ikke længer tvil om, at mademoiselle Debrosse var hemmelig forlovet med monsieur Sansdoute. Og nærmere betragtet hadde de næsten faaet tilovers for mademoiselle Thalie — hun var et litet, uvidende væsen, men hun hadde trods sin alder utviklings-muligheter. Naar hun bare vilde være aapen mot dem! De vilde bruke enhver leilighet til at lære hende det.

*

Det var torsdag kveld. De sat ved bordet i sine Bon-Marché silkebluser og nippet til kaffen i de smaa kopperne og ønsket, at madame Debrosse snart kunde pigge i seng, saa de kunde ta frem cigaretterne . . .

Og da madame Debrosse for tredje gang hadde fortalt om ham, den tyske digter — hvad var det nu han het?, som sa til Napoléon, Napoléon Premier, mine damer, Napoléon le grand empereur français — hvad var det nu, han hadde sagt? saa reiste den gamle ruin sig og sa godnat. «Godnat mine kjære piker, godnat min gode Thalie — I vil tilgive, at jeg trækker mig tilbake — Thalie, min pike, sørg for, at de unge tyske damer intet mangler! Hvis det er noget I ønsker, mine damer, saa nævn det blot, nævn det blot! Det vil være Thalie, min datter, en fornøielse!» — Omsider klirret det sorte buskas paa madame Debrosse's kappe ute i gangen . . .

Frem kom cigaretter og fyrstikker. Og nu skulde mademoiselle Thalie ogsaa røke, det hadde de svoret paa! Den ene stod med cigaretterne, den andre med den tændte voksfyrstikke —

«De kan da ialfald forsøke!» ropte de munden paa hverandre. «Courage, mademoiselle Thalie, courage!»

Men mademoiselle Thalie værget sig med begge hænder og lo, saa hendes store barm gik

i bølger ned mot hendes lille talje — og hun la hodet paa skakke som en sytten-aaring og bad for sig . . .

Da brøt frøken Mimi ut:

«Aa — kanske monsieur Sansdoute likevel kommer ikveld, det er derfor! De er bange! Sandheten, mademoiselle! De er — De er bange for at monsieur Sansdoute . . .»

Frøken Mimi stoppet. Uttrykket i den lille mademoiselles ansigt stoppet hende. Mademoiselle Thalies øine glippet som for et slag, og hendes mund trak sig nedover.

«Men kjære,» sa frøken Mimi, «men kjære, jeg mente ikke at gjøre Dem noget ondt!»

«Det er ingenting — det er ingenting!» sa mademoiselle Thalie.

Men hun graat. Hun graat aldeles tydelig og kunde ikke skjule det. Hvorfor hadde han ikke engang sendt hende et bud? Var det ikke torsdag og hendes dag? Hadde hun ikke hat stekt kalkun til ham — oh, en kalkun til otte francs! Og han var ikke kommet — og hadde ikke engang værdiget hende et bud! Og det var ikke mer første gang, at Théophile blev borte den middag, som var hans skyldighet mot hende . . .

De unge norske piker kjendte noget nyt. De kjendte forvirring. Hvad gik det av mademoiselle Thalie?

Og de satte sig tilbake paa sin plads og

puffet ikke til hverandre med benene under bordet, som de pleiet. De sat ganske stille.

Saa fik Asta en god ide. Hun begyndte at snakke om kjærlighet. Hun visste sagtens hvad kjærlighet var. Hun elsket formanden i studentersamfundet. Og hun sa:

«Det er saa rart — sommetider skal det ikke mer end et navn til for at bli bevæget. Jeg mener en viss persons navn.»

Mademoiselle Thalie saa op over sit lommetørklæ.

«. . . tænk i en av aviserne hjemmefra idag,» fortsatte frøken Asta — «der læste jeg om en viss person» — hun saa bort paa sin kusine for at slippe at se mademoiselles rødkantede øine — «og idetsamme jeg saa hans navn, fik jeg voldsom hjerteklap, vil du tro det?»

«Det er ikke det mindste forunderlig,» sa mademoiselle Thalie med sløret røst — «ikke det mindste forunderlig.» Og inde i hende bevæget noget sig i store, kvælende bølger — hun kunde ikke skjelne hvad det var — noget som en kval, en trang . . .

«Jeg er saa dum i aften, jeg er saa umulig,» sa hun og tørret sine øine — «men det betyr intet — det er maaske la grippe, en smule la grippe . . .» hun forsøkte at smile.

«Ja, kjærligheten er i grunden rar,» sa frøken Mimi og blaaste langsomt røken over bordet.

Det skalv i mademoiselles øienlok. Hvad visste disse unge piker om kjærlighet? Det bølget og steg nærmere og nærmere mademoiselle Thalies hals... Hun kunde maaske si dem noget om kjærlighet — hun visste maaske, hvad kjærlighet var for noget...

«En gang,» sa frøken Mimi — «en gang fridde en mand til mig. Jeg var ikke mere end seksten aar, det var endda ifjor — og vil dere tro, at han var seks og tyve..»

Mademoiselle Thalie saa opmærksomt paa den unge pike.

«Og saa?» sa hun.

Det gik en lettelse gjennem de unge pikers øine — nu var det over med mademoiselle Thalie, nu kunde de atter faa det koselig.

«Og saa glad som han var i mig — og saanne komplimenter, som han sa mig!»

«Og saa?» spurte mademoiselle Thalie.

«Men jeg kunde ikke. Det var en kjæk fyr, men jeg elsket ham ikke.»

«Nei, da kan man ikke,» sa mademoiselle Thalie.

Asta sa:

«Min søster ventet paa sin mand i syv aar — slik elsket hun ham.»

Syv aar, tænkte mademoiselle Thalie; og hun smilte et litet smil, som fik hendes mundviker til at dirre.

Og de to unge piker fortalte mer om kjær-

lighet, kjærlighet de hadde hørt om: trofast kjærlighet og troløs, modig kjærlighet og rørende . . .

Mademoiselle Thalie sat ganske stille med sine smaa bleke hænder over hverandre i fanget. Hun hadde en stor anfegtelse. Ja, mademoiselle Thalie hadde sit livs største anfegtelse. Hun hadde trang til at si dem det! Hun, som i tolv aar stum hadde baaret sin lykkes hemmelighet, hun holdt pludselig paa at kvæles av ord, hun vilde nævne den med! Oh, at si: jeg elsker ham! Oh, en eneste gang at si: Han elsker mig! Oh, at turde nævne det — ikke mer late som ingenting, ikke mer dække over! Nei, nei, faa si det, si det til disse, som forstod! Jeg vet det — oh, jeg kjender kjærlighetens himmel, og dens salighet og kval er min — min Théophile har aapnet portene for mig, og i min Théophiles arme glemmer jeg jorden . . . Blot denne ene gang! Blot denne ene gang!

Men endnu nølet mademoiselle Thalie — veiet og nølet . . . Hun saa paa de store, lyse ansigter og paa de modige, unge øine, — paa cigaretrøken, som gled lik en taake over læberne . . . de var fremmede for hende, disse unge piker . . . Men hvad hadde de ikke lært hende i sin frimodighet!

Da sa pludselig en av dem:

«Og De, mademoiselle Thalie, nu kan De fortælle os noget!»

Hendes hjerte begyndte at slaa — tub, tub, sa det i hendes øre.

«Men mademoiselle Asta,» sa hun og bøiet blygt sit hode — «hvad skulde jeg ha at fortælle?» Og hendes øine gik skjælmsk fra ansigt til ansigt — skjælmsk og med en liten rest av angst i blikket.

«Aa mademoiselle, aa kjære mademoiselle Thalie, fortæl noget om dem selv!» ropte de — og de flyttet sig nærmere, saa stolbenene skrapte. Og frøken Mimi kunde ikke længer holde det tilbake:

«Mademoiselle», brøt hun ut, «er De ikke ... er De ikke ... Monsieur Sansdoute!» — som mousserende vin kom navnet over hendes læber.

«Monsieur Sansdoute er min ven» ... endnu et sekund nølet mademoiselle Thalies tunge — endnu et sekund bød en gammel løgn sig frem. Saa rakte hun pludselig sine smaa hænder mot de unge piker:

«Oh, mine venner,» sa hun sagte — «monsieur Sansdoute — det er min elsker -- mon amant depuis douze ans! Mon amant bien aimé!»

I det samme mademoiselle Thalie hadde sagt dette, kjendte hun noget besynderlig. Gjennem hele hendes væsen trængte en stolthet sig — og hun rettet sig, og hendes øine tindret under de buede bryn, og hun nikket:

«Ja — ja,» sa hun, og hendes lille pariserstemme dirret av stor og hellig værdighet.

De unke piker stirret paa mademoiselle Thalie. Og som paa kommando blev deres ansigter samtidig gydt over av dyp og brændende rødme.

Det ringte. Tre smaa slag ringte gangklokken.

Mademoiselle Thalie reiste sig — ogsaa hendes ansigt glødet.

«Det er ham — det er ham!» utbrøt hun, og hendes stemme sang ordene som en hymne.

De unge norske piker saa ikke paa hverandre — de samlet cigaretter og fyrstikker sammen ....

Og da mademoiselle Thalie kom ind fra entréen med sin haand i monsieur Théophiles, var den lille stue tom.

*

De sat paa sengkanten. Det var gaat et par timer. Men de var endda ikke kommet sig av sin store ophidselse.

De kjendte sig lik folk, som uforvarende er kommet til at træ op i noget stygt — de kjendte det, som var de kommer borti noget, som skjæmte dem ut.

«Det er det værste — det er allikevel det værste jeg har oplevet,» frøken Asta slog med

haanden i sengedynen — «en elsker — en elsker! Og saa grim og gammel som hun er!»

Ja, mademoiselle Thalies alder øket avskyfølelsen, de begge to sat i; det var som tanken paa hendes alder fornærmet dem personlig . . .

«Jeg blir her ikke en dag længer — ikke en dag!» det lyse hodet reiste sig utfordrende.

«Isj,» sa frøken Mimi — «la os tænke os om, hvad vi skal gjøre!»

Hvad de skulde gjøre? Asta skjød haken frem. Hun maate spørre, om skikkelige mennesker hadde mer end en eneste ting at gjøre i et slikt tilfælde?

«Vi flytter naturligvis — vi flytter imorgen den dag» — og hun slængte sig med et kast ut av sengen og gik bort og trak alle komodeskufferne ut — de kunde like saa godt ta paa at pakke straks!

Ja men grunden — hvad skulde de finde paa for en grund?

Finde paa? Asta hadde aldeles ikke tænkt at «finde paa» noget! Var det ikke grund nok, at mademoiselle Debrosse selv . . . gode himmel, en slik frækhet!

«Og vi har spist sammen med dem! Og vi har spøkt med ham! Og tat imot cigaretter av — saan en!» Astas øine løp fulde av ydmygelsens taarer.

Og ogsaa frøken Mimi flyttet sig urolig der hun sat. Hun tænkte paa sin mor — paa sin

mors glatkjæmmede haar og blaa, faste øine . . . paa løftet, hun hadde git: aldrig, o aldrig at søke daarlig selskap!

— — — —

Mademoiselle Thalie stod og passet lergryten med artiskokkerne, da det banket paa den laaste panel-døren. Hun stod urørlig.

«Mademoiselle,» sa det — «mademoiselle Debrosse — vi maa tale med Dem!»

Mademoiselle Thalie rørte sig ikke.

Det banket stærkt og vedholdende.

«Mademoiselle, vær saa snil og kom ut!»

Og det kom dirrende av utaalmod:

«Vi vet jo, at De er derinde, mademoiselle Thalie!»

Da løste hun hurtig det graa tørklæ, hun hadde knyttet om haaret; og uten et ord lukket hun døren op.

Der stod de to norske damer klædt i yttertøi — ja, de hadde sine graa reiseluer og sine reiseslør paa sig og de store skindkraver om halsen; i haanden holdt frøken Mimi sin sorte væske.

«Men min Gud!» mademoiselle Thalie slog hænderne sammen — «hvad staar paa? Hvad er paa færde? I reisetøi!!»

«Mademoiselle,» sa Mimi, men røsten svigtet hende.

«Undskyld mademoiselle Debrosse,» sa Asta og var stærkest — «vi har besluttet at flytte.»

At flytte . . .

Mademoiselle Thalie tok sig et øieblik til panden. Bare et øieblik. Saa trak hun kjøkkendøren til efter sig. Aha! Og hun reiste hodet som en gammel hest, som faar av sporerne.

«Denne vei, mine damer — værsaagod!» — og hun gik foran dem gjennem den lange, mørke gang. —

De vilde flytte! De vilde flytte midt i maaneden! Vel! Det var ikke første gang, hendes pensionærer forsøkte den slags! Men de hadde leiet for maaneden! Hun hadde deres forældres brev for det! De mente kanske at bedrage hende for en halv maaned's leie? Det skulde det ikke bli noget av! Hun hadde sort paa hvitt for det!

De vilde flytte! Hadde de opdaget noget ubehagelig? Hadde de smaa dyr fra hendes værelse maaske atter trængt sig igjennem væggen . . . .

Lik en maskine, som en tid har været ute av virksomhet, arbeidet atter mademoiselle Thalies hode med de kjendte tanker.

Saa stod de alle tre i den sirtsklædte stuen, som hadde hørt saa mangt et nølende goddag og kjølig farvel.

Mademoiselle Thalie la hænderne sammen paa sin lille stramme og runde mave. Hun trak haken ind, og det dannet sig en tve-hake over hendes ikke længer hvite halslinning. Hun sa:

«Men mine damer — jeg forstaar ikke . . .»

Og mademoiselle Thalies øine stod som støvleknapper i hendes bleke ansigt. Hun saa uten at blinke paa disse mennesker, disse vildfremmede mennesker, som vilde bedrage hende for hendes penge!

Men i frøken Astas sind var harmen atter begyndt at gløde — det blotte syn av den lille, med blonder og sløifer utstafferte dame, fik den til at gløde rikelig.

«Mademoiselle Debrosse,» sa hun, og hendes ribben spændtes under et dypt aandedrag — «min kusine og jeg ønsker vor regning.»

«Javel,» mademoiselle Thalie skjøt brystet endda litt frem — «men . . .»

«. . . min kusine og jeg har pakket vore kufferter — vi kan selvfølgelig ikke være her længer — vi flytter over til pension Duval.»

«Pension Duval!» mademoiselle Thalies røst steg — «pension Duval! En pension for hvemsomhelst! En . .»

Asta avbrøt hende med dirrende værdighet:

«Det kommer dem jo ikke ved — mademoiselle Debrosse! Men jeg — men vi synes det er rigtig at si Dem, at vor grund til at flytte, den maa De selv forstaa, efter hvad De fortalte os — igaaraftes.» Asta hævet sin dype alt-røst. «Vi er ikke — hjemmefra — vant til — denslags forhold. Som De vet, var det et respektabelt hus, vore forældre søkte til os.»

Frøken Asta satte sine klare, blaa øine paa mademoiselle Thalies ansigt. — Mademoiselle Thalies øine lukket sig, et sekund.

«Naturligvis betaler vi for en maaned, for maaneden ut,» sa frøken Mimi og aapnet sin haandvæske.

Det begyndte at summe for mademoiselle Thalies ører — som en liten, ilter moskito-summ. Saa løftet hun sine hænder.

«Er det mulig,» brast hun ut — og det var som lyden av hendes egen stemmes diskant vækket hende. — «De vil flytte — De vil flytte fordi . . . De som, De som . . . .» og pludselig øket den lille klare lyd av guldpengene, som frøken Mimi talte op paa bordet, raseriet i hende, saa hun ikke længer styrte det. De betalte! De betalte for en maaned! Femten tyvefrancs-stykker i guld! De betalte uten at prutte, uten et ord! En slik forsmædelse hadde aldrig noget menneske tilføiet hende! Og foran hende rakte frøken Asta haanden ut . . . .

«De rækker mig Deres haand, frøken Asta — De tror, jeg vil røre Deres haand, Deres store haand, Deres latterlig store haand! Oh, har nogen set make til hænder — og føtter! Gud, hvilke føtter! Det er ikke kvindeføtter — det er ikke menneskeføtter — det er elefant-ben, det er elefant-ben, sier Théophile!» og hendes latter klapret mellem hendes hvite tænder. —

De to unge piker stod og stirret paa hende .... Disse væsner uten talje, uten barm, uten gratie, uten kvindelighet — i sine lavhælte støvler og for-store klær — disse barbarer, som vilde forraade hende til pension Duval!

«Ja, se paa mig — bare se paa mig. Jeg mangler ingenting — ... Dere gaar! Ja gaa, gaa blot! Gaa ut paa gaten — ah, Deres fru mor behøver ikke at følge Dem ut paa gaten! Det er ikke en herre, ikke en herre i hele Paris, som vil resikere at røre dere, sier Théophile! Reis — reis hjem! Hils de norske mænd, hils dem fra Thalie Debrosse — velbekomme fra Thalie Debrosse! Reis, reis, dere mannequiner!» skrek hun fra toppen av sin bristende røst. — «Ribben!» skrek hun — «ribben!»

De var gaat!

De var gaat .....

Mademoiselle Thalie dreiet sig rundt, hvor hun stod —. Saa sank hun ret ned paa sine knær. Og hendes hænder grep i sirtstrækket paa den lille canapé og krøllet det, fordi de ikke visste, hvad de gjorde.

Og mellem hendes tænder trængte et navn sig frem — et rop og et navn:

«Théophile! Théophile!»

EN HATTEFJÆR

I.

Fru Honoria Salmeyer var ikke som andre mennesker der i byen. Det hadde hun aldrig været. Men ingensinde hadde hun kjendt det saa stærkt som nu efter Salmeyers død.

Fru Honoria Salmeyer hadde en nærtagende samvittighet. Den var arvelod fra hendes mor. Naar hendes salig mor hadde været i gjæstebud, sat hun altid efterpaa med kolde hænder og fortrød paa noget hun hadde sagt eller latt være at si. Og næste morgen skrev hun smaa hvite brevlapper (som hun la sammen paa sindrig vis, saa hun sparte konvolutten) og sendte med leilighetsbud til forskjellige, med bøn om tilgivelse, hvis hun med ord eller taushet hadde saaret nogen .... Prestemors trekanter var vel kjendt i alle de bygderne, fru Honoria Salmeyers far hadde virket som prest.

Fru Honoria Salmeyer skrev ikke til folk og bad om tilgivelse. Det var ikke utefter, hendes samvittighet hadde sin opmerksomhet vendt; det var indefter. Det var i fru Honorias egen

sjæl de svære kampene mellem «burde gjort» og og «gjorde» utstredes; og nu, efter Salmeyers død, var det hendes lod i fuldkommen ensomhet at holde de store opgjørene med samvittigheten.

Saalænge Salmeyer levet, var han saa at si denne aarvaakne samvittighets trygge og gode motvegt. Naar anfegtelserne kom over hende, gik hun til Salmeyer med dem. Saa og saa har jeg gjort, kunde hun si, men det var nok ikke ret av mig, Salme? — Det og det har jeg kjøpt, men det er vel dem, som kunde behøvet de pengene bedre, Salme? — Da fandt altid den gode, snille Salmeyer akkurat de ordene, hun trængte for sit urolige sind. Gjort er gjort, kunde han si, det er bare bortkastet tid at se sig atterover, go ahead du Tuppa mi. — Eller: hvad skulde folk leve av, kunde han si, hvis ikke vi, som kan betale, hadde fornødenheter da, Tuppa mi? — Ja, naar hun laa og hadde vaakenat med sin samvittighet, da trængte hun bare at strække armen ut og røre ved Salmeyer, saa kom han hende mild og venlig i møte ut av sin gode søvn — og strøk hende over haaret og sa: Graat ikke du, Tuppa mi, du er sgu ikke værre end de andre, — du er heller i mange stykker bedre end for eksempel Rasmus' kone. Med slike ord trøstet Salmeyer hende, mens han levet.

Anderledes nu. Nu laa hun alene under den store franske sengehimlen — sat ensom

i den eketræs panelte spisestuen paa Honorialyst — spaserte ensom her paa den øvre veien, mens alle byens dannede mennesker møttes, oplagt til spøk og samtale efter kirkegangen, nede paa Strandveien. — Alt hun hadde igjen var en tom plads hjemme og en grav paa den nye kirkegaard.

Graaten prikket fru Honoria Salmeyer under de hvite, hvælvede øienlokkene. Og da den store hattefjæren fra Paris, som bølget hit og dit i vinden, rørte hendes kind, løftet hun hurtig haanden som for at beskytte sit ansigt . . . Og atter dirret prestens stærke, manende ord i hendes bryst: «For hver gjenstand, der smykker dit hjem, for hver gjenstand, der tilfredsstiller din forfængelighet, skal Gud Herren kræve dig til regnskap paa sin dag.»

O, gud inderlig tilgi hende denne sidste daarskapen! Hun hadde faat fjæren direkte fra Paris. Mot efterkrav — contre remboursement.

Sørgeaaret var omme. Og hvilket aar! Hvad hadde hun ikke levet igjennem av ydre forandringer og indre omvæltninger? Hvad hadde hun ikke tapt foruten Salmeyer, det snille, gode menneske, hendes livs støtte i sytten aar! Hendes indtægter var ikke længer de samme — hendes stilling i byen var ikke længer den samme — og til Honorialyst, det visse møtested for utenbys og indenbys honoratiores — til Honorialyst kom nu i hendes

enkestand av mænd ingen andre end sognepresten. Ak, villaen svarte ikke længer til sit navn! Det selskabelige liv i byen gik sin gang — uten syttende mai-festen i Honorialysts have, uten den store herremiddagen paa Salmeyers fødselsdag — uten hende, som i mere end tolv aar hadde været soiréernes værtinde i «festiviteten», balselskapets direktrice, og den uundværligste dame i byen, dengang kongen skulde mottages . . .

Men hvad veiet likevel alle disse ydre tingene mot den beængstende indre erfaringen, hun i dette aaret hadde gjort — den sjælelige?

Hun, som i sytten aar hadde strævet efter at vinde over motviljen, al verdslighet reiste i hende — en motvilje, som hadde rot i opdragelsen, hun hadde faat (i frygt og bæven) — hun kjendte nu til sit hjertes inderlige forfærdelse en dragning mot den verden, hun saalænge Salmeyer levet, for hans skyld, for sin stillings skyld hadde ofret saa meget av sin sjælefred! — Naar sognepresten, som var saa snild at se til hende to ganger om uken i hendes ensomhet, i sine trøsterike samtaler la vegt paa den befrielse — lik fangen, som ser sin celledør aapen — hun og hendes aldrig slumrende samvittighet vilde vederfares, naar hun herefter helt kunde gi sig hen i arbeidet for guds rike paa jorden, saa kjendte fru Honoria taarerne prikke under de store, hvite øien-

lokkene. Men det var ikke hengivelsens og befrielsens milde taarer ... Nei, saa underlig er mennesket sammensat: Eftersom sørgeaaret gik til ende, var det som enkefru Honoria Salmeyers taalmodighet med den gamle sognepresten gik samme veien. Og det forrige liv, hun hadde levet i tappert stræv for at gi gud, hvad guds var, og øvrigheten, det vil si Salmeyer og stillingen, hvad deres var, det forekom hende nu i hendes ensomhet attraaværdigere end det stille liv, hun efter sognepresten og folks mening herefter var bestemt for. Ja, hun som i festombruste aar, som konsul Salmeyers anden kone og byens første dame aldrig hadde overhørt samvittighetens røst, naar denne bød hende at lægge et lod i den ene vegtskaalen, i de gode gjerningernes, straks den andre, som bar hendes verdslige virke, fik øket indhold — hun rakte nu klagende armene efter glæderne, hendes samvittighet ikke længer lot hende naa, mens kinamissionen, jødemissionen, indremissionen, fattigpleien og de vanføres tunge lod la sig knugende over hendes liv .....

Hun hadde skrevet til Paris efter fjæren.

Det var ikke det første skridt hun tok, væk fra det tunge, ut mot den verden, hvis liv endda bruste paa Strandveien og under «Festiviteten»s gaskroner. Men det var det største; og det kostbareste ...

Hun hadde ogsaa lidt, den gangen hun for

et par maaneder siden en kveld gav efter for sin uro og gik ned til den oplyste byen — (ak, lik en fange, som ser celledøren aapen!) Hun hadde spasert op og ned i skyggen av klubhuset i Lillegaten, og der hadde hun hørt toner fra kvarteten og strofer av frøken Evensens solosang. Men hvilken nat fulgte ikke! Hvad hadde hun kunnet svare til samvittighetens bebreidelser? Og hvor var den haand, som kunde stryke haaret fra hendes pande og uroen fra hendes kind? I graven. Hun hadde lidt; og først mot daggry, efterat hun hadde været oppe og fundet frem tre av Salmeyers skjorter og lagt dem færdig til brødmanden, hadde hun faat nogen timers urolig søvn.

Og dog var det, hun dengang kjendte, intet mot kvalerne, som nu bunket sig lik mørke skyer i hendes forpinte sjæl.

Hun hadde skrevet til Paris efter fjæren . . .

Hun syntes hun trængte den.

Hun hadde møtt Rasmus' kone i ny vinterhat paa torvet — en hat av størrelse. Og hun hadde kjendt et stik i sit hjerte, da hun i de store speilglasruterne saa sin egen beskedne skikkelse ved siden av svigerindens. Bitre taarer hadde et øieblik mørknet for hendes syn. Og hun hadde ikke lyttet til samvittighetens røst, som sa, at den som har set lyset i en prestegaard, maa lyde andre love end Rasmus' kone, født bak en butik . . . Nei, hun var gaat like

hjem til Honorialyst og hadde skrevet efter fjæren.

Straks brevet var sendt, kom anfegtelserne. Hvorledes kunde det være fat med det menneske, som næret ønske om en strudsfjær efter at ha oplevet et tap som hendes? Og visste hun ikke (altfor vel), at det er tusen mennesker, millioner, som aldrig har eiet en strudsfjær — ja, som ikke engang har det daglige brød?

Fjæren kom. Mot efterkrav — contre remboursement. Og hun graat.

Et hundrede og fem og tyve kroner. Et hundrede og fem og tyve kroner for en hattefjær! Hvem hadde kunnet ane det? Det var uhørt! Hun burde sende den tilbake — retour! Den var smuk; den mindet ogsaa om en sørgepil . . . Den var større end Rasmus' kones . . . Men et hundrede og fem og tyve . . . hun burde sende den tilbake — retour!

Det hjalp ikke, at hun drog sig til minde ord, Salmeyer hadde talt til hende ved lignende anledninger. Og det lindret ikke at mindes hænderne, som hadde arbeidet dette pragtstykke av en fjær — disse hænderne, som var saa taknemmelige for at faa arbeide — og som hun ved dette indkjøpet sikret mere arbeide . . . Nei, fru Honoria Salmeyer var ikke som andre mennesker der i byen — og hendes samvittighet var ingen almindelig samvittighet. Var de smaa modisterne der ute i Paris forsvarlig lønnet?

Hadde hun ikke læst etsteds om en sulte-løn? O, ubarmhjertig og nidkjær var samvittigheten over hende, som ørnen over sit bytte!

Hun burde sende fjæren tilbake . . .

Retour? Kunde fru forhenværende fransk konsul Salmeyer være sig bekjendt at sende noget tilbake paa det vis — til Frankrikes hovedstad? Nei, det kunde hun ikke for sin avdøde mands skyld, det kunde hun ikke for sin forhenværende stillings skyld. Endda sat hun paa villaen og hadde en position, i det stille, at vaake over!

Fru Honoria Salmeyer løste ind fjæren. Og la den i sit store linnetskap.

Der laa den helt til paaske. Da kom Rasmus' kone paa visit i ny vaarhat. Vel var Rasmus Salmeyer nu firmaets chef og hans kone byens første dame; men det var noget iøinefaldende ved maaten, Rasmus' kone i klær og hatter understreket dette, — noget utfordrende, som jog blodet op i fru Honoria Salmeyers kinder — — — —

Fru Honoria Salmeyer satte selv fjæren paa sin beskedne hat. Og gik i kirken med den — for at høre den bekjendte pastor Vargen præke.

Men hvilken præken fik hun ikke høre! Til hende — til hende Honoria, Salmeyer, talte den fremmede prædikant, — hvert ord, som utgik av hans mund, hadde truffet hende midt i hendes skjælvende hjerte! (Og fra hendes hode

hadde strudsfjæren vaiet, — et syndens symbol — synlig for alle . . .)

»Ikke dit avlagte klædebon er det, Gud Herren kræver av dig, men det dig dyrebare klædebon — ikke din ledige time er det, du skal bringe din Gud som offer, men den dig dyrebare time. Ti Gud Herren skal kræve dig til regnskap . . .»

O, dette regnskap, som hun hver dag, hver time paa dagen, forberedte sig til med frygt og bæven!

Hvorledes skulde hun været istand til at gaa Strandveien hjem efter disse ord? Nei — den øvre veien, til kirkegaarden, til Salmeyers grav! — — —

Fru konsul Salmeyer gik langsomt opover midtgangen — gruset knaset under hendes skridt, og hendes sorte sørgekjole førte litt av den hvite sanden med sig . . . Hun løftet blikket og saa solen lyse ind i den røde granitblokken, hun hadde latt reise paa Salmeyers grav, og i den smukke, forniklede gitterport, som en gang ogsaa skulde lukke hende, Salmeyers anden kone ind for bestandig — naar hendes urolige hjerte hadde slaat sit sidste slag . . . Hun trak kaapen tættere om sig — det var kjølig her oppe under trærne. Og tung i sind satte hun sig foran de to gravene, som hun dagen før hadde latt piken pynte med de vakreste vindusblomsterne fra Honorialyst.

Der gik et menneske over midtgangen ....

Fru Salmeyer kjendte hende — som hun kjendte alle sin bys fattige. Det var den saakaldte Guld-Mine. Og fru Salmeyer vilde nikke, nikke venlig til den gamle piken. Men Guld-Mine saa ikke op. Og saa underlig er mennesket sammensat: fru konsul Salmeyer kjendte et stik i hjertet, da Guld-Mine gik forbi uten at se op. Og pludselig var det som om samvittigheten slog s i n e øine vidt op og stirret paa Guld-Mine og ropte: Et hundrede og fem og tyve kroner! ... Og uten mer varsel blev fru Honorias tanker kastet ind i alleslags utregninger — hvad kunde en som Guld-Mine skaffet sig for en slik sum? Klær — sko — fødevarer — lægebehandling — brænde — sengetøi — en liten ferie — en stor magasinovn ... det suste for fru Honorias ører, det hvirvlet gjenstande av alle størrelser gjennem hendes hode. —

Hun førte det lille sortrandede lommetørklæ over panden ... Men hendes blik slap ikke Guld-Mines tynde skikkelse — og hun merket sig de smaa pyntetingene, fattige mennesker sætter paa sin dragt for at gi den søndagspræget — og hun merket sig, at nu bøiet Guld-Mine sig over en grav .... og nu rakte hun armen fremunder det komiske ytterplaget, hun hadde over skuldrene ... og nu pillet hun

visne græsstraa av torven . . . hendes haand var gul med høie aarer . . . .

Hvad hadde en som Guld-Mine spist til frokost? Hun, Honoria Salmeyer, hadde spist fersk vørterkake og forlorne egg . . .

Hvem laa i Guld-Mines grav? Maaske hendes gamle mor, død av slit og sorger? Maaske en liten søster, visnet væk av mangel paa næring . . .?

Det prikket under de hvite hvælvede øienlokkene. Og gjennem taarer saa fru Honoria Guld-Mines sortklædte, krokete skikkelse . . . den forflerte sig . . . det blev mange skikkelser, mangfoldige — det dækket hele kirkegaarden, hele utsynet for fru Honoria Salmeyers strømmende øine. — Men da løftet hendes store bryst sig i et suk, likesom en bølge løfter sin byrde og frir sig for den — en beslutning fødtes i hendes sind — og hendes taarer blev befrielsens og hengivelsens milde taarer. Hun vilde gjøre en god gjerning! En virkelig god gjerning — ikke i den ledige time, men i den dyrebare time — ikke utenfor sit hjem, men indenfor Honorialysts egne vægger!

Et vindpust førte hattefjærens lange myke fjærstraaler ind mot hendes ansigt —; hun strøk dem langsomt og venlig tilbake mot haaret.

II.

Det kunde godt sies, at det var noget fornemt over kammerset til Guld-Mine. Likesom over Guld-Mine selv. Jomfruen til presten hadde selv sagt det: Du er ikke som andre folk, Mine, hadde hun sagt, og kammerset dit er en raritet. Ja, folk er snille, svarte Guld-Mine; men om hun saa selv skulde tænke det, saa var ikke kammerset likt andre kammerser der i byen.

Det var ikke stort. Men det laa i byens bedste strøk. Tvers over kraapet var prestens kjøkkenvindu, og langsmed husvæggen gik fogdens plankegjærde. I stuen hos madame Monsen logerte amtsfuldmægtigen, og straks nede paa gaten laa posthuset. Hun kunde bare sitte ute paa trappen, saa kunde hun se fine folk gaa til og fra. — Men inde i kammerset var alt det samlet, hun nogenstid hadde faat forærendes — siden den første julen paa «Hjemmet for forældreløse barn» og frem igjennem aarene like til blomsterglasset, hun fik sidste fødselsdagen av madamen. — Tøisdukken og ABC-boken — kiksekulerne og haarkammen og perleringen hadde hun tat vare paa — julekort og poesialbum og haandvæsken, hun fik av frøken paa hjemmet til konfirmation — sangbok og strømpebaand og krusfigurer og blomsterglas og kunstige roser og et litet net matspand, ikke større

end en kaffespelkom — altsammen hadde hun tat vare paa og stilt op og hængt i kammerset; komoden og hylden og begge væggene var aldeles fulde av erindringer og foræringer. Ja folk er snille, tænkte hun, naar hun sat i kammerset og saa sig rundt og husket paa alle de bekjendte, hun hadde i verden.

Men likevel var kammerset for ikke noget at regne før forbedringen.

Det laa i den bortre enden av huset. Det hadde egen opgang, saa madam Monsen var fri for at snuse i hendes kjørler; en totrins trætrap bar op til døren, derfra kom en ind i et litet rum uten vindu, akkurat passelig stort til beatricen og raskebøtten og det hun hadde av matkopper. Indenfor laa kammerset.

Kammerset hadde et litet firkantet vindu paa den korteste væggen; men bent utenfor ruterne gik fogdens plankegjærde. Det var et høit gjærde, og dengangen hun leiet rummet og de første fire aarene, hun logerte der, var plankerne svarte og trukket med grønske, og det mørknet svært i kammerset fra dem. Men saa tok hun modet og gik op paa kjøkkenet til fogden og spurte, om det var anledning for hende til at male gjærdestumpen utenfor kammersvinduet hvit? Hun skulde faa svar senere, sa fruen, som selv kom ut paa kjøkkenet — hun var stor og majestætisk og datter av konditoren der i byen. — Men samme kveld saa Guld-Mine baade

fogden og fruen komme op igjennem kraapet; fruen hadde fløielsmantille og blondehat og var en øienlyst; men fogden gik som han var i kontorfrakke og langpipe. De stod en stund og kek op imellem væggen og plankegjærdet, siden gik fogden ind efter et stykke og banket paa plankerne med pipespidsen. — Næste morgen fik hun bud, at jo da, værsegod, hun kunde male. Hun kjøpte hvitmaling og hadde for ti øre oker i — og læregutten til maler Olsen malte paa fyrabend; gratis; folk er snille.

Saa var det, hun slog øinene op morgenen efter forbedringen. Og satte blikket paa de hvitmalte plankerne! Det var som solen selv stod bent ind i kammerset! Det blinket i slaaen paa kammersdøren og i nikkelen paa vækkeruret og i det lille nette matspandet, som hang ret for sengefoten. Og hun kunde se naaleøiet paa maskinen der hun laa i sengen.

Hun blev saa forfjamset, at hun var ikke god for at sætte sig til at sy med det samme — hun syntes al ting i kammerset hadde forandret sig med ett; og da hun hadde far't over smaat og stort med støvkluten, saa fik hun for sig, at hun vilde ha vindus-blomst. Ja saa naragtig var hun, at hun gik avsted og kjøpte sig en taarefuksia paa fattighuset og satte den bort i kammersvinduet.

Madamen lo til hende. Men det tok hun sig mindre nær av, for hun tænkte som saa, at

trær er ikke anderledes end mennesker, de vænner sig til enhver ting. Og det gik, som hun tænkte: den første sommeren sturet fuksiaen og vilde sig ikke rigtig til; men nu var det seks aar til vaaren siden hun fik sig den, og den stod fin og lysegrøn borti karmen og feilte ikke noget; den hadde lysere blade og blekere roser end fuksiaer flest, men en taare kan ha forskjellig kulør, og hun saa ikke andet, end at træet likte sig i kammerset.

— — —

Du er ikke som andre folk, Mine, hadde jomfruen til presten sagt. Det var et sandhetsord, om hun saa skulde tænke det selv. En kan holde sig opreist for om en er fattig. Hun skyldte ingen noget — og hun hadde betalt paa dagen for kammerset, saa længe hun hadde logert der, ti aar til vaaren. — Om vinteren slet hun vondt; men mennesket vænner sig til enhver ting — tit og ofte maatte hun huske paa en fortælling, frøken paa hjemmet hadde læst op, om en prinsesse som var saa fin, at hun ikke spiste andet end sukker; naar hun, Guld-Mine, fik sig en kaffetaar til, saa greiet hun sig langt med betesukkeret hun ogsaa. Og hun hadde den troen, om hun saa bare skulde tænke det selv, at hun kom av bedre folk. Det staar enhver frit at tænke sit.

Vilhelmine Iversen, søm og reparation, stod det paa skiltet over døren. Men Guld-Mine

kaldte alle der i byen hende siden den gangen hun fandt en stor tyk fingerring av guld paa Grøntorvet. Hun hadde mangen gang undret paa, hvorfor akkurat hun skulde finde den ringen .... Fire ganger hadde hun avertert den i Budstikken; men eiermand meldte sig ikke. Det var mange aar siden nu; og hun hadde latt ringen smelte om og hadde faat to ringer av almindelig størrelse utav den. Den ene bar hun paa venstre haands ringfinger. Den andre hadde hun nedlaast i øverste komodeskuf. Og sommetider sat hun og gjorde sig rare tanker om den nedlaaste ringen, mens hun sydde.

Hun holdt sig mest for sig selv; undtagen paa fødselsdagen, den fem og tyvende april — da hadde hun husjomfruen til presten og madam Monsen til kaffe. Men ellers holdt hun sig mest for sig selv, for hun var ikke av byens folk. Hun var kommet med baaten for ti aar siden; hun hadde været i følge med en pike, hun hadde tjent isammen med — de var blit forlikt om at dra til bygden, den andre var ifra. Men paa baaten forlovet den andre sig med maskinisten og blev med nordover; slik kom Guld-Mine dit til byen. «Du holder dig for god, det hænder dig aldrig i verden nogen ting,» hadde kameraten sagt til hende, da de bad farvel med hverandre. — Ja, hun holdt sig god, om hun saa skulde tænke det selv. Men hvad det

andre angik, saa kan det komme en hændelse til enhver, og naar en mindst venter det.

Der i byen kjøpte hun sig en maskine og tok paa med søm; hun hadde tjent i huse med mange barn siden hun var femten aar og var utslitt paa kroppen.

— — —

Naar hun la væk sømmen om kvelden, hadde hun kammerset og katten og om sommeren graven at ta vare paa. Det er meget at pusle med for den som har øine at se med — hun syntes ikke hun fik snudd sig, før støvet tok til at lægge sig paa komodeduken, og det gik knapt en kveld, uten det var ett og andet hun trængte at skylle av. Ja, hun hadde mangen gang tænkt at skille sig av med katten bare for det samme — alt det hun godsnakket og revset, saa var hun ikke god for at lære den renslighet. Men naar natten kom, og den rullet sig ihop indved føtterne hendes, da syntes hun det var en hygge ved det lille livet.

Om vinteren savnet hun graven. Og saa fort sneen gik av bakken, tok hun paa at stelle paa kirkegaarden. Det var godt at hun hadde faat graven.

«Ingen er saa fattig at han ikke eier nogen paa kirkegaarden,» hadde madam Monsen det for et mundheld at si. Hun husket hvor det stak hende, saa hun kjendte det længe efter, naar madamen kom med ordtaket sit — den

tid hun endda ikke hadde graven. Men da den fremmede sjømanden døde paa amtssykehuset, fik hun med en eneste gang for sig, at forsynet hadde en mening med det; og dagen efter begravelsen tok hun modet, og gik til presten og bad om at faa graven som sin. Presten var ikke uvillig; men det maatte ordnes med formaliteter først; og halve aaret maatte hun vente, før hun fik fæste paa graven.

Hun hadde ikke reist kors paa den. Hun likte den bedre som den var, uten navn. Og hun tænkte at han, som laa under muld, tok til takke. Det var ingen bedre flidd og pyntet grav paa kirkegaarden end hans. Hver lørdag tok hun med sig rive og hekletøi og katten og gik paa kirkegaarden — saasandt veiret var til det; og naar hun hadde stelt graven, satte hun sig paa bakken med katten i fanget og heklet, mens folk gik til og fra — og fine derimellem — og stelte med gravene sine.

III.

Det var morgen og oplett veir, og plankegjærdet skinte i kammerset.

Guld-Mine sat og sydde; naar hun var oppe i god tid og holdt ved mens det var lyst, kunde hun tjene op til 80 øre dagen nu paa vaarparten. Hadde hun hat dobbelttraads maskine, kunde hun tat paa sig arbeide for manufakturisten og tjent mer; men hun fik være fornøiet som det var

Naar det var lyst i veiret, trængte hun ikke ta træet ut av karmen. Det tindret saa fint i de blekrøde bladene — fem roser hang indved vindusruten. . . . Og hver gang hun la tøiet til rettes under naalen, strøk lyset en liten blink av ringen paa venstre haands ringfinger. Det var muntert i kammerset — det var ogsaa den fem og tyvende april. . . . Og hun skulde til at stemme i en sang, da hun hørte det rumstere utenfor. Nogen var borti raskebøtten. . . . Hun mistænkte det var katten — og reiste sig ikke, men lydde. . .

Da tok det i slaaen, og døren gik op.

«Jøsses,» sa Guld-Mine og slap maskinhjulet — og stod op — og fik løst forklæbaandet. Det var enken efter konsul Salmeyer, som stod i kammersdøren.

Fru Honoria Salmeyer hadde sin gamle blaa regnkaape paa og den lille krephatten fra ivinter. Hun var vant til at gaa til de fattige i deres hjem og til ikke at saare deres følelser. — Hun saa sig ikke om i værelset — ogsaa det hadde erfaring lært hende; men skjønt hendes store hvælvede øine var fæstet paa Guld-Mine, paa maskinen, paa den halvvisne blomst i vinduet, saa kunde hun ikke la være at kjende dette lille rums usigelige fattigslighet, som en rent legemlig mangel paa plads, paa lys, paa luft. . . Og hun var ikke istand til at faa de ordene over sine læber, som hun av erfaring visste

gjorde saa godt som indledning ved slike besøk: Her bor De jo rigtig pent og hyggelig. — Nei, ordene stanset i hendes strupe; en stor rørelse grep hende, en rørelse over denne fattigdom, over denne kvinde, hvis ansigtsfarve mindet om skuddene paa roser, som skyter i kjælderen, over denne maskine, som skulde skaffe det daglige brød. . . . Og i fru Honorias sind blandet tanker paa hvor hun kom fra, hvad hun her saa, hvad hun hadde til hensigt, hvem hun var og hvem Guld Mine var — sig til en forvirret bevægelse, et stemningsfyldt vemod, som tvang taarerne frem under de tunge øienlokkene . . . . Og uten nogen indledning rakte hun haanden i den sorte hansken frem og rørte Guld-Mines arm (Guld-Mine hadde faat forklædet av) og sa:

«Jeg er kommet for at spørre Dem, jomfru Iversen, om De vil være et par maaneder hos mig paa Honorialyst.»

Guld-Mine rørte sig ikke. Hun saa ned paa den sorte haanden, som laa paa hendes arm. Hun aapnet læberne litt; men hun sa ikke noget.

Langsomt tok fru Honoria haanden til sig.

Det luktet sterkt av en viss slags rosensaape, fattigfolk ofte bruker, i værelset. Fru Honoria tok sit lommetørklæ frem.

Guld-Mine sa endda ingen ting. Men hun løftet blikket og saa paa fru Salmeyer.

Hvilket forunderlig blik. . . . Et blindt menne-

skes blik, syntes fru Honoria. Eller en eneboers som første gang skimter et andet menneskes ansigt....

«Ogsaa jeg er alene,» sa fru Honoria Salmeyer, og det bævet om hendes smale, lyserøde læber — «jeg vet hvad det vil si at være ensom — at sitte alene tilbords — at læse sin avis alene — at gaa sine spaserture alene....» pludselig svigtet hendes stemme, og hun gjemte sine øine i lommetørklæet.

Guld-Mine vilde stikke hænderne under forklædet — merket, hun ikke hadde forklæ — foldet hænderne. Og nu begyndte det, som skedde her, i kammerset, at komme efter med hende.... Rike konsul Salmeyers enke sat paa putestolen og snakket til hende, Vilhelmine Iversen, om sin sorg.

En hændelse gik for sig, her, nu, i kammerset...

«Hvis det kan være til nogenslags hygge for fruen,» sa Guld-Mine; og hendes tanker blev med ett klare og tydelige: Fine folk kan ha trang til trøst og selskap, de ogsaa, naar sorgen har truffet dem; enken efter gamle konsul Salmeyer var ikke der fra byen — hun hadde kanhænde ingen at fortrøste sig til der i byen — men da var hendes tanke faldt paa hende, Vilhelmine Iversen, som heller ikke var der fra byen... Hun skulde komme til hende, til en betrængt søster, en søster i ensomhet....

En svak rødme bredte sig over Guld-Mines hvite ansigt.

Fru Honoria la sit lommetørklæ sammen — ogsaa hendes ansigt hadde faat stærkere farve.

Da smilte Guld-Mine — fru konsul Salmeyer skulde ikke ha gjort det omsonst!

«Det er min geburtsdag idag,» sa Guld-Mine, «kanske det kunde være en liten opmuntring for fruen at ta en kop kaffe her isammen med husjomfruen til presten.»

Et sekund var det stilt i kammerset.

Saa sa Guld-Mine:

«....Men det er vel ikke noget for en som fruen.» Og hendes ansigt blev hvitt som før.

Fru Honoria Salmeyer forsøkte at tænke... Hun hadde aldrig oplevet noget lignende (og det vil enhver fin dame, som læser dette, forstaa). Hun hadde gaat ned, i hver betydning ned, fra sin Villa Honorialyst — hadde gaat ind i smuget her bak prestens hus, ind i boligen til Guld-Mine, om hvem hun med visshet visste, at det var dage om vinteren, da hun laa tilsengs, fordi hun ikke hadde brænde.... Hun hadde gaat, ledet av det instinkt for gode gjerninger, som en samvittighet som hendes utvikler i et menneskebryst — for at øve godhet mot et fattig medmenneske var hun gaat. — Og saa kom hun ut for en saa latterlig, ja en saa saarende misforstaaelse. Var det da ingen forskjel paa menneskene længer?

Fru Honoria rettet sig i stolen; hun rettet sit store bryst frem og strøk et støvfnug av det blaa kraveslaget. . . .

«De misforstaar mig, Guld-Mine,» sa hun, — «det er mig, som byr Dem en rekreation — en opmuntring.»

Hun trængte ikke ha sagt det. . . . Guld-Mine hadde snudd sig mot komoden — hun trak i frynserne paa komodeduken. Og hun tænkte ikke klare og tydelige tanker længer; men med alle nerver i kroppen visste hun, at hun hadde gjort sig naragtig. Det var ingen hændelse. Det var enken efter konsul Salmeyer, som sat her i kammerset og bød hende en fattighjælp.

Fru Honorias stemme var blit høi og skjør — Guld Mine mindtes den ifra basarerne, naar nummerne blev ropt op.

«Jeg har jo ofte møtt Dem paa gaten — i kirken — og jeg kjender jo Deres kaar — jeg vet jo, kjære jomfru Iversen, at De ofte om vinteren —»

Nu var det ikke noget ord fra Guld-Mine, som stanset fru Honoria Salmeyer; det var bare en liten bevægelse, den gamle piken gjorde med hænderne. Maaske en tilfældig bevægelse, tænkte fru Honoria siden. . . . Men hun fuldførte ikke sætningen. Hun sa:

«. . . . Og saa besluttet jeg mig til at spørre Dem, om De vil være nogen uker paa villaen — for at hvile Dem, for at komme Dem.»

Efter en liten stilhet sa Guld-Mine

«Folk er snille.»

«Nei kjære Dem,» fru Honorias røst sluttet nu fastere om ordene, — «jeg gjør ikke andet end hvad enhver, enhver kristen, vilde gjøre i mit sted....» Hun saa bort paa Guld-Mine. Men Guld-Mine aapnet ikke læberne.

«Jeg deler med dem, som har mindre end mig,» sa fru Honoria.

Guld-Mine satte sig paa sengen. Hun satte sig lik en som tar hvile efter en brat bakke.

Og mens fru Honoria taalmodig ventet paa, at Guld-Mine skulde si noget — skulde uttale noget, erkjende noget.... saa hun sig om. Saa paa tøisdukken, som hang paa væggen med en strik om halsen, saa paa den sorte hornkammen, de blaa strømpebaandene og paa matspandet — og om en liten stund sa hun, for at bryte stilheten:

«De sælger smaatterier, ser jeg.»

Guld-Mine fulgte fru Salmeyers blik, rettet halsen med et braat og fugleagtig rykk.

«Det er erindringer — fra bekjendte av mig,» sa hun.

Fru Honoria reiste sig.

«De er meget pene,» sa hun — og hun la til, fast og venlig: «Saa skal jeg sende gutten ned og hente Deres tøi, jomfru Iversen — skal vi si imorgen?»

Men hun holdt sig fra at se paa Guld-Mine. En besk og bitter smak hadde denne gjerning

faat for hendes sjæl. Dog vek hun ikke tilbake for den — hun var vant til at betale sine glæder dyrt — vant til at betale til sidste hvid....

«Imorgen. Imorgen formiddag,» tok hun op.

Guld-Mine hadde lagt hænderne sammen i fanget; knærne stod høie under skjørtet, og hænderne sank væk mellem dem. — Om en stund tok hun modet og sa:

«Jeg har nok tøi i bløt....»

«Passer iovermorgen Dem bedre, saa iovermorgen,» sa fru Honoria — «iovermorgen ved tolvtiden.»

Guld-Mine sat og tænkte. Som ovnsgnister fôr tankerne forbi øinene.... Hun vilde ikke dit....nei for alt i verden vilde hun ikke paa villaen ....og saa langt vække, bakom øvre veiene ....hun, som aldrig gik længer end til kirkegaarden .... og saa alene med enken efter konsul Salmeyer....End katten!

«Tak, jeg kan nok ikke reise ifra katten heller jeg,» sa Guld-Mine og snakket høiere end før. «Mange tak for at fruen vilde ha mig, men.»

Fru Honoria Salmeyer stirret paa Guld-Mine. Fik hun nei? Fik hun nei?

Aldrig hadde hun oplevet noget lignende. Mange mennesker hadde hun truffet, mange vanskeligheter hadde hun støtt paa i sit arbeide i dameforeningen og fattigpleien (hun hadde oplevet, at et menneske slog døren i for hendes ansigt, fordi hun spurte hende som hendes pligt

var, om hendes mand drak..), men aldrig, nei aldrig hadde hun oplevet, at nogen ikke vilde ta imot hvad hun gav.

Men fru Honoria mestret sin stemme.

«De skal faa Deres eget rum — Deres eget sollyse rum. De skal faa varme bad. Mine piker spiser kjød fire ganger om uken — og koldt opskjær hver søndag morgen. Det vil gjøre Dem godt. De vil lægge paa Dem. Det trænger De, jomfru Iversen. De trænger at lægge paa Dem. Saa faar De ogsaa nye kræfter til Deres arbeide» — og som om hun gjættet Guld-Mines tanker, sa hun — og saa bort paa maskinen: «De kan ta den med Dem — De vil savne arbeidet — noget kan De jo arbeide, selv om De hviler.»

Det var enestaaende, dette tilbud. Enhver maa indrømme, at det var enestaaende. Ingen fru Honoria kjendte der i byen, hadde nogensinde gjort noget lignende. Det var utænkelig, at et slikt tilbud ikke skulde bli mottat, mottat med glæde, med taknemmelighet — den taknemmelighet, som hun, Honoria Salmeyer, for sin del trængte at kjende omkring sig, som hun trængte luft for lungerne.

Guld-Mine saa bort paa maskinen.

Hun kunde ta den med sig . . . Folk er snille . . . og det var vel ingen raad længer . . . Men end hun, som ikke taalte kjød — ja, som var blit saa syk, ja saa syk om juledagen, da

hun hadde spist sig mæt paa bifkaker hos madamen .... Og hun, som ikke taalte vand paa kroppen.... Aldrig kom hun fra det med livet.

«Tak, jeg kan nok ikke reise ifra katten,» sa hun lavt.

Fru Honorias hjerte begyndte at slaa. Hvis dette skulde gjenta sig — hvis dette skulde overgaa hende — hos andre fattige ogsaa..? Hvis de fattige begyndte at negte at ta imot..? Forbarmende gud! Hvad vilde følgen bli for hende, for hende, hvis glæder saa at si hang i de gode gjerningers skjøre traad? Hvis samvittighet aldrig tok sig en blund mer, men saa at si krævet hvert litet skridt kontant betalt?

«Jomfru Iversen — er det katten det staar paa, — saa faar De ta katten med Dem.»

Det sa Honoria Salmeyer, gud er hendes vidne; hun som aldrig hadde hat en kat i sit hus — som hadde avsky for katter, — ja, som lot det engelske staalstik av den hvite og den sorte kat fjerne fra Salmeyers kontor, fordi hun ikke taalte at se de uædle dyr derinde. «Ta katten med Dem,» sa hun.

Guld-Mine saa ikke op.

Nu var hun fortapt. Ja, nu var hun inderlig fortapt .... Nu visste hun ingen raad mer. — Og hun tok paa at dreie, dreie, dreie ringen paa venstre haands ringfinger — og en liten skjælving krøp ned igjennem ryggen paa hende.

«De maa selv indse,» sa fru Salmeyer, og

hendes hjerte slog roligere. «De maa selv indse, at det at leve herinde — uten en solstraale — uten lys — uten luft — det kan intet menneske taale i længden. Se paa planterne — ikke engang Kristi blodsdraape kan taale det!» og fru Salmeyer rakte haanden ut mot taarefuksiaen — «Blomsterne visner, De selv visner — her er fugtig — her er lavt under taket — her er lugubert. Jeg vil skaffe Dem et logi, et sundt rum, som De kan flytte ind i, naar Deres ferie er forbi,» sa fru Salmeyer, og hun la en liten spøkende tone over ordet «ferie».

Guld-Mine hadde set fru Salmeyers sorte haand, da den pekte paa taarefuksiaen — og paa gulvet — og op i taket... Nu reiste hun sig fra sengkanten; og hun la armene sammen under brystet, og den venstre haanden laa øverst.

«Fruen skal ha saa mange tak for indbydelsen,» sa hun, «men jeg vil ikke forlate mit hjem.»

Fru Honoria Salmeyer saa paa Guld-Mine. De hvite øienlokkene over de lyse øinene dirret litt.

Kunde det være mulig, at hun hadde tat feil. At hun med sin mangeaarige erfaring i fattige hadde tat feil? Hadde Guld-Mine hemmelige ressourcer — hadde hun forbindelser, hun ikke kjendte til?

Fru Honorias blik traf ringen paa Guld-Mines finger.

«De er maaske forlovet, jomfru Iversen,» spurte hun.

Guld-Mine blinket hurtig med øinene. Men den, som er fattig, faar vænne sig til spørsmaal. Og det staar enhver frit at svare sit. Uten at blinke mer bøiet Guld-Mine hodet og saa paa ringen og sa:

«Ringen er ikke min alene.»

«De har en ven?»

Guld-Mine bøiet hodet mer.

«. . . som besøker Dem?»

«Det er mig, som besøker ham,» sa Guld-Mine; og hun saa bent ind i enkefru Salmeyers ansigt og blinket ikke.

«Han venter Dem maaske?»

«Han venter mig hver lørdag,» sa Guld-Mine.

Fru Honoria stod et øieblik; føtterne kjendtes hete og tunge i de lakerte skoene . . . Saa dreiet hun sig langsomt mot døren.

«Det er en anden sak,» sa hun. Og endda stod hun litt . . . Og lette efter et av de smaa avskedsordene, hun pleiet at slutte sine besøk med. Men hun møtte Guld-Mines blik; og ordene stanset i hendes strupe. Hvilket haardt og uttryksløst blik! Og fru Honoria Salmeyer husket, hvordan hun var kommet ind i dette rum — ydmyg i hjertet, beskeden i sin gamle regnkaape, rede til at skjænke, ikke den ledige ttime, men den hende dyrebare time — rede il at øve en god, en virkelig god gjerning . . .

Hurtig tok hun skridtet over kammersets dørstok, slog døren i bak sig, famlet sig gjennem det stinkende mørket, steg ned av den steile trætrappen — og løftet sit bryst til aandedræt.

— — —

Enken efter konsul Salmeyer var gaat.

Guld-Mine saa sig omkring. Kammerset var ikke likt sig .... Og hun gik bort til vinduskarmen og saa godt efter paa taarefuksiaen. Men taarefuksiaen var frisk og fin og levendes — like fuldt. Hun satte den varlig paa pladsen igjen — den feilte ikke noget, fuksiaen! Og hun strøk sig under øiet med pekefingeren — en taare kan ha saa forskjellig kulør, den.

INDHOLD

